

Κατευθυντήριες γραμμές της Επιτροπής για την ανάλυση αγοράς και την εκτίμηση της σημαντικής ισχύος στην αγορά βάσει του κοινοτικού πλαισίου κανονιστικών ρυθμίσεων για τα δίκτυα και τις υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών

(2002/C 165/03)

(Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ)

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1. Πεδίο εφαρμογής και σκοπός των κατευθυντήριων γραμμών

1. Οι εν λόγω κατευθυντήριες γραμμές θέτουν τις αρχές που θα χρησιμοποιούν οι εθνικές ρυθμιστικές αρχές (ΕΡΑ) κατά την ανάλυση των αγορών και την εκτίμηση της ύπαρξης αποτελεσματικού ανταγωνισμού βάσει του νέου πλαισίου κανονιστικών ρυθμίσεων για τα δίκτυα και υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών.
2. Το εν λόγω νέο πλαίσιο κανονιστικών ρυθμίσεων περιλαμβάνει πέντε οδηγίες: την οδηγία 2002/21/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 7ης Μαρτίου 2002, για το κοινό κανονιστικό πλαίσιο δικτύων και υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών⁽¹⁾, εφεξής καλούμενη η οδηγία πλαίσιο· την οδηγία 2002/20/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 7ης Μαρτίου 2002, για την αδειοδότηση δικτύων και υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών⁽²⁾, εφεξής καλούμενη η οδηγία αδειοδότησης· την οδηγία 2002/19/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 7ης Μαρτίου 2002, σχετικά με την πρόσβαση σε δίκτυα ηλεκτρονικών επικοινωνιών και συναφείς ευκολίες καθώς και με τη διασύνδεσή τους⁽³⁾, εφεξής καλούμενη η οδηγία πρόσβασης· την οδηγία 2002/22/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την καθολική υπηρεσία και τα δικαιώματα των χρηστών όσον αφορά δίκτυα και υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών⁽⁴⁾, εφεξής καλούμενη η οδηγία για την καθολική υπηρεσία· την οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και προστασίας της ιδιωτικής ζωής στον τηλεπικοινωνιακό τομέα⁽⁵⁾. Ωστόσο, μέχρις ότου η τελευταία αυτή οδηγία εγκριθεί επισήμως, η οδηγία 97/66/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και προστασίας της ιδιωτικής ζωής στον τηλεπικοινωνιακό τομέα⁽⁶⁾, καλούμενη στο εξής οδηγία προστασίας των δεδομένων, εξακολουθεί να αποτελεί την οδηγία αναφοράς.
3. Βάσει του πλαισίου κανονιστικών ρυθμίσεων του 1998, τα τμήματα αγοράς του τηλεπικοινωνιακού τομέα τα οποία υπόκεινταν σε εκ των προτέρων ρύθμιση ορίζονταν στις σχετικές οδηγίες, πλην όμως δεν ήταν αγορές οριζόμενες σύμφωνα με τις αρχές του δικαίου περί ανταγωνισμού. Στα εν λόγω τμήματα αγοράς τα οποία ορίζονταν βάσει του πλαισίου κανονιστικών ρυθμίσεων του 1998, οι ΕΡΑ είχαν την εξουσία να χαρακτηρίζουν μία επιχείρηση ως έχουσα σημαντική ισχύ στην αγορά εφόσον η επιχείρηση αυτή κατείχε μερίδιο αγοράς 25 %, με δυνατότητα απόκλισης από το όριο αυτό λαμβανομένων υπόψη της ικανότητας της επιχείρησης να επηρεάζει την αγορά, του κύκλου εργασιών της σε σχέση με το μέγεθος της αγοράς, του εκ μέρους της ελέγχου των μέσων πρόσβασης σε τελικούς χρήστες, της πρόσβασής της σε χρηματοδοτικούς πόρους και της εμπειρίας της στην παροχή προϊόντων και υπηρεσιών στην εν λόγω αγορά.

4. Βάσει του νέου πλαισίου κανονιστικών ρυθμίσεων, οι προς ρύθμιση αγορές ορίζονται σύμφωνα με τις αρχές του ευρωπαϊκού δικαίου περί ανταγωνισμού. Οι αγορές αυτές αναφέρονται από την Επιτροπή στην σύστασή της για τις σχετικές αγορές προϊόντων και υπηρεσιών βάσει του άρθρου 15 παράγραφος 1 της οδηγίας-πλαίσιο (εφεξής «η σύσταση»). Εφόσον δικαιολογείται από εθνικές ιδιαιτερότητες, είναι δυνατός ο ορισμός και άλλων αγορών εκ μέρους των ΕΡΑ, σύμφωνα με τις διαδικασίες που ορίζουν τα άρθρα 6 και 7 της οδηγίας πλαίσιο. Στην περίπτωση διακρατικών αγορών οι οποίες είναι δεκτικές για εκ των προτέρων ρύθμιση, αυτές θα προσδιορίζονται όπου είναι αναγκαίο από την Επιτροπή σε απόφαση για τις σχετικές διακρατικές αγορές βάσει του άρθρου 15 παράγραφος 4 της οδηγίας-πλαίσιο (στο εξής «η απόφαση για τις σχετικές διακρατικές αγορές»).
5. Σε όλες αυτές τις αγορές, οι ΕΡΑ θα παρεμβαίνουν για να επιβάλλουν υποχρεώσεις σε επιχειρήσεις μόνον εφόσον οι αγορές θεωρούνται όχι επαρκώς ανταγωνιστικές⁽⁷⁾ λόγω της ύπαρξης τέτοιου είδους επιχειρήσεων οι οποίες κατέχουν θέση που ισοδυναμεί με δεσπόζουσα, κατά την έννοια του άρθρου 82 της συνθήκης ΕΚ⁽⁸⁾. Η έννοια της δεσπόζουσας θέσης έχει οριστεί από τη νομολογία του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ως η θέση οικονομικής ευρωστίας που επιτρέπει σε μία επιχείρηση να συμπεριφέρεται σε σημαντικό βαθμό ανεξάρτητα από τους ανταγωνιστές, τους πελάτες και σε τελική ανάλυση τους καταναλωτές. Κατά συνέπεια, στο νέο πλαίσιο κανονιστικών ρυθμίσεων, σε αντίθεση με το πλαίσιο του 1998, η Επιτροπή και οι ΕΡΑ θα στηριχθούν στις αρχές και μεθόδους που προβλέπει το δίκαιο περί ανταγωνισμού για τον καθορισμό των αγορών που θα αποτελέσουν αντικείμενο εκ των προτέρων ρύθμισης και για την εκτίμηση του κατά πόσον οι επιχειρήσεις κατέχουν σημαντική ισχύ στις εν λόγω αγορές («ΣΙΑ»).
6. Οι παρούσες κατευθυντήριες γραμμές έχουν ως στόχο να καθοδηγήσουν τις ΕΡΑ στην άσκηση των νέων αρμοδιοτήτων τους για τον προσδιορισμό των αγορών και την εκτίμηση της ΣΙΑ. Εγκρίθηκαν από την Επιτροπή σύμφωνα με το άρθρο 15 παράγραφος 2 της οδηγίας πλαίσιο, μετά από διαβούλευση με τις αρμόδιες εθνικές αρχές και κατόπιν δημόσιας διαβούλευσης, τα αποτελέσματα των οποίων έχουν δεόντως ληφθεί υπόψη.
7. Σύμφωνα με το άρθρο 15 παράγραφος 3 της οδηγίας πλαίσιο, οι ΕΡΑ πρέπει να λαμβάνουν πλήρως υπόψη τους τις κατευθυντήριες γραμμές. Το στοιχείο αυτό θα αποτελέσει σημαντικό παράγοντα σε οποιαδήποτε αξιολόγηση από την Επιτροπή της αναλογικότητας και νομικής ορθότητας των προτεινόμενων αποφάσεων εκ μέρους των ΕΡΑ, λαμβανομένων υπόψη των στόχων πολιτικής που ορίζονται στο άρθρο 8 της οδηγίας πλαίσιο.
8. Οι εν λόγω κατευθυντήριες γραμμές ασχολούνται ειδικότερα τα ακόλουθα θέματα: α) τον ορισμό της αγοράς, β) την εκτίμηση της ΣΙΑ γ) τη διαπίστωση ΣΙΑ και δ) τα διαδικαστικά ζητήματα που συνδέονται με όλα αυτά τα θέματα.

9. Οι κατευθυντήριες γραμμές έχουν εκπονηθεί για να χρησιμοποιηθούν από τις ΕΡΑ ως εξής:

- Για τον προσδιορισμό της γεωγραφικής διάστασης εκείνων των αγορών προϊόντων και υπηρεσιών που αναφέρονται στη σύσταση. Οι ΕΡΑ δεν θα ορίζουν το γεωγραφικό φάσμα των τυχόν διακρατικών αγορών, καθώς η απόφαση για τις διακρατικές αγορές θα ορίζει τη γεωγραφική τους διάσταση,
- Για τη διενέργεια, με την μεθοδολογία που αναφέρεται στο τμήμα 3 των κατευθυντήριων γραμμών, ανάλυση της αγοράς σχετικά με τους ισχύοντες όρους ανταγωνισμού στις αγορές οι οποίες έχουν εντοπιστεί στη σύσταση, την απόφαση και από τις ΕΡΑ,
- Για τον εντοπισμό των σχετικών εθνικών ή τοπικών αγορών προϊόντων και υπηρεσιών οι οποίες δεν αναφέρονται στη σύσταση, όταν αυτό δικαιολογείται από ειδικές εθνικές περιστάσεις και σύμφωνα με τις διαδικασίες που ορίζονται στα άρθρα 6 και 7 της οδηγίας πλαίσιο,
- Για τον προσδιορισμό, μετά από ανάλυση αγοράς, επιχειρήσεων ΣΙΑ στη σχετική αγορά και την επιβολή αναλογικών εκ των προτέρων μέτρων σύμφωνα με τους όρους του πλαισίου κανονιστικών ρυθμίσεων, όπως περιγράφονται στα τμήματα 3 και 4 των κατευθυντήριων γραμμών,
- Για να συνδράμουν τα κράτη μέλη και τις ΕΡΑ στην εφαρμογή του άρθρου 11 παράγραφος 1 στοιχείο στ) της οδηγίας περί αδειοδότησης και του άρθρου 5 παράγραφος 1 της οδηγίας πλαίσιο, εξασφαλίζοντας με τον τρόπο αυτό τη συμμόρφωση των επιχειρήσεων με την υποχρέωση παροχής των πληροφοριών εκείνων που είναι αναγκαίες ώστε να μπορέσουν οι ΕΡΑ να προσδιορίσουν τις σχετικές αγορές και να εκτιμήσουν τη σημαντική ισχύ στην αγορά,
- Για να καθοδηγήσουν τις ΕΡΑ στη διαχείριση εμπιστευτικών πληροφοριών, που είναι πιθανόν να τους υποβληθούν από:
  - επιχειρήσεις βάσει του άρθρου 11 παράγραφος 1 στοιχείο στ) της οδηγίας περί αδειοδότησης και του άρθρου 5 παράγραφος 1 της οδηγίας πλαίσιο,
  - τις εθνικές αρχές ανταγωνισμού (ΕΑΑ) στο πλαίσιο της συνεργασίας η οποία προβλέπεται στο άρθρο 3 παράγραφος 5 της οδηγίας πλαίσιο και
  - την Επιτροπή και κάποια ΕΡΑ στο πλαίσιο της συνεργασίας που προβλέπεται στο άρθρο 5 παράγραφος 2 της οδηγίας πλαίσιο.

10. Η διάρθρωση των κατευθυντήριων γραμμών έχει ως ακολούθως:

Στο **τμήμα 1** γίνεται εισαγωγή και παρουσίαση του ιστορικού, του σκοπού, του πεδίου εφαρμογής και του περιεχομένου των κατευθυντήριων γραμμών. Το **τμήμα 2** περιγράφει την μέθοδο που πρέπει να χρησιμοποιήσουν οι ΕΡΑ για τον προσδιορισμό του γεωγραφικού φάσματος των αγορών οι οποίες αναφέρονται στη Σύσταση καθώς και για τον ορισμό των σχετικών αγορών εκτός της σύστασης αυτής. Το **τμήμα**

3 περιγράφει τα κριτήρια για την εκτίμηση της ΣΙΑ σε μια σχετική αγορά. Το **τμήμα 4** παραθέτει τα πιθανά συμπεράσματα στα οποία είναι δυνατόν να καταλήξουν οι ΕΡΑ από την ανάλυση των αγορών και περιγράφει τα πιθανά μέτρα που είναι δυνατόν να ληφθούν. Το **τμήμα 5** περιγράφει τις εξουσίες έρευνας των ΕΡΑ, προτείνει διαδικασίες συντονισμού μεταξύ ΕΡΑ, και μεταξύ ΕΡΑ και ΕΑΑ, και περιγράφει τις διαδικασίες συντονισμού και συνεργασίας μεταξύ ΕΡΑ και Επιτροπής. Τέλος, το **τμήμα 6** περιγράφει διαδικασίες δημόσιας διαβούλευσης και δημοσιοποίησης των προτεινόμενων από τις ΕΡΑ αποφάσεων.

11. Ο κυριότερος στόχος των εν λόγω κατευθυντήριων γραμμών είναι να εξασφαλιστεί ότι οι ΕΡΑ χρησιμοποιούν μία συνεκτική προσέγγιση κατά την εφαρμογή του νέου πλαισίου κανονιστικών ρυθμίσεων, και ειδικότερα για τον χαρακτηρισμό επιχειρήσεων με ΣΙΑ σε εφαρμογή των διατάξεων του πλαισίου αυτού.
  12. Με την έκδοση των κατευθυντήριων αυτών γραμμών, η Επιτροπή σκοπεύει επίσης να εξηγήσει στα ενδιαφερόμενα μέρη και τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών τον τρόπο με τον οποίο οι ΕΡΑ πρέπει να προσεγγίσουν την εκτίμηση της ΣΙΑ βάσει της οδηγίας πλαίσιο, μεγιστοποιώντας τη διαφάνεια και ασφάλεια του δικαίου κατά την εφαρμογή της συγκεκριμένης για τον εν λόγω τομέα νομοθεσίας.
  13. Η Επιτροπή θα τροποποιήσει τις εν λόγω κατευθυντήριες γραμμές, εφόσον κριθεί αναγκαίο, λαμβάνοντας υπόψη την εμπειρία από την εφαρμογή του πλαισίου κανονιστικών ρυθμίσεων και τις μελλοντικές εξελίξεις στη νομολογία του Πρωτοδικείου και του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.
  14. Οι παρούσες κατευθυντήριες γραμμές δεν περιορίζουν κατά κανένα τρόπο τα δικαιώματα που απορρέουν από το κοινοτικό δίκαιο σε μεμονωμένα άτομα ή επιχειρήσεις. Δεν προδικάζουν επίσης την εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου, και ιδιαίτερα των κανόνων ανταγωνισμού, εκ μέρους της Επιτροπής και των αρμόδιων εθνικών αρχών, καθώς και την ερμηνεία του από το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και το Πρωτοδικείο. Οι κατευθυντήριες αυτές γραμμές δεν προδικάζουν οιαδήποτε μέτρα λάβει η Επιτροπή ή οιοσδήποτε κατευθυντήριες γραμμές εκδοθούν από αυτήν στο μέλλον σχετικά με την εφαρμογή του ευρωπαϊκού δικαίου περί ανταγωνισμού.
- 1.2. **Αρχές και στόχοι πολιτικής των ειδικών τομεακών μέτρων**
15. Οι ΕΡΑ πρέπει να επιδιώξουν την επίτευξη των στόχων πολιτικής που ορίζονται στο άρθρο 8 παράγραφοι 2, 3 και 4 της οδηγίας πλαίσιο. Οι στόχοι αυτοί εντάσσονται σε τρεις κατηγορίες:

— προώθηση μιας ανοικτής και ανταγωνιστικής αγοράς για τα δίκτυα ηλεκτρονικών επικοινωνιών, τις σχετικές υπηρεσίες και ευκολίες,

— ανάπτυξη της εσωτερικής αγοράς και

— προώθηση των συμφερόντων των ευρωπαίων πολιτών.

16. Ο σκοπός επιβολής εκ των προτέρων υποχρεώσεων σε επιχειρήσεις που έχουν χαρακτηριστεί ως διαθέτουσες ΣΙΑ είναι να διασφαλιστεί ότι η ισχύς των επιχειρήσεων στην αγορά δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού στη σχετική αγορά αλλά ούτε και σε παρακείμενες αγορές.
17. Οι εν λόγω κανονιστικές υποχρεώσεις πρέπει να επιβάλλονται μόνο στις αγορές εκείνες ηλεκτρονικών επικοινωνιών των οποίων τα χαρακτηριστικά δικαιολογούν ειδική τομεακή ρύθμιση και στις οποίες οι σχετικές αρμόδιες ΕΡΑ έχουν καταλήξει ότι ένας ή περισσότεροι φορείς κατέχουν ΣΙΑ.
18. Οι αγορές προϊόντων και υπηρεσιών των οποίων τα χαρακτηριστικά δικαιολογούν ειδική τομεακή ρύθμιση καθορίζονται στη σύσταση της Επιτροπής και, εφόσον ο ορισμός διαφορετικών σχετικών αγορών δικαιολογείται από εθνικές ιδιαιτερότητες, από τις ΕΡΑ βάσει των διαδικασιών που προβλέπονται στα άρθρα 6 και 7 της οδηγίας πλαίσιο (*). Επιπλέον, ορίζονται ειδικά ορισμένες άλλες αγορές στο άρθρο 6 της οδηγίας πρόσβασης και στα άρθρα 18 και 19 της οδηγίας για την καθολική υπηρεσία.
19. Σε σχέση με κάθε μία από τις σχετικές αυτές αγορές, οι ΕΡΑ θα αξιολογούν την ύπαρξη ουσιαστικού ανταγωνισμού. Μια ένδειξη περί της ύπαρξης ουσιαστικού ανταγωνισμού σε μία σχετική αγορά αποτελεί το γεγονός ότι κανένας από τους φορείς που δρουν στην αγορά αυτή δεν απολαμβάνει, σε ατομική βάση ή από κοινού, δεσπόζουσα θέση στην υπό εξέταση αγορά. Κατά συνέπεια, για την εφαρμογή του νέου πλαισίου κανονιστικών ρυθμίσεων, ουσιαστικός ανταγωνισμός σημαίνει ότι δεν υπάρχει καμία επιχείρηση στη σχετική αγορά η οποία να κατέχει από μόνη της ή μαζί με κάποια άλλη επιχείρηση ατομική ή συλλογική δεσπόζουσα θέση. Εφόσον οι ΕΡΑ καταλήξουν στο συμπέρασμα ότι δεν υφίσταται ουσιαστικός ανταγωνισμός σε κάποια σχετική αγορά, προβαίνουν στον εντοπισμό επιχειρήσεων με ΣΙΑ στην εν λόγω αγορά και είτε επιβάλλουν σε αυτές τις ενδεδειγμένες ειδικές υποχρεώσεις είτε διατηρούν ή τροποποιούν τις ήδη υφιστάμενες, σύμφωνα με το άρθρο 16 παράγραφος 4 της οδηγίας πλαίσιο.
20. Κατά την ανάλυση αγοράς βάσει του άρθρου 16 της οδηγίας πλαίσιο, οι ΕΡΑ θα προβαίνουν σε μία προοπτική, διαρθρωτική αξιολόγηση της σχετικής αγοράς, βασιζόμενες στις ισχύουσες σε αυτές συνθήκες. Οι ΕΡΑ καλούνται να καθορίσουν εάν η αγορά είναι προοπτικά ανταγωνιστική, και συνεπώς εάν η τυχόν απουσία ανταγωνισμού έχει διαρκή χαρακτηριστήρα⁽¹⁰⁾, λαμβάνοντας υπόψη τις αναμενόμενες ή προβλεπόμενες εξελίξεις της αγοράς κατά τη διάρκεια μιας εύλογης περιόδου. Η χρησιμοποιούμενη περίοδος θα πρέπει να αντικατοπτρίζει τα ειδικά χαρακτηριστικά της αγοράς καθώς και τον προβλεπόμενο χρόνο της προσεχούς εξέτασης της σχετικής αγοράς εκ μέρους των ΕΡΑ. Οι τελευταίες θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη κατά την ανάλυσή τους προηγούμενα στοιχεία, εφόσον τα στοιχεία αυτά σχετίζονται με τις εξελίξεις στην υπό εξέταση αγορά στο προσεχές μέλλον.
21. Εάν οι ΕΡΑ διαπιστώσουν επιχειρήσεις με ΣΙΑ, πρέπει να επιβάλλουν σε αυτές μία ή περισσότερες κανονιστικές υποχρεώσεις, σύμφωνα με τις σχετικές οδηγίες και λαμβάνοντας υπόψη την αρχή της αναλογικότητας. Κατ' εξαίρεση, οι ΕΡΑ έχουν τη δυνατότητα να επιβάλλουν υποχρεώσεις στην πρόσβαση και διασύνδεση οι οποίες υπερβαίνουν εκείνες οι οποίες προβλέπονται στην οδηγία για την πρόσβαση, υπό την προϋπόθεση ότι αυτό γίνεται με την προηγούμενη σύμφωνη γνώμη της Επιτροπής, όπως προβλέπεται στο άρθρο 8 παράγραφος 3 της οδηγίας αυτής.
22. Κατά την άσκηση των ρυθμιστικών τους καθηκόντων βάσει των άρθρων 15 και 16 της οδηγίας πλαίσιο, οι ΕΡΑ απολαμβάνουν διακριτικών εξουσιών οι οποίες αντικατοπτρίζουν την πολυπλοκότητα όλων των συναφών παραγόντων οι οποίοι πρέπει να συνεκτιμηθούν (οικονομικών, πραγματικών και νομικών) κατά τη διαπίστωση της σχετικής αγοράς και τον προσδιορισμό επιχειρήσεων με ΣΙΑ. Οι εν λόγω διακριτικές εξουσίες υπόκεινται, ωστόσο, στις διαδικασίες που προβλέπονται στα άρθρα 6 και 7 της οδηγίας πλαίσιο.
23. Οι ρυθμιστικές αποφάσεις τις οποίες εκδίδουν οι ΕΡΑ σύμφωνα με τις οδηγίες θα έχουν αντίκτυπο στην ανάπτυξη της εσωτερικής αγοράς. Για να προληφθούν τυχόν δυσμενείς επιπτώσεις στην λειτουργία της αγοράς αυτής, οι ΕΡΑ πρέπει να εφαρμόζουν τις διατάξεις επί των οποίων αναφέρονται οι κατευθυντήριες αυτές γραμμές κατά τρόπο συνεκτικό. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μόνο με στενή συνεργασία και συντονισμό με άλλες ΕΡΑ, με ΕΑΑ και με την Επιτροπή, όπως προβλέπεται στην οδηγία πλαίσιο και συνιστάται στο τμήμα 5.3 των εν λόγω κατευθυντήριων γραμμών.

1.3. Σχέση με το δικαίο περί ανταγωνισμού

24. Βάσει του πλαισίου κανονιστικών ρυθμίσεων, ο προσδιορισμός των αγορών και η αξιολόγηση της ΣΙΑ θα πραγματοποιούνται με τις ίδιες μεθόδους που ισχύουν στο δικαίο περί ανταγωνισμού. Κατά συνέπεια, ο ορισμός του γεωγραφικού φάσματος των αγορών που έχουν διαπιστωθεί στη σύσταση, ο ορισμός, όπου είναι αναγκαίο, των σχετικών αγορών προϊόντων/υπηρεσιών εκτός της σύστασης και η εκτίμηση της ύπαρξης αποτελεσματικού ανταγωνισμού εκ μέρους των ΕΡΑ πρέπει να συνάδουν με τη νομολογία και πρακτική περί ανταγωνισμού. Προκειμένου να διασφαλιστεί μία συνεκτική προσέγγιση, οι παρούσες κατευθυντήριες γραμμές βασίζονται (1) στην υπάρχουσα νομολογία του Πρωτοδικείου και του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων για τον ορισμό της αγοράς και την έννοια της δεσπόζουσας θέσης βάσει του άρθρου 82 της συνθήκης ΕΚ και του άρθρου 2 του κανονισμού για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων⁽¹¹⁾, (2) στις κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού στον τομέα των τηλεπικοινωνιών⁽¹²⁾, (3) στην ανακοίνωση της Επιτροπής όσον αφορά τον ορισμό της σχετικής αγοράς για τους σκοπούς του κοινοτικού δικαίου περί ανταγωνισμού⁽¹³⁾, εφεξής η ανακοίνωση για τον ορισμό της σχετικής αγοράς και (4) στην ανακοίνωση για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού σε συμφωνίες πρόσβασης στον τομέα των τηλεπικοινωνιών⁽¹⁴⁾, εφεξής η ανακοίνωση για την πρόσβαση.

25. Η χρήση της ίδιας μεθοδολογίας εξασφαλίζει ότι η σχετική αγορά που ορίζεται για τους σκοπούς της ειδικής τομεακής ρύθμισης θα αντιστοιχεί στις περισσότερες περιπτώσεις στους ορισμούς της αγοράς οι οποίοι ισχύουν σύμφωνα με το δίκαιο του ανταγωνισμού. Ορισμένες φορές, και για τους λόγους που αναφέρονται στο τμήμα 2 των εν λόγω κατευθυντήριων γραμμών, οι αγορές που ορίζονται από την Επιτροπή και τις αρμόδιες αρχές ανταγωνισμού σε υποθέσεις ανταγωνισμού είναι δυνατόν να διαφέρουν από εκείνες που έχουν οριστεί στη σύσταση και την απόφαση, ή/και από τις αγορές που ορίστηκαν από τις ΕΡΑ σύμφωνα με το άρθρο 15 παράγραφος 3 της οδηγίας πλαίσιο. Το άρθρο 15 παράγραφος 1 της οδηγίας αυτής καθιστά σαφές ότι οι αγορές που πρόκειται να οριστούν από τις ΕΡΑ για τους σκοπούς εκ των προτέρων ρύθμισης δεν επηρεάζουν τις αγορές που ορίζονται από τις ΕΑΑ και την Επιτροπή κατά την άσκηση των οικείων εξουσιών τους βάσει του κοινοτικού δικαίου περί ανταγωνισμού σε συγκεκριμένες περιπτώσεις.
26. Για τους σκοπούς της εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου περί ανταγωνισμού, η ανακοίνωση της Επιτροπής για τον ορισμό της αγοράς εξηγεί ότι η έννοια της σχετικής αγοράς συνδέεται στενά με τους επιδιωκόμενους στόχους στο πλαίσιο των κοινοτικών πολιτικών. Ο ορισμός των αγορών βάσει των άρθρων 81 και 82 της συνθήκης ΕΚ πραγματοποιείται γενικά σε εκ των υστέρων βάση. Στις περιπτώσεις αυτές, η ανάλυση θα εξετάζει γεγονότα τα οποία έχουν ήδη λάβει χώρα στην αγορά και δεν θα επηρεάζεται από πιθανές μελλοντικές εξελίξεις. Αντίστροφα, βάσει των διατάξεων του κοινοτικού δικαίου περί ανταγωνισμού για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων, οι αγορές ορίζονται γενικά σε προοπτική βάση.
27. Αφετέρου, οι σχετικές αγορές που ορίζονται με σκοπό την ειδική τομεακή ρύθμιση θα αξιολογούνται πάντοτε σε προοπτική βάση, καθώς οι ΕΡΑ θα περιλαμβάνουν στην αξιολόγησή τους εκτίμηση των μελλοντικών εξελίξεων της αγοράς. Ωστόσο, οι αναλύσεις της αγοράς που πραγματοποιούν οι ΕΡΑ δεν θα πρέπει να αγνοούν, όπου είναι αναγκαίο, τα προηγούμενα στοιχεία κατά την εκτίμηση των μελλοντικών προοπτικών των σχετικών αγορών (βλέπε επίσης κατωτέρω τμήμα 2). Το σημείο εκκίνησης για τη διενέργεια ανάλυσης της αγοράς σύμφωνα με το άρθρο 15 της οδηγίας πλαίσιο δεν είναι η ύπαρξη συμφωνίας ή εναρμονισμένης πρακτικής κατά την έννοια του άρθρου 81 της συνθήκης ΕΚ, ούτε η συγκέντρωση με βάση το πεδίο εφαρμογής του κανονισμού για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων, ούτε η εικαζόμενη κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης βάσει του άρθρου 82 της συνθήκης ΕΚ· η ανάλυση βασίζεται σε μία συνολική προοπτική εκτίμηση της διάρθρωσης και λειτουργίας της υπό εξέταση αγοράς. Μολονότι οι ΕΡΑ και οι αρχές ανταγωνισμού, κατά την εξέταση ιδίων θεμάτων κάτω από τις ίδιες περιστάσεις και με τους ίδιους στόχους, πρέπει καταρχήν να καταλήγουν στα ίδια συμπεράσματα, δεν μπορεί να αποκλειστεί ότι, δεδομένων των διαφορών που αναφέρθηκαν ανωτέρω και ειδικότερα του ευρύτερου φάσματος της αξιολόγησης των ΕΡΑ, οι αγορές που ορίζονται για τους σκοπούς ειδικής τομεακής ρύθμισης είναι δυνατόν να μην συμπίπτουν πάντοτε κατ' ανάγκην με εκείνες που ορίζονται για την εφαρμογή του δικαίου περί ανταγωνισμού.
28. Μολονότι η ανάλυση μιας συγκέντρωσης πραγματοποιείται επίσης εκ των προτέρων, δεν διενεργείται περιοδικά όπως συμβαίνει με την ανάλυση των ΕΡΑ βάσει του νέου πλαισίου. Οι αρχές ανταγωνισμού δεν έχουν, καταρχήν, τη δυνατότητα να αναθεωρούν περιοδικά τις αποφάσεις τους με βάση τις εξελίξεις της αγοράς, ενώ οι ΕΡΑ δεσμεύονται να αναθεωρούν περιοδικά τις αποφάσεις τους βάσει του άρθρου 16 παράγραφος 1 της οδηγίας πλαίσιο. Ο παράγων αυτός μπορεί να επηρεάσει το πεδίο και το εύρος της ανάλυσης της αγοράς και της αξιολόγησης του ανταγωνισμού που διενεργούν οι ΕΡΑ και για το λόγο, αυτό οι αγορές που καθορίζονται βάσει του νέου πλαισίου, ακόμα και σε παρόμοιους τομείς, ενδέχεται ορισμένες φορές να διαφέρουν από εκείνες οι οποίες ορίζονται εκ μέρους των αρχών ανταγωνισμού.
29. Οι αγορές οι οποίες δεν προσδιορίζονται στη σύσταση θεωρείται ότι δεν χρειάζονται εκ των προτέρων ειδική τομεακή ρύθμιση, εκτός από την περίπτωση κατά την οποία η ΕΡΑ είναι σε θέση να δικαιολογήσει μια τέτοια ρύθμιση συμπληρωματικής ή διαφορετικής σχετικής αγοράς σύμφωνα με τη διαδικασία του άρθρου 7 της οδηγίας πλαίσιο.
30. Ο χαρακτηρισμός μιας επιχείρησης ως έχουσας ΣΙΑ σε μία αγορά η οποία προσδιορίζεται με σκοπό την εκ των προτέρων ρύθμιση δεν σημαίνει αυτομάτως ότι η εν λόγω επιχείρηση κατέχει επίσης δεσπόζουσα θέση κατά την έννοια του άρθρου 82 της συνθήκης ΕΚ ή παρόμοιων εθνικών διατάξεων. Επιπλέον, η ύπαρξη ΣΙΑ δεν προδικάζει το κατά πόσον η εν λόγω επιχείρηση έχει προβεί σε κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης κατά την έννοια του άρθρου 82 της συνθήκης ΕΚ ή των εθνικών διατάξεων περί ανταγωνισμού. Απλώς αποτελεί ένδειξη ότι, από διαρθρωτική άποψη και σε βραχυπρόθεσμο έως μεσοπρόθεσμο ορίζοντα, η επιχείρηση έχει και θα έχει στην προσδιορισθείσα σχετική αγορά, επαρκή ισχύ ώστε να συμπεριφέρεται σε σημαντικό βαθμό ανεξάρτητα από ανταγωνιστές, πελάτες και τελικά καταναλωτές, και αυτό, μόνο για τους σκοπούς του άρθρου 14 της οδηγίας πλαίσιο.
31. Στην πράξη, δεν αποκλείεται να προκύψουν παράλληλες διαδικασίες στο πλαίσιο εκ των προτέρων ρύθμισης και εφαρμογής του δικαίου περί ανταγωνισμού σε σχέση με διαφορετικά είδη προβλημάτων σε σχετικές αγορές⁽¹³⁾. Κατά συνέπεια, οι αρχές ανταγωνισμού καλούνται να διενεργήσουν τη δική τους ανάλυση αγοράς και να επιβάλουν τα ενδεικνυόμενα από απόψεις ανταγωνισμού μέτρα παράλληλα με οιαδήποτε ειδικά τομεακά μέτρα που εφαρμόζονται από τις ΕΡΑ. Πάντως, πρέπει να σημειωθεί ότι με την ταυτόχρονη αυτή εφαρμογή διαρθρωτικών μέτρων από διαφορετικές ρυθμιστικές αρχές αντιμετωπίζονται διαφορετικά προβλήματα σε τέτοιου είδους αγορές. Οι εκ των προτέρων υποχρεώσεις που επιβάλλονται από ΕΡΑ σε επιχειρήσεις με ΣΙΑ επιδιώκουν την ικανοποίηση των ειδικών στόχων που αναφέρονται στις οικείες οδηγίες, ενώ τα μέτρα με βάση το δίκαιο του ανταγωνισμού επιδιώκουν την επιβολή κυρώσεων σε συμφωνίες ή περιπτώσεις καταχρηστικής συμπεριφοράς οι οποίες περιορίζουν ή νοθεύουν τον ανταγωνισμό στη σχετική αγορά.

32. Όσον αφορά τις αναδυόμενες αγορές, η αιτιολογική σκέψη 27 της οδηγίας πλαίσιο αναφέρει ότι στις αγορές αυτές, στις οποίες de facto η ηγετική επιχείρηση είναι πιθανό να διαθέτει σημαντικό μερίδιο αγοράς, δεν θα πρέπει να επιβάλλονται άκαιρες εκ των προτέρων ρυθμίσεις, επειδή τέτοιου είδους ρυθμίσεις είναι δυνατόν να αλλοιώσουν τις συνθήκες ανταγωνισμού οι οποίες διαμορφώνονται σε μία νέα και αναδυόμενη αγορά. Παράλληλα, πρέπει να αποφευχθεί ο αποκλεισμός της πρόσβασης σε τέτοιες αναδυόμενες αγορές εκ μέρους της ηγετικής επιχείρησης. Με την επιφύλαξη της καταλληλότητας της παρέμβασης εκ μέρους των αρχών ανταγωνισμού σε μεμονωμένες περιπτώσεις, οι ΕΡΑ πρέπει να είναι σε θέση να δικαιολογούν πλήρως οποιαδήποτε μορφή πρώιμης εκ των προτέρων παρέμβασης σε μία αναδυόμενη αγορά, ιδιαίτερα από τη στιγμή που έχουν τη δυνατότητα να επέμβουν σε μεταγενέστερο στάδιο, στο πλαίσιο της περιοδικής επαναξιολόγησης των σχετικών αγορών.
35. Ο ορισμός της αγοράς δεν αποτελεί μία μηχανική ή αφηρημένη διαδικασία αλλά προϋποθέτει την ανάλυση όλων των διαθέσιμων στοιχείων από την παρελθούσα συμπεριφορά στην αγορά και μια συνολική κατανόηση των μηχανισμών ενός δεδομένου τομέα. Ειδικότερα, απαιτείται μια περισσότερο δυναμική και όχι στατική προσέγγιση στην προοπτική ανάλυση της αγοράς⁽²⁰⁾. Έτσι, η πείρα των ΕΡΑ και των ΕΑΑ από την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού στον τηλεπικοινωνιακό τομέα θα έχει ιδιαίτερη σημασία για την εφαρμογή του άρθρου 15 της οδηγίας πλαίσιο. Συνεπώς, οποιαδήποτε πληροφορία έχει συγκεντρωθεί, τα σχετικά αποτελέσματα και οι μελέτες ή οι εκθέσεις που έχουν ζητηθεί ή χρησιμοποιηθεί από ΕΡΑ κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, σε σχέση με τις συνθήκες ανταγωνισμού στις τηλεπικοινωνιακές αγορές (εφόσον φυσικά οι συνθήκες στην αγορά έχουν παραμείνει αμετάβλητες), θα αποτελέσουν σημείο εκκίνησης για την εφαρμογή του άρθρου 15 της οδηγίας πλαίσιο και για τη διενέργεια προοπτικής ανάλυσης της αγοράς⁽²¹⁾.

2. ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ

2.1. Εισαγωγή

33. Στις κατευθυντήριες γραμμές για τον ανταγωνισμό που εκδόθηκαν το 1991⁽¹⁶⁾, η Επιτροπή αναγνώριζε τις εγγενείς δυσκολίες για τον καθορισμό της σχετικής αγοράς σε έναν τομέα ταχείας τεχνολογικής εξέλιξης, όπως είναι ο τομέας των τηλεπικοινωνιών. Μολονότι η διαπίστωση αυτή ισχύει και σήμερα σε ό,τι αφορά τον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών, στο διάστημα που ακολούθησε τη δημοσίευση των εν λόγω οδηγιών, η Επιτροπή απέκτησε σημαντική πείρα στην εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού σε ένα δυναμικό τομέα που χαρακτηρίζεται από συνεχείς τεχνολογικές μεταβολές και καινοτομία, λόγω του ρόλου της στη διαχείριση της μετάβασης του συγκεκριμένου τομέα από το μονοπώλιο στον ανταγωνισμό. Υπενθυμίζεται, ωστόσο, ότι οι παρούσες οδηγίες δεν έχουν ως στόχο να εξηγήσουν πώς εφαρμόζονται οι κανόνες ανταγωνισμού, γενικά, στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών, αλλά επικεντρώνονται αποκλειστικά σε θέματα που αφορούν i) τον ορισμό της αγοράς και ii) την εκτίμηση της σημαντικής ισχύος στην αγορά βάσει του άρθρου 14 της οδηγίας πλαίσιο.
34. Αξιολογώντας εάν μία επιχείρηση διαθέτει ΣΙΑ, δηλαδή εάν βρίσκεται σε θέση οικονομικής ισχύος που της παρέχει την εξουσία να συμπεριφέρεται, σε σημαντικό βαθμό, ανεξάρτητα από τους ανταγωνιστές, τους πελάτες και τελικά τους καταναλωτές⁽¹⁷⁾, ο ορισμός της σχετικής αγοράς έχει θεμελιώδη σημασία δεδομένου ότι ο πραγματικός ανταγωνισμός μπορεί να εκτιμηθεί μόνο με αναφορά στην αγορά που ορίζεται με τον τρόπο αυτό⁽¹⁸⁾. Η χρήση του όρου «σχετική αγορά» συνεπάγεται την περιγραφή των προϊόντων ή των υπηρεσιών που αποτελούν την αγορά και την αξιολόγηση της γεωγραφικής εμβέλειας αυτής της αγοράς (οι όροι «προϊόντα» και «πηρεσίες» χρησιμοποιούνται εναλλακτικά σε ολόκληρο το παρόν κείμενο). Έτσι, υπενθυμίζεται ότι οι σχετικές αγορές που καθορίστηκαν βάσει του πλαισίου κανονιστικών ρυθμίσεων του 1998 ήταν διαφορετικές από αυτές που καθορίστηκαν για θέματα δικαίου του ανταγωνισμού, αφού βασιζόνταν σε ορισμένες συγκεκριμένες πτυχές διατεματικών επικοινωνιών και όχι στα κριτήρια προσφοράς και ζήτησης που χρησιμοποιούνται στην ανάλυση βάσει του δικαίου του ανταγωνισμού⁽¹⁹⁾.
36. Οι κυριότερες αγορές προϊόντων και υπηρεσιών των οποίων τα χαρακτηριστικά δικαιολογούν την επιβολή εκ των προτέρων κανονιστικών υποχρεώσεων καθορίζονται στη σύσταση και την απόφαση που εκδίδει η Επιτροπή σύμφωνα με το άρθρο 15 παράγραφος 1 της οδηγίας πλαίσιο καθώς και σε απόφαση για τις διακρατικές αγορές την οποία αυτή λαμβάνει βάσει του άρθρου 15 παράγραφος 4 της οδηγίας πλαίσιο. Κατά συνέπεια, το έργο των ΕΡΑ θα είναι ουσιαστικά να καθορίζουν μόνο τη γεωγραφική εμβέλεια της σχετικής αγοράς, μολονότι οι ΕΡΑ έχουν τη δυνατότητα βάσει του άρθρου 15 παράγραφος 3 της οδηγίας πλαίσιο να ορίζουν αγορές διαφορετικές από αυτές που περιλαμβάνονται στη σύσταση, σύμφωνα με το άρθρο 7 της οδηγίας πλαίσιο (βλέπε τμήμα 6, κατωτέρω).
37. Ενώ μια προοπτική ανάλυση των συνθηκών της αγοράς μπορεί σε ορισμένες περιπτώσεις να οδηγήσει σε ορισμό της αγοράς διαφορετικό από αυτόν που απορρέει από ανάλυση της αγοράς βάσει της προηγούμενης συμπεριφοράς⁽²²⁾, παρόλα αυτά οι ΕΡΑ πρέπει να προσπαθήσουν να διατηρήσουν, κατά το δυνατόν, τη μεθοδολογική συνέπεια μεταξύ, αφενός, τους ορισμούς της αγοράς που αναπτύσσονται για την εκ των προτέρων ρύθμιση και, αφετέρου, τους ορισμούς της αγοράς που αναπτύσσεται με σκοπό την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού. Ωστόσο, όπως αναφέρεται στο άρθρο 15 παράγραφος 1 της οδηγίας πλαίσιο και στο τμήμα 1 των κατευθυντήριων γραμμών, ο ορισμός των αγορών κατ' εφαρμογή της τομεακής ρύθμισης δεν προδικάζει τον ορισμό που είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθεί σε ειδικές περιπτώσεις βάσει του δικαίου περί ανταγωνισμού.

2.2. Κυριότερα κριτήρια για τον ορισμό της σχετικής αγοράς

38. Ο βαθμός στον οποίο η προσφορά ενός προϊόντος ή η παροχή μιας υπηρεσίας σε μια δεδομένη γεωγραφική περιοχή συνιστά τη σχετική αγορά εξαρτάται από την ύπαρξη ανταγωνιστικών περιορισμών στην τιμολογιακή συμπεριφορά των ενδιαφερομένων παραγωγών ή παρόχων. Υπάρχουν δύο

- κύριοι ανταγωνιστικοί περιορισμοί που πρέπει να εξετάζονται κατά την αξιολόγηση της συμπεριφοράς επιχειρήσεων στην αγορά, i) η δυνατότητα υποκατάστασης από την πλευρά της ζήτησης και (ii) η δυνατότητα υποκατάστασης από την πλευρά της προσφοράς. Μια τρίτη πηγή περιορισμών στη συμπεριφορά ενός συναλλασσομένου αποτελεί ο δυνητικός ανταγωνισμός. Η διαφορά μεταξύ δυνητικού ανταγωνισμού και υποκατάστασης από την πλευρά της προσφοράς έγκειται στο γεγονός ότι η τελευταία ανταποκρίνεται άμεσα σε μία αύξηση της τιμής ενώ οι δυνητικοί ανταγωνιστές είναι δυνατό να χρειαστούν περισσότερο χρόνο προτού αρχίσουν να προμηθεύουν την αγορά. Η υποκατάσταση από την πλευρά της προσφοράς δεν συνεπάγεται σημαντικό συμπληρωματικό κόστος ενώ η εισοδος δυνητικών ανταγωνιστών πραγματοποιείται με σημαντικές μη ανακτήσιμες δαπάνες⁽²³⁾. Η ύπαρξη δυνητικού ανταγωνισμού θα πρέπει άρα να εξεταστεί προκειμένου να αξιολογηθεί εάν μια αγορά είναι πραγματικά ανταγωνιστική με την έννοια της οδηγίας πλαίσιο, δηλαδή εάν υπάρχουν επιχειρήσεις που έχουν σημαντική ισχύ στην αγορά⁽²⁴⁾.
39. Η δυνατότητα υποκατάστασης της ζήτησης χρησιμοποιείται για να μετρηθεί σε ποιο βαθμό οι καταναλωτές είναι έτοιμοι να χρησιμοποιήσουν άλλες υπηρεσίες ή προϊόντα αντί αυτών που χρησιμοποιούν⁽²⁵⁾, ενώ η δυνατότητα υποκατάστασης της προσφοράς δείχνει εάν διαφορετικοί προμηθευτές από αυτούς που προσφέρουν τα εν λόγω προϊόντα ή υπηρεσίες θα μετέβαλαν τη γραμμή παραγωγής τους ή θα πρόσφεραν τα σχετικά προϊόντα ή υπηρεσίες χωρίς σημαντικό πρόσθετο κόστος.
40. Ένας τρόπος για την αξιολόγηση της ύπαρξης οποιασδήποτε δυνατότητας υποκατάστασης ζήτησης ή προσφοράς είναι να εφαρμοστεί το λεγόμενο «τεστ υποθετικού μονοπωλίου»⁽²⁶⁾. Βάσει του εν λόγω τεστ, οι ΕΡΑ πρέπει να εξετάσουν τι θα συμβεί εάν υπάρχει μικρή αλλά ουσιαστικής, διαρκούς αύξηση της τιμής ενός δεδομένου προϊόντος ή μιας υπηρεσίας, υποθέτοντας ότι οι τιμές όλων των άλλων προϊόντων ή υπηρεσιών θα παραμείνουν σταθερές (στο εξής «σχετική αύξηση τιμής»). Ενώ η σημασία μιας αύξησης τιμής θα είναι διαφορετική σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση, στην πράξη, οι ΕΡΑ πρέπει να αξιολογήσουν τις αντιδράσεις των πελατών (καταναλωτών ή επιχειρήσεων) σε μια διαρκή αύξηση τιμής μεταξύ 5 και 10 %⁽²⁷⁾. Οι αντιδράσεις των ενδιαφερομένων καταναλωτών ή επιχειρήσεων θα συμβάλουν στο να καθοριστεί εάν υπάρχουν υποκατάστατα προϊόντα και, εάν ναι, πού θα πρέπει να τοποθετηθούν τα όρια της σχετικής αγοράς⁽²⁸⁾.
41. Αρχικά η ΕΡΑ πρέπει να εφαρμόσει το εν λόγω τεστ πρώτα σε ένα προσφερόμενο προϊόν ή μια υπηρεσία ηλεκτρονικών επικοινωνιών σε μια δεδομένη γεωγραφική περιοχή, τα χαρακτηριστικά της οποίας να είναι τέτοια ώστε να δικαιολογούν την επιβολή κανονιστικών υποχρεώσεων, και στη συνέχεια, να προσθέσει προϊόντα ή περιοχές ανάλογα με το εάν ο ανταγωνισμός για τα εν λόγω προϊόντα ή τις περιοχές επηρεάζει την τιμή του βασικού προϊόντος ή της υπηρεσίας. Δεδομένου ότι μία σχετική αύξηση της τιμής για μια ομάδα προϊόντων⁽²⁹⁾ είναι πιθανόν να οδηγήσει στην απώλεια ορισμένων πωλήσεων, το βασικό στοιχείο είναι να καθοριστεί κατά πόσον οι απώλειες αυτές των πωλήσεων είναι επαρκείς για να αντισταθμίσουν τα αυξημένα κέρδη τα οποία θα πραγματοποιούνταν διαφορετικά λόγω της αύξησης των τιμών. Η αξιολόγηση των δυνατοτήτων υποκατάστασης από την πλευρά της ζήτησης και από την πλευρά της προσφοράς παρέχει ένα μέτρο του όγκου των πωλήσεων που ενδεχομένως θα χάνονταν και, κατά συνέπεια, προσδιορισμού του φάσματος της οικείας αγοράς.
42. Καταρχήν, το «τεστ του υποθετικού μονοπωλίου» έχει νόημα μόνο για προϊόντα ή υπηρεσίες, η τιμή των οποίων καθορίζεται ελεύθερα και που δεν υπόκεινται σε διοικητικό έλεγχο. Έτσι, η υπόθεση εργασίας είναι ότι οι τρέχουσες τιμές καθορίζονται σε ανταγωνιστικά επίπεδα. Ωστόσο, αν ένα προϊόν ή μια υπηρεσία προσφέρονται σε ρυθμιζόμενη τιμή βάσει του κόστους, η τιμή αυτή θεωρείται, εφόσον δεν υπάρχουν ενδείξεις περί του αντιθέτου, ότι έχει καθοριστεί σε επίπεδο που διαφορετικά θα ήταν ανταγωνιστικό και σαφώς θα πρέπει να αποτελέσει το σημείο εκκίνησης για την εφαρμογή του «τεστ του υποθετικού μονοπωλίου»⁽³⁰⁾. Θεωρητικά, εάν η ελαστικότητα της ζήτησης ενός δεδομένου προϊόντος ή μιας υπηρεσίας είναι σημαντική, ακόμη και σε σχετικά ανταγωνιστικές τιμές, η εν λόγω επιχείρηση δεν διαθέτει ισχύ στην αγορά. Εάν, ωστόσο, η ελαστικότητα είναι υψηλή ακόμα και στις τρέχουσες τιμές, το γεγονός αυτό σημαίνει ότι η εν λόγω επιχείρηση έχει ήδη ασκήσει την ισχύ της στην αγορά ώστε περαιτέρω αυξήσεις τιμών να μην αυξάνουν τα κέρδη της. Στην περίπτωση αυτή, η εφαρμογή του τεστ του υποθετικού μονοπωλίου μπορεί να οδηγήσει σε διαφορετικό ορισμό της αγοράς από αυτόν που θα προέκυπτε εάν είχαν καθοριστεί οι τιμές σε ανταγωνιστικό επίπεδο⁽³¹⁾. Οποιαδήποτε αξιολόγηση του ορισμού της αγοράς πρέπει συνεπώς να λαμβάνει υπόψη τη δυνητική αυτή δυσκολία. Ωστόσο, οι ΕΡΑ πρέπει να ενεργούν με βάση την υπόθεση ότι το επίπεδο των τιμών αγοράς παρέχει μια εύλογη βάση για την έναρξη της σχετικής ανάλυσης, εκτός εάν υπάρχουν στοιχεία περί του αντιθέτου.
43. Εάν κάποια ΕΡΑ επιλέξει να προσφύγει στο τεστ του υποθετικού μονοπωλίου, πρέπει να το εφαρμόσει μέχρι να μπορεί να αποδειχθεί ότι μια αύξηση της σχετικής τιμής στην καθορισθείσα γεωγραφική αγορά και αγορά προϊόντος δεν θα στρέψει τους καταναλωτές στα άμεσα διαθέσιμα υποκατάστατα προϊόντα ή σε προμηθευτές εγκατεστημένους σε άλλες περιοχές.

2.2.1. Σχετική αγορά προϊόντων/υπηρεσιών

44. Σύμφωνα με την πάγια νομολογία, η σχετική αγορά προϊόντων/υπηρεσιών περιλαμβάνει όλα τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες που είναι επαρκώς εναλλάξιμα ή υποκατάστατα, όχι μόνο σε ό,τι αφορά τα αντικειμενικά χαρακτηριστικά τους, βάσει των οποίων είναι ιδιαίτερα κατάλληλα για την ικανοποίηση των διαρκών αναγκών των καταναλωτών, τις τιμές τους ή την επιδιωκόμενη χρήση τους, αλλά και τις συνθήκες ανταγωνισμού ή/και τη διάρθρωση της προσφοράς και της ζήτησης στην εν λόγω αγορά⁽³²⁾. Προϊόντα ή υπηρεσίες που είναι σε μικρό μόνο ή σχετικό βαθμό εναλλάξιμα μεταξύ τους δεν αποτελούν μέρος της ίδιας αγοράς⁽³³⁾. Συνεπώς, οι ΕΡΑ πρέπει να ορίσουν τις σχετικές αγορές προϊόντων ή υπηρεσιών ομαδοποιώντας τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες που χρησιμοποιούνται από τους καταναλωτές για τις ίδιες ανάγκες (τελική χρήση).

45. Μολονότι η πτυχή της τελικής χρήσης ενός προϊόντος ή μιας υπηρεσίας συνδέεται στενά με τα φυσικά χαρακτηριστικά τους, μπορούν να χρησιμοποιηθούν διαφορετικά είδη προϊόντων ή υπηρεσιών για τον ίδιο σκοπό. Για παράδειγμα, οι καταναλωτές μπορεί να χρησιμοποιούν διαφορετικές υπηρεσίες, όπως καλωδιακές ή δορυφορικές συνδέσεις για τον ίδιο σκοπό, δηλαδή για την πρόσβαση στο Internet. Σε μια τέτοια περίπτωση, και οι δύο υπηρεσίες (καλωδιακές και δορυφορικές υπηρεσίες πρόσβασης) μπορούν να περιληφθούν στην ίδια αγορά προϊόντος. Αντίστοιχα, υπηρεσίες τηλεϊδιοποίησης και κινητής τηλεφωνίας, που μπορεί να φαίνεται ότι είναι ικανές να προσφέρουν την ίδια υπηρεσία, δηλαδή, αποστολή σύντομων μηνυμάτων προς δύο κατευθύνσεις, μπορεί να ανήκουν σε διαφορετικές αγορές προϊόντων λόγω της διαφορετικής αντιμετώπισής τους από τους καταναλωτές σε ό,τι αφορά τη λειτουργικότητα και το σκοπό για τον οποίο χρησιμοποιούνται.
46. Οι διαφορές στα πρότυπα τιμολόγησης και τις προσφορές για ένα συγκεκριμένο προϊόν ή μια υπηρεσία μπορεί επίσης να αφορούν διαφορετικές ομάδες καταναλωτών. Έτσι, ερευνώντας τις τιμές, οι ΕΡΑ μπορούν να ορίζουν χωριστές αγορές για επιχειρήσεις και μεμονωμένους καταναλωτές για την ίδια ουσιαστικά υπηρεσία. Για παράδειγμα, η δυνατότητα φορέων που παρέχουν λιανικές υπηρεσίες διεθνών ηλεκτρονικών επικοινωνιών να διακρίνουν την πελατεία τους σε οικιακούς χρήστες και επιχειρήσεις εφαρμόζοντας διαφορετικές τιμές και εκπτώσεις, οδήγησε την Επιτροπή να αποφασίσει ότι οι δύο αυτές ομάδες αποτελούν χωριστές αγορές σε ό,τι αφορά τις εν λόγω υπηρεσίες (βλέπε στη συνέχεια). Ωστόσο, για να θεωρηθούν ορισμένα προϊόντα ως υποκατάστατα από την πλευρά της ζήτησης δεν είναι αναγκαίο να προσφέρονται στην ίδια τιμή. Προϊόντα ή υπηρεσίες χαμηλής ποιότητας που πωλούνται σε χαμηλή τιμή μπορεί κάλλιστα να είναι αποτελεσματικά υποκατάστατα προϊόντων υψηλότερης ποιότητας που πωλούνται σε υψηλότερες τιμές. Αυτό το οποίο έχει σημασία στη συγκεκριμένη περίπτωση είναι οι ενδεχόμενες αντιδράσεις των καταναλωτών ως αποτέλεσμα αύξησης της σχετικής τιμής⁽³⁴⁾.
47. Επιπλέον, η υποκαταστασιμότητα των προϊόντων μεταξύ διαφόρων υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών θα αυξηθεί με τη σύγκλιση των διαφόρων τεχνολογιών. Η χρήση ψηφιακών συστημάτων οδηγεί σε αυξημένη ομοιότητα σε ό,τι αφορά την επίδοση και τα χαρακτηριστικά των υπηρεσιών δικτύων που χρησιμοποιούν διαφορετικές τεχνολογίες. Ένα δίκτυο πακετομεταγωγής, για παράδειγμα, όπως το Internet, μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τη μετάδοση ψηφιοποιημένων φωνητικών σημάτων ανταγωνιστικά με τις παραδοσιακές υπηρεσίες φωνητικής τηλεφωνίας⁽³⁵⁾.
48. Συνεπώς, προκειμένου να ολοκληρωθεί η ανάλυση του ορισμού της αγοράς, οι ΕΡΑ, πέρα από την εξέταση των προϊόντων ή των υπηρεσιών των οποίων τα χαρακτηριστικά, οι τιμές και η τελική χρήση είναι επαρκώς εναλλάξιμα, θα πρέπει να εξετάσουν, όπου είναι απαραίτητο, και τις συνθήκες της υποκατάστασης της ζήτησης και της προσφοράς εφαρμόζοντας το τεστ υποθετικού μονοπωλίου.
- 2.2.1.1. Υποκατάσταση της ζήτησης**
49. Η υποκατάσταση της ζήτησης επιτρέπει στις ΕΡΑ να καθορίσουν τα υποκατάστατα προϊόντα ή σειρά προϊόντων στα οποία μπορούν εύκολα να στραφούν οι καταναλωτές σε περίπτωση αύξησης της σχετικής τιμής. Καθορίζοντας την ύπαρξη υποκαταστασιμότητας της ζήτησης, οι ΕΡΑ πρέπει να βασίζονται σε τυχόν προηγούμενα στοιχεία για τη συμπεριφορά των καταναλωτών. Όπου υπάρχουν, οι ΕΡΑ πρέπει να εξετάζουν τις ιστορικές διακυμάνσεις των τιμών σε δυνητικά ανταγωνιστικά προϊόντα, τις κινήσεις των τιμών και τις σχετικές τιμολογιακές πληροφορίες. Θα πρέπει να λαμβάνονται δεόντως υπόψη στοιχεία που δείχνουν ότι οι καταναλωτές στο παρελθόν στράφηκαν ταχέως σε άλλα προϊόντα ή υπηρεσίες, μετά από μεταβολές των τιμών. Εφόσον δεν υπάρχουν τέτοιου είδους στοιχεία, και εάν κριθεί αναγκαίο, οι ΕΡΑ θα πρέπει να αναζητήσουν και να αξιολογήσουν τις πιθανές αντιδράσεις των καταναλωτών και προμηθευτών σε μία σχετική αύξηση της τιμής της υπό εξέταση υπηρεσίας.
50. Η δυνατότητα για τους καταναλωτές να υποκαταστήσουν ένα προϊόν ή μια υπηρεσία με ένα άλλο λόγω μικρής, αλλά ουσιώδους και διαρκούς αύξησης της τιμής μπορεί, ωστόσο, να εμποδίζεται λόγω του σημαντικού κόστους που συνεπάγεται μια τέτοια αλλαγή. Οι καταναλωτές που έχουν επενδύσει σε μια τεχνολογία ή έχουν πραγματοποιήσει άλλες απαραίτητες επενδύσεις προκειμένου να λάβουν μια υπηρεσία ή να χρησιμοποιήσουν ένα προϊόν μπορεί να μην είναι πρόθυμοι να υποστούν οποιοδήποτε πρόσθετο κόστος για τη μετάβαση σε ένα άλλο προϊόν ή μια υπηρεσία που διαφορετικά θα αποτελούσε υποκατάστατο. Κατά τον ίδιο τρόπο, οι πελάτες υπαρχόντων παρόχων μπορεί επίσης να είναι εγκλωβισμένοι με μακροπρόθεσμες συμβάσεις ή από το απαγορευτικά υψηλό κόστος αλλαγής τερματικών. Έτσι, σε περίπτωση όπου οι χρήστες αντιμετωπίζουν σημαντικό κόστος για την υποκατάσταση ενός προϊόντος Α με ένα προϊόν Β, τα δύο αυτά προϊόντα δεν θα πρέπει να περιληφθούν στην ίδια σχετική αγορά⁽³⁶⁾.
51. Η υποκατάσταση της ζήτησης επικεντρώνεται στον εναλλάξιμο χαρακτήρα των προϊόντων ή των υπηρεσιών από τη σκοπιά του αγοραστή. Η κατάλληλη οροδότηση της αγοράς προϊόντων μπορεί, ωστόσο, να απαιτεί περαιτέρω εξέταση της δυνητικής υποκαταστασιμότητας από την πλευρά της προσφοράς.
- 2.2.1.2. Υποκατάσταση της προσφοράς**
52. Εκτιμώντας τη δυνατότητα υποκατάστασης από την πλευρά της προσφοράς, οι ΕΡΑ μπορούν επίσης να λάβουν υπόψη την περίπτωση επιχειρήσεις που δεν δραστηριοποιούνται στη σχετική αγορά προϊόντων να εισέλθουν στην εν λόγω αγορά, εντός λογικού χρονικού διαστήματος⁽³⁷⁾, μετά από αύξηση της σχετικής τιμής, μικρής αλλά ουσιώδους και διαρκούς. Σε περιπτώσεις όπου το συνολικό κόστος αλλαγής της παραγωγής προκειμένου να παραχθεί το εν λόγω προϊόν είναι σχετικά αμελητέο, το προϊόν αυτό μπορεί να περιληφθεί στον ορισμό της αγοράς προϊόντων. Το γεγονός ότι μία ανταγωνίστρια επιχείρηση διαθέτει ορισμένα από τα στοιχεία του ενεργητικού τα οποία απαιτούνται για την παροχή συγκεκριμένης υπηρεσίας είναι άνευ σημασίας εάν χρειάζονται σημαντικές πρόσθετες επενδύσεις για την εμπορία και επικερδή παροχή των υπό εξέταση υπηρεσιών⁽³⁸⁾. Οι ΕΡΑ πρέπει να αξιολογήσουν επίσης αν ένας δεδομένος προμηθευτής θα χρησιμοποιούσε ή θα άλλαζε το παραγωγικό του δυναμικό για την παραγωγή του σχετικού προϊόντος ή θα πρόσφερε τη σχετική υπηρεσία (για παράδειγμα, αν η παραγωγική τους ικανότητα δεσμεύεται από μακροπρόθεσμες συμφωνίες προμήθειας κ.λπ.). Η υποθετική υποκατάσταση από την πλευρά της προσφοράς δεν επαρκεί σε ό,τι αφορά τον ορισμό της αγοράς.

53. Θα πρέπει επίσης να ληφθεί υπόψη οποιαδήποτε νομική ή άλλη κανονιστική υποχρέωση που θα εμπόδιζε μια χρονικά αποτελεσματική είσοδο στη σχετική αγορά και συνεπώς θα αποθάρρυνε την υποκατάσταση από την πλευρά της προσφοράς. Για παράδειγμα, αδικαιολόγητες καθυστερήσεις και εμπόδια σε συμφωνίες διασύνδεσης ή συνεγκατάστασης, για τη διαπραγμάτευση άλλης μορφής πρόσβασης σε δίκτυο, ή για τη λήψη δικαιωμάτων επέκτασης δικτύου⁽³⁹⁾ μπορούν να εμποδίσουν τη βραχυπρόθεσμη παροχή νέων υπηρεσιών και την ανάπτυξη νέων δικτύων από δυνητικούς ανταγωνιστές.

54. Όπως φαίνεται από τις παραπάνω σκέψεις, η υποκατάσταση της προσφοράς μπορεί να χρησιμοποιηθεί όχι μόνο για τον ορισμό της σχετικής αγοράς αλλά και για τον καθορισμό του αριθμού των συμμετεχόντων στην αγορά.

2.2.2. Γεωγραφική αγορά

55. Αφού οριστεί η σχετική αγορά προϊόντων, το επόμενο βήμα είναι ο ορισμός της γεωγραφικής διάστασης της αγοράς. Μόνο εφόσον οριστεί η γεωγραφική διάσταση της αγοράς προϊόντων ή υπηρεσιών μπορεί μία ΕΡΑ να αξιολογεί σωστά τις συνθήκες πραγματικού ανταγωνισμού σε αυτή.

56. Σύμφωνα με την πάγια νομολογία, η σχετική γεωγραφική αγορά περιλαμβάνει μία περιοχή στην οποία οι ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις δραστηριοποιούνται στην προσφορά και τη ζήτηση των σχετικών προϊόντων ή υπηρεσιών, και όπου οι συνθήκες του ανταγωνισμού είναι παρόμοιες ή επαρκώς ομοιογενείς και που μπορεί να διακριθεί από γειτονικές περιοχές στις οποίες οι συνθήκες ανταγωνισμού είναι ουσιωδώς διαφορετικές⁽⁴⁰⁾. Ο ορισμός της γεωγραφικής αγοράς δεν απαιτεί να είναι απολύτως ομοιογενείς οι συνθήκες ανταγωνισμού μεταξύ παραγωγών ή παρόχων υπηρεσιών. Αρκεί να είναι παρόμοιες ή επαρκώς ομοιογενείς, και συνεπώς, μόνο οι περιοχές όπου οι συνθήκες του ανταγωνισμού είναι ετερογενείς δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι αποτελούν μια ενιαία αγορά⁽⁴¹⁾.

57. Η διαδικασία ορισμού των ορίων μιας γεωγραφικής αγοράς είναι παρόμοια με αυτή που συζητήθηκε παραπάνω σε σχέση με την αξιολόγηση της υποκατάστασης της ζήτησης και της προσφοράς μετά από αύξηση της σχετικής τιμής.

58. Συνεπώς, σε ό,τι αφορά την υποκατάσταση της ζήτησης, οι ΕΡΑ πρέπει να αξιολογούν τις κύριες προτιμήσεις των καταναλωτών καθώς και τα τρέχοντα γεωγραφικά αγοραστικά τους πρότυπα. Ειδικότερα, οι γλωσσικοί λόγοι μπορεί να είναι η αιτία που ορισμένες υπηρεσίες δεν διατίθενται σε περιοχές με διαφορετική γλώσσα. Σε ό,τι αφορά την υποκατάσταση της προσφοράς, όταν μπορεί να προσδιοριστεί ότι φορείς οι οποίοι δεν δραστηριοποιούνται ή δεν είναι παρόντες στη σχετική αγορά θα αποφάσιζαν να εισέλθουν στην αγορά αυτή βραχυπρόθεσμα στην περίπτωση μιας αύξησης της σχετικής τιμής, ο ορισμός της αγοράς πρέπει να επεκταθεί ώστε να περιλάβει και αυτούς τους εξωτερικούς φορείς.

59. Στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών, η γεωγραφική εμβέλεια της σχετικής αγοράς ορίζεται παραδοσιακά με αναφορά σε δύο κύρια κριτήρια⁽⁴²⁾:

α) την περιοχή που καλύπτει ένα δίκτυο⁽⁴³⁾, και

β) την ύπαρξη νομικών και άλλων κανονιστικών μέτρων⁽⁴⁴⁾.

60. Βάσει των δύο αυτών βασικών κριτηρίων⁽⁴⁵⁾, οι γεωγραφικές αγορές μπορεί να θεωρεί ότι είναι τοπικές, περιφερειακές, εθνικές ή ότι καλύπτουν την επικράτεια δύο ή περισσότερων χωρών (πανευρωπαϊκές, στο επίπεδο της ΕΖΕΣ ή παγκόσμιες αγορές).

2.2.3. Άλλα θέματα που αφορούν τον ορισμό της αγοράς

61. Για την εκ των προτέρων ρύθμιση, σε ορισμένες εξαιρετικές περιπτώσεις, η σχετική αγορά μπορεί να οριστεί ανά διαδρομή. Ειδικότερα, εξετάζοντας τη γεωγραφική διάσταση των αγορών για τις διεθνείς λιανικές ή χονδρικές υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών, ίσως είναι σκόπιμο να αντιμετωπίζονται συνδεδεμένες χώρες ή συνδεδεμένες πόλεις ως χωριστές αγορές⁽⁴⁶⁾. Από την πλευρά της προσφοράς, η παροχή κλήσης σε μία χώρα δεν αποτελεί υποκατάστατο για την παροχή της ίδιας υπηρεσίας σε άλλη χώρα. Από την άλλη πλευρά, το θέμα αν οι υπηρεσίες έμμεσων επικοινωνιών, δηλαδή η επαναδρομολόγηση ή διαμετακόμιση της ίδιας κλήσης μέσω μιας τρίτης χώρας, αντιπροσωπεύουν πραγματικά υποκατάστατα της προσφοράς εξαρτάται από τις ιδιαιτερότητες της αγοράς και θα πρέπει να αξιολογούνται κατά περίπτωση⁽⁴⁷⁾. Ωστόσο, μία αγορά για την παροχή υπηρεσιών σε διμερή διαδρομή θα είναι εθνική από πλευράς φάσματος εφόσον τα πρότυπα προσφοράς και ζήτησης και στα δύο άκρα της διαδρομής αντιστοιχούν, πιθανότητα, σε διαφορετικές διαρθρώσεις της αγοράς⁽⁴⁸⁾.

62. Στην ανακοίνωσή της για τον ορισμό της αγοράς, η Επιτροπή εφιστά την προσοχή σε ορισμένες περιπτώσεις που τα όρια της σχετικής αγοράς μπορούν να επεκταθούν ώστε να ληφθούν υπόψη προϊόντα ή γεωγραφικές περιοχές που, μολονότι δεν είναι άμεσα υποκατάστατα, πρέπει να περιληφθούν στον ορισμό της αγοράς λόγω της λεγόμενης «αλυσιδωτής υποκαταστασιμότητας»⁽⁴⁹⁾. Στην ουσία, η αλυσιδωτή υποκαταστασιμότητα προκύπτει όταν μπορεί να αποδειχτεί ότι μολονότι τα προϊόντα Α και Γ δεν είναι άμεσα υποκατάστατα, το προϊόν Β αποτελεί υποκατάστατο τόσο για το προϊόν Α όσο και για το προϊόν Γ και συνεπώς Γ και προϊόντα Α και Γ μπορούν να είναι στην ίδια αγορά προϊόντων αφού η τιμολόγησή τους μπορεί να περιορίζεται από την υποκαταστασιμότητα με το προϊόν Β. Το ίδιο επιχειρήματα ισχύει επίσης και για τον ορισμό της γεωγραφικής αγοράς. Δεδομένου του εγγενούς κινδύνου της αδικαιολόγητης διεύρυνσης της εμβέλειας της σχετικής αγοράς, η αλυσιδωτή υποκαταστασιμότητα θα πρέπει να είναι επαρκώς αιτιολογημένη⁽⁵⁰⁾.

2.3. Πρακτική της Επιτροπής

63. Η Επιτροπή εξέδωσε ορισμένες αποφάσεις στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών βάσει του κανονισμού 17 και του κανονισμού για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων. Οι αποφάσεις αυτές μπορούν να αποδειχθούν ιδιαίτερα χρήσιμες για τις ΕΡΑ όσον αφορά τη μέθοδο που χρησιμοποιεί η Επιτροπή κατά τον ορισμό της σχετικής αγοράς⁽⁵¹⁾. Όπως προαναφέρθηκε, ωστόσο, σε έναν τομέα που χαρακτηρίζεται από συνεχή καινοτομία και ταχεία τεχνολογική σύγκλιση, είναι σαφές ότι οποιοσδήποτε ορισμός της αγοράς κινδυνεύει να είναι ακατάλληλος ή να μην ισχύει στο εγγύς μέλλον⁽⁵²⁾. Επιπλέον, οι αγορές που ορίζονται βάσει του δικαίου περί ανταγωνισμού δεν επηρεάζουν τις αγορές που ορίζονται βάσει του νέου ρυθμιστικού πλαισίου δεδομένου ότι οι συνθήκες και η χρονική περίοδος εντός των οποίων πραγματοποιείται η ανάλυση της αγοράς είναι δυνατόν να διαφέρουν⁽⁵³⁾.
64. Όπως αναφέρεται στην ανακοίνωση για την πρόσβαση, στον τηλεπικοινωνιακό τομέα υπάρχουν τουλάχιστον δύο είδη σχετικών αγορών που πρέπει να εξεταστούν: εκείνη των υπηρεσιών που παρέχονται σε τελικούς χρήστες (αγορά υπηρεσιών) και εκείνη της πρόσβασης στις ευκολίες που είναι απαραίτητες για την παροχή αυτών των υπηρεσιών (αγορά πρόσβασης)⁽⁵⁴⁾. Στο πλαίσιο αυτών των δύο ευρέων ορισμών της αγοράς μπορούν να υπάρξουν και περαιτέρω διακρίσεις αγορών ανάλογα με το αν εξετάζεται η πλευρά της ζήτησης ή της προσφοράς.
65. Ειδικότερα, στην πρακτική που ακολουθεί κατά τη λήψη αποφάσεων, η Επιτροπή θα προβαίνει σε διάκριση μεταξύ της παροχής υπηρεσιών και της παροχής των υποδομών του υποκειμένου δικτύου. Για παράδειγμα, όσον αφορά την παροχή υποδομής, η Επιτροπή διέκρινε διαφορετικές αγορές για την παροχή υποδομών τοπικού βρόχου, υπεραστικών και διεθνών⁽⁵⁵⁾. Όσον αφορά τις σταθερές υπηρεσίες, η Επιτροπή διέκρινε μεταξύ συνδρομητικής (λιανικής) πρόσβασης σε υπηρεσίες μεταγόμενης φωνητικής τηλεφωνίας (τοπικές, υπεραστικές και διεθνείς επικοινωνίες), πρόσβασης φορέων εκμετάλλευσης (χονδρική) σε δίκτυα (τοπική, υπεραστική και διεθνή κλίση) και υπηρεσίες επικοινωνίας δεδομένων που αφορούν επιχειρήσεις⁽⁵⁶⁾. Στην αγορά λιανικών υπηρεσιών σταθερής τηλεφωνίας, η Επιτροπή πραγματοποίησε επίσης διάκριση μεταξύ αρχικής σύνδεσης και μηνιαίας μίσθωσης⁽⁵⁷⁾. Οι υπηρεσίες αυτές προσφέρονται σε δύο διαφορετικές κατηγορίες καταναλωτών, δηλαδή, οικιακούς χρήστες και επιχειρήσεις, με την τελευταία κατηγορία να αναλύεται επιπλέον σε δύο υποαγορές, τη μία για επαγγελματίες, μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις και την άλλη για τις μεγάλες επιχειρήσεις⁽⁵⁸⁾. Σε ό,τι αφορά τις λιανικές υπηρεσίες σταθερής τηλεφωνίας που προσφέρονται σε οικιακούς χρήστες, τα πρότυπα ζήτησης και προσφοράς φαίνεται να δείχνουν ότι επί του παρόντος προσφέρονται δύο κύριες υπηρεσίες: παραδοσιακές υπηρεσίες σταθερής τηλεφωνίας (μετάδοση φωνής και δεδομένων στενής ζώνης) αφενός, και υπηρεσίες επικοινωνιών υψηλής ταχύτητας (με τη μορφή υπηρεσιών xDLS) αφετέρου⁽⁵⁹⁾.
66. Σε ό,τι αφορά τις κινητές τηλεπικοινωνίες, η Επιτροπή θεωρεί, από την άποψη της ζήτησης, ότι οι υπηρεσίες κινητής και σταθερής τηλεφωνίας αποτελούν χωριστές αγορές⁽⁶⁰⁾.

Στην αγορά κινητής τηλεφωνίας, τα στοιχεία που διαθέτει η Επιτροπή δείχνουν ότι η αγορά για τις υπηρεσίες κινητής τηλεφωνίας περιλαμβάνει τόσο τα GSM 900 όσο και τα GSM 1800 και πιθανόν αναλογικές πλατφόρμες⁽⁶¹⁾.

67. Η Επιτροπή διαπίστωσε ότι σε ό,τι αφορά την αγορά πρόσβασης, αυτή περιλαμβάνει τα είδη υποδομής που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την παροχή μιας δεδομένης υπηρεσίας⁽⁶²⁾. Το εάν η αγορά υποδομών πρέπει να υποδιαιρεθεί σε πολλές χωριστές επιμέρους αγορές δεδομένου ότι υπάρχουν διαφορετικές κατηγορίες υποδομών δικτύων, εξαρτάται καθαρά από το βαθμό υποκαταστασιμότητας μεταξύ αυτών των (εναλλακτικών) δικτύων⁽⁶³⁾. Η αξιολόγηση αυτή πρέπει να πραγματοποιείται σε συνδυασμό με την κατηγορία των χρηστών που έχουν πρόσβαση στο δίκτυο. Συνεπώς, μπορεί να γίνει διάκριση μεταξύ παροχής υποδομής σε άλλους φορείς (επίπεδο χονδρικής) και παροχής σε τελικούς χρήστες (επίπεδο λιανικής)⁽⁶⁴⁾. Στο επίπεδο της λιανικής, μπορεί να πραγματοποιηθεί περαιτέρω διαχωρισμός μεταξύ επιχειρήσεων και οικιακών χρηστών⁽⁶⁵⁾.
68. Όταν η παρεχόμενη υπηρεσία αφορά μόνο τελικούς χρήστες οι οποίοι είναι συνδρομητές σε ένα συγκεκριμένο δίκτυο, η πρόσβαση στα σημεία απόληξης του δικτύου μπορεί επίσης να αποτελεί σχετική αγορά προϊόντος. Κάτι τέτοιο δεν θα συμβαίνει αν μπορεί να διαπιστωθεί ότι οι ίδιες υπηρεσίες μπορούν να προσφέρονται στην ίδια κατηγορία καταναλωτών μέσω εναλλακτικών, εύκολα προσβάσιμων ανταγωνιστικών δικτύων. Για παράδειγμα, στην ανακοίνωσή της για την ελευθέρωση του τοπικού βρόχου⁽⁶⁶⁾, η Επιτροπή ανέφερε ότι μοιλονότι υπάρχουν εναλλακτικές λύσεις σε σχέση με το PSTN για την παροχή υπηρεσιών επικοινωνίας υψηλής ταχύτητας σε μεμονωμένα άτομα (δίκτυα οπτικών ινών, ασύρματοι τοπικοί βρόχοι ή αναβαθμισμένα τηλεοπτικά δίκτυα), καμία από τις εναλλακτικές αυτές λύσεις δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι αποτελεί υποκατάστατο για την υποδομή σταθερού τοπικού βρόχου⁽⁶⁷⁾. Ωστόσο, μελλοντικές καινοτόμες και τεχνολογικές αλλαγές μπορεί να δικαιολογούν διαφορετικά συμπεράσματα⁽⁶⁸⁾.
69. Η πρόσβαση στα δίκτυα κινητής τηλεφωνίας μπορεί επίσης να καθοριστεί με αναφορά σε δύο δυνητικά χωριστές αγορές, μία για την προέλευση της κλήσης και μία για τον τερματισμό της. Έτσι, το θέμα του αν η πρόσβαση στην αγορά των υποδομών κινητής τηλεφωνίας σχετίζεται με την πρόσβαση σε ένα συγκεκριμένο δίκτυο κινητής τηλεφωνίας ή όλα τα δίκτυα κινητής τηλεφωνίας, γενικά, πρέπει να αποφασίζεται μετά από ανάλυση στις διάρθρωσης και της λειτουργίας της αγοράς⁽⁶⁹⁾.

3. ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΣΗΜΑΝΤΙΚΗΣ ΙΣΧΥΟΣ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ (ΔΕΣΠΟΖΟΥΣΑ ΘΕΣΗ)

70. Σύμφωνα με το άρθρο 14 της οδηγίας πλαίσιο «μία επιχείρηση θεωρείται ότι κατέχει σημαντική ισχύ στην αγορά εφόσον, είτε ατομικά είτε σε συνεργασία με άλλες επιχειρήσεις, απολαμβάνει θέση οικονομικής ισχύος που της παρέχει την εξουσία να συμπεριφέρεται, σε σημαντικό βαθμό, ανεξάρτητα από τους αντα-

- γωνιστές, τους πελάτες της και εν τέλει τους καταναλωτές». Αυτός είναι ο ορισμός που αποδίδεται από τη νομολογία του Δικαστηρίου στην έννοια της δεσπόζουσας θέσης του άρθρου 82 της συνθήκης ΕΚ (70). Το νέο πλαίσιο ευθυγραμμίζει τον ορισμό της σημαντικής ισχύος στην αγορά (ΣΙΑ) με τον ορισμό που έδωσε το Δικαστήριο για τη δεσπόζουσα θέση κατά την έννοια του άρθρου 82 της συνθήκης ΕΚ (71). Κατά συνέπεια, κατά την εφαρμογή του νέου ορισμού της ΣΙΑ, οι ΕΡΑ θα πρέπει να εξασφαλίσουν ότι οι αποφάσεις τους είναι σύμφωνες με την πρακτική της Επιτροπής και τη σχετική νομολογία του Δικαστηρίου και του Πρωτοδικείου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων όσον αφορά τη δεσπόζουσα θέση (72). Ωστόσο, η εφαρμογή ενός νέου ορισμού της ΣΙΑ, εκ των προτέρων, απαιτεί ορισμένες μεθοδολογικές προσαρμογές όσον αφορά τον τρόπο αξιολόγησης της ισχύος στην αγορά. Ειδικότερα, όταν αξιολογείται, εκ των προτέρων, κατά πόσο μία ή περισσότερες επιχειρήσεις κατέχουν δεσπόζουσα θέση στη σχετική αγορά, οι ΕΡΑ στηρίζονται, καταρχήν, σε διαφορετικές υποθέσεις και παραδοχές από εκείνες στις οποίες στηρίζεται μία αρχή ανταγωνισμού όταν εφαρμόζει εκ των υστέρων το άρθρο 82 στο πλαίσιο εικαζόμενης καταχρηστικής εφαρμογής (73). Συχνά, λόγω της απουσίας στοιχείων ή παραδειγμάτων σχετικά με παρελθούσα συμπεριφορά ή πρακτική, η ανάλυση της αγοράς στηρίζεται αναγκαστικά σε μία προοπτική κυρίως αξιολόγηση. Συνεπώς, η ακρίβεια των αναλύσεων της αγοράς που διεξάγονται από τις ΕΡΑ θα εξαρτάται από τις πληροφορίες και τα στοιχεία που θα υπάρχουν κατά το χρόνο έκδοσης της σχετικής απόφασης.
71. Το γεγονός ότι οι αρχικές προβλέψεις σχετικά με την αγορά μιας ΕΡΑ ενδέχεται να μην υλοποιηθούν εν τέλει σε μία δεδομένη υπόθεση δεν σημαίνει αναγκαστικά ότι η απόφασή της ήταν ασυμβίβαστη με την οδηγία. Κατά την εκ των προτέρων εφαρμογή της έννοιας δεσπόζουσας θέσης, οι ΕΡΑ θα πρέπει να έχουν ευρύτερες διακριτικές εξουσίες ανάλογες, με τον πολύπλοκο χαρακτήρα των οικονομικών, πραγματικών και νομικών καταστάσεων που πρέπει να αξιολογήσουν. Σύμφωνα με την οδηγία πλαίσιο, οι αξιολογήσεις της αγοράς εκ μέρους των ΕΡΑ θα πρέπει να διενεργούνται σε κανονική βάση, συνήθως μία φορά ετησίως. Συνεπώς, στο πλαίσιο αυτό, οι ΕΡΑ θα έχουν τη δυνατότητα να αντιδρούν κατά τακτά χρονικά διαστήματα σε οποιοδήποτε εξελίξεις της αγοράς και να λαμβάνουν οποιαδήποτε μέτρα θεωρούν απαραίτητα.
- ### 3.1. Κριτήρια για την αξιολόγηση της ΣΙΑ
72. Όπως υπογράμμισε το Δικαστήριο, το γεγονός της διαπίστωσης δεσπόζουσας θέσης δεν αποκλείει την ύπαρξη κάποιου ανταγωνισμού στην αγορά. Επιτρέπει πάντως στην επιχείρηση που κατέχει τέτοια θέση, εάν όχι να προσδιορίζει, τουλάχιστον να επηρεάζει αισθητά τους όρους υπό τους οποίους θα αναπτυχθεί ο ανταγωνισμός, και σε κάθε περίπτωση να ενεργεί χωρίς να λαμβάνει υπόψη οποιοδήποτε ανταγωνιστικό περιορισμό εφόσον η συμπεριφορά αυτή δεν αποβαίνει εις βάρος της (74).
73. Σε περίπτωση εκ των υστέρων ανάλυσης, η αρχή ανταγωνισμού ενδέχεται να αντιμετωπίσει πολλά διαφορετικά παραδείγματα συμπεριφοράς στην αγορά, καθένα από τα οποία είναι ενδεικτικό ύπαρξης ισχύος στην αγορά κατά την έννοια του άρθρου 82. Ωστόσο, σε περίπτωση εκ των προτέρων ανάλυσης, η ισχύς στην αγορά μετράται κυρίως σε σχέση με τη δυνατότητα της σχετικής επιχείρησης να αυξήσει τις τιμές περιορίζοντας την παραγωγή χωρίς να υφίσταται σημαντικές απώλειες σε επίπεδο τιμών ή εσόδων.
74. Η ισχύς στην αγορά μιας επιχείρησης μπορεί να περιορίζεται από την ύπαρξη δυνητικών ανταγωνιστών (75). Συνεπώς, μία ΕΡΑ θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη το ενδεχόμενο επιχειρήσεις οι οποίες δεν ασκούν επί του παρόντος δραστηριότητες στην αγορά των σχετικών προϊόντων να αποφασίσουν μεσοπρόθεσμα να εισέλθουν στην αγορά μετά από μικρή αλλά αισθητή μη προσωρινή αύξηση της τιμής. Οι επιχειρήσεις οι οποίες, στην περίπτωση τέτοιας αύξησης της τιμής, είναι σε θέση να μεταβάλουν ή να επεκτείνουν τη γραμμή της παραγωγής τους ή τις υπηρεσίες τους και να εισέλθουν στην αγορά, θα πρέπει να αντιμετωπίζονται από τις ΕΡΑ ως φορείς που συμμετέχουν δυνητικά στην αγορά ακόμη και αν επί του παρόντος δεν παράγουν το σχετικό προϊόν ή δεν προσφέρουν τη σχετική υπηρεσία.
75. Όπως εξηγείται στις ακόλουθες παραγράφους, η ύπαρξη σημαντικής ισχύος διαπιστώνεται αναφορικά με σειρά κριτηρίων και, όπως αναφέρεται παραπάνω, η αξιολόγησή της βασίζεται σε ανάλυση προοπτικών της αγοράς σύμφωνα με τις υφιστάμενες σε αυτήν συνθήκες. Τα μερίδια της αγοράς χρησιμοποιούνται συχνά ως δείκτες της ισχύος στην αγορά. Μολονότι το μεγάλο μερίδιο στην αγορά δεν επαρκεί αφ' εαυτού για διαπίστωση της κατοχής σημαντικής ισχύος στην αγορά (δεσπόζουσα θέση), είναι πάντως απίθανο μία εταιρεία που δεν διαθέτει σημαντικό μερίδιο της σχετικής αγοράς να κατέχει δεσπόζουσα θέση. Συνεπώς, οι επιχειρήσεις με μερίδια αγοράς που δεν υπερβαίνουν το 25 % δεν θεωρείται πιθανό να κατέχουν από μόνες τους δεσπόζουσα θέση στην εξεταζόμενη αγορά (76). Στην πρακτική λήψεως αποφάσεων της Επιτροπής, προβλήματα μεμονωμένης δεσπόζουσας θέσης προκύπτουν συνήθως στην περίπτωση επιχειρήσεων με μερίδια αγοράς που υπερβαίνουν το 40 %, μολονότι σε ορισμένες περιπτώσεις είναι δυνατόν να δημιουργηθούν ερωτηματικά στην Επιτροπή σχετικά με δεσπόζουσα θέση ακόμα και με χαμηλότερα μερίδια αγοράς (77), καθώς μπορεί να υπάρχει δεσπόζουσα θέση χωρίς να απαιτείται υψηλό μερίδιο αγοράς. Σύμφωνα με την πάγια νομολογία, τα υπερβολικά μεγάλα μερίδια αγοράς — άνω του 50 % — αποτελούν αυτά καθαυτά, εκτός εξαιρετικών περιπτώσεων, τεκμήριο δεσπόζουσας θέσης (78). Μία επιχείρηση με μεγάλο μερίδιο αγοράς μπορεί να θεωρηθεί ότι έχει ΣΙΑ, δηλαδή ότι κατέχει δεσπόζουσα θέση, εάν το μερίδιο της έχει παραμείνει σταθερό διαχρονικά (79). Η βαθμιαία μείωση του μεριδίου της αγοράς μιας επιχείρησης που κατέχει σημαντική θέση στην αγορά μπορεί να υποδηλώνει ότι η αγορά αυτή καθίσταται ανταγωνιστικότερη, αλλά δεν εμποδίζει τη διαπίστωση σημαντικής ισχύος στην αγορά. Από την άλλη μεριά, η διαχρονική διακύμανση των μεριδίων της αγοράς μπορεί να δηλώνει την έλλειψη ισχύος στη σχετική αγορά.
76. Όσον αφορά τις μεθόδους που χρησιμοποιούνται για τη μέτρηση του μεγέθους της αγοράς και των μεριδίων της αγοράς, τόσο ο όγκος των πωλήσεων όσο και η αξία των πωλήσεων αποτελούν χρήσιμες πληροφορίες για τη μέτρηση της αγοράς (80). Στην περίπτωση των χύδην προϊόντων ο όγκος θεωρείται πιο πρόσφορο μέτρο, ενώ στην περίπτωση των διαφοροποιημένων προϊόντων (δηλαδή προϊόντων που φέρουν συγκεκριμένο σήμα) η αξία των πωλήσεων και το συνδεδεμένο μερίδιο αγοράς θεωρείται συνήθως ότι παρέχει ένα πιο αντιπροσωπευτικό μέτρο της σχετικής θέσης και της ισχύος του κάθε φορέα. Όσον αφορά τις συμβάσεις που ανατίθενται με διαγωνισμό, ο αριθμός των κατακυρωμένων ή όχι προσφορών δύναται επίσης να χρησιμοποιηθεί ως στοιχείο εκτίμησης του μεριδίου αγοράς (81).

77. Τα κριτήρια που πρέπει να χρησιμοποιούνται για τη μέτρηση του μεριδίου αγοράς της σχετικής επιχείρησης ή επιχειρήσεων εξαρτώνται από τα χαρακτηριστικά της σχετικής αγοράς. Εναπόκειται στις ΕΡΑ να αποφασίσουν ποια είναι τα καταλληλότερα κριτήρια για τη μέτρηση της παρουσίας στην αγορά. Π.χ., τα έσοδα από μισθωμένες γραμμές, η μισθωμένη χωρητικότητα ή ο αριθμός των τερματικών σημείων μισθωμένων γραμμών είναι πιθανά κριτήρια για την μέτρηση της σχετικής ισχύος μιας επιχείρησης στις αγορές μισθωμένων γραμμών. Όπως έχει επισημάνει η Επιτροπή, ο αριθμός και μόνο των τερματικών σημείων μισθωμένων γραμμών δεν λαμβάνει υπόψη τους διάφορους τύπους μισθωμένων γραμμών που διατίθενται στην αγορά - και που καλύπτουν από τις αναλογικές μισθωμένες γραμμές φωνής έως τις ψηφιακές γραμμές υψηλής ταχύτητας, και από τις μισθωμένες γραμμές μικρής απόστασης μέχρι τις διεθνείς υπεραστικές γραμμές. Από τις δύο δυνατότητες, τα έσοδα από μισθωμένες γραμμές είναι πιθανό να είναι πιο διαφανή και λιγότερο πολύπλοκο να μετρηθούν. Κατά τον ίδιο τρόπο, τα γενικά έσοδα, τα λεπτά κλήσης ή ο αριθμός των σταθερών τηλεφωνικών γραμμών ή των συνδρομητών δημοσίων φορέων εκμετάλλευσης δημόσιου τηλεφωνικού δικτύου αποτελούν πιθανά κριτήρια για την μέτρηση των μεριδίων αγοράς των επιχειρήσεων που λειτουργούν στις αγορές αυτές⁽⁸²⁾. Όταν η αγορά που ορίζεται είναι εκείνη της διασύνδεσης, μία πιο ρεαλιστική παράμετρος μέτρησης θα ήταν τα έσοδα που πραγματοποιούνται για απόληξη κλήσεων σε πελάτες σταθερών ή κινητών δικτύων. Αυτό συμβαίνει διότι η χρήση των εσόδων, αντί π.χ. των λεπτών κλήσης, λαμβάνει υπόψη το γεγονός ότι τα λεπτά κλήσης έχουν διαφορετικές αξίες (δηλαδή τοπικά, υπεραστικά και διεθνή) και παρέχει ένα μέτρο της παρουσίας στην αγορά που αντανακλά τόσο τον αριθμό των πελατών όσο και την κάλυψη του δικτύου⁽⁸³⁾. Για τους ίδιους λόγους, η χρησιμοποίηση των εσόδων για απόληξη κλήσεων σε πελάτες δικτύων κινητής τηλεφωνίας θεωρείται επίσης το καταλληλότερο μέσο για τη μέτρηση της παρουσίας στην αγορά των φορέων εκμετάλλευσης δικτύων κινητής τηλεφωνίας⁽⁸⁴⁾.
78. Είναι σημαντικό να υπογραμμισθεί ότι η ύπαρξη δεσπόζουσας θέσης δεν μπορεί να διαπιστωθεί με μοναδική βάση μεγάλο μερίδιο στην αγορά. Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, η ύπαρξη μεγάλων μεριδίων αγοράς σημαίνει απλώς ότι ο εκάστοτε φορέας εκμετάλλευσης ενδέχεται να κατέχει δεσπόζουσα θέση. Οι ΕΡΑ θα πρέπει κατά συνέπεια να πραγματοποιούν εις βάθος και σφαιρική ανάλυση των οικονομικών χαρακτηριστικών της σχετικής αγοράς προτού καταλήξουν σε συμπεράσματα ως προς την ύπαρξη σημαντικής ισχύος στην αγορά. Στο πλαίσιο αυτό μπορούν επίσης να χρησιμοποιηθούν τα ακόλουθα κριτήρια για τη μέτρηση της ισχύος που μπορεί να έχει μία επιχείρηση ώστε να συμπεριφέρεται σε σημαντικό βαθμό ανεξάρτητα από τους ανταγωνιστές, τους πελάτες και τους καταναλωτές της. Στα κριτήρια αυτά συμπεριλαμβάνεται, μεταξύ άλλων:
- το συνολικό μέγεθος της επιχείρησης,
  - έλεγχος της υποδομής που δεν είναι εύκολο να αναπαράχθει,
  - πλεονεκτήματα ή προβάδισμα σε τεχνολογικό επίπεδο,
  - απουσία αντισταθμιστικής αγοραστικής ισχύος,
  - εύκολη ή προνομαϊκή πρόσβαση σε κεφαλαιαγορές/χρηματοδοτικούς πόρους,
  - διαφοροποίηση προϊόντων/υπηρεσιών (π.χ. δέσμες προϊόντων ή υπηρεσιών),
  - οικονομίες κλίμακας,
  - οικονομίες φάσματος,
  - κάθετη ολοκλήρωση,
  - ιδιαίτερα αναπτυγμένα δίκτυα διανομής και πωλήσεων,
  - απουσία δυνητικού ανταγωνισμού,
  - φραγμοί στην επέκταση.
79. Μία δεσπόζουσα θέση μπορεί να προκύψει από το συνδυασμό οποιωνδήποτε από τα ανωτέρω κριτήρια, τα οποία λαμβανόμενα χωριστά δεν έχουν αναγκαστικά καθοριστική σημασία.
80. Η διαπίστωση δεσπόζουσας θέσης εξαρτάται επίσης από την εκτίμηση ευχέρειας εισόδου στην αγορά. Πράγματι, όταν δεν υπάρχουν φραγμοί εισόδου αποτρέπεται, καταρχήν, η ανεξάρτητη ανταγωνιστική συμπεριφορά επιχείρησης με σημαντικό μερίδιο αγοράς. Στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών, οι φραγμοί εισόδου είναι συχνά σημαντικοί λόγω των υφιστάμενων νομοθετικών και άλλων κανονιστικών απαιτήσεων οι οποίες μπορεί να περιορίζουν τον αριθμό των διαθέσιμων αδειών ή την παροχή ορισμένων υπηρεσιών (π.χ. υπηρεσίες κινητής τηλεφωνίας GSM/DCS ή υπηρεσίες κινητών υπηρεσιών τρίτης γενιάς, 3G). Επιπλέον, φραγμοί εισόδου υφίστανται όταν η είσοδος στη σχετική αγορά απαιτεί σημαντικές επενδύσεις και προγραμματισμό της χωρητικότητας για μεγάλη χρονική περίοδο έτσι ώστε να είναι επικερδείς⁽⁸⁵⁾. Ωστόσο, οι υψηλοί φραγμοί για την είσοδο ενδέχεται να καταστούν λιγότερο σημαντικοί όσον αφορά αγορές που χαρακτηρίζονται από συνεχιζόμενη τεχνολογική πρόοδο. Στις αγορές ηλεκτρονικών επικοινωνιών, ανταγωνιστικοί περιορισμοί ενδέχεται να προέρχονται από το ενδεχόμενο απειλής λόγω καινοτομιών από δυνητικούς ανταγωνιστές που επί του παρόντος δεν συμμετέχουν στην αγορά. Στις αγορές αυτές, η εκτίμηση των σχέσεων ανταγωνισμού θα πρέπει να βασίζεται σε διερεύνηση των μελλοντικών προοπτικών.
81. Όσον αφορά τη σημασία της έννοιας των «ουσιωδών ευκολιών», για τους σκοπούς νέου ορισμού της ΣΙΑ, δεν υφίσταται επί του παρόντος νομολογία σχετικά με τον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών. Ωστόσο, η έννοια αυτή έχει σημασία κυρίως όσον αφορά την κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης σύμφωνα με το άρθρο 82 της συνθήκης ΕΚ και δεν είναι σημαντική για την εκ των προτέρων αξιολόγηση της ΣΙΑ κατά την έννοια του άρθρου 14 της οδηγίας πλαίσιο. Συγκεκριμένα, η αντίληψη των «ουσιωδών ευκολιών» είναι συμπληρωματική προς τις υφιστάμενες γενικές υποχρεώσεις που επιβάλλονται σε επιχείρηση που διαθέτει δεσπόζουσα θέση, όπως η υποχρέωση ισότιμης μεταχείρισης των πελατών, και έχει εφαρμοστεί σε περιπτώσεις του άρθρου 82 σε εξαιρετικές περιστάσεις, όπως π.χ. άρνηση παροχής ή χορήγησης πρόσβασης σε τρίτους θα περιόριζε ή θα απέτρεπε την εμφάνιση νέων αγορών ή νέων προϊόντων, σε αντίθεση προς το άρθρο 82 στοιχείο β) της συνθήκης. Κατά συνέπεια, συνδέθηκε κυρίως με θέματα πρόσβασης ή με περιπτώσεις που

αφορούν άρνηση παροχής ή συναλλαγής βάσει του άρθρου 82 της συνθήκης, χωρίς να υφίσταται περίπτωση διακριτικής μεταχείρισης. Βάσει της υφιστάμενης νομολογίας, ένα προϊόν ή μία υπηρεσία δεν μπορούν να θεωρηθούν «απαραίτητα» ή «ουσιώδη», παρά μόνον όταν δεν υπάρχει πραγματικό ή δυνητικό υποκατάστατο. Μολονότι είναι γεγονός ότι μία επιχείρηση που κατέχει «ουσιώδη ευκολία» βρίσκεται εξ ορισμού σε δεσπόζουσα θέση σε όλες τις αγορές της εν λόγω ευκολίας, δεν ισχύει πάντοτε το αντίθετο. Το γεγονός ότι μια δεδομένη ευκολία δεν είναι «ουσιώδης» ή «απαραίτητη» για την άσκηση οικονομικής δραστηριότητας σε συγκεκριμένη αγορά, υπό την έννοια της υφιστάμενης νομολογίας⁽⁸⁶⁾ τούτο δεν σημαίνει ότι ο ιδιοκτήτης της εν λόγω ευκολίας δεν μπορεί να κατέχει δεσπόζουσα θέση. Ένας φορέας εκμετάλλευσης δικτύου μπορεί, λόγω χάρη, να βρίσκεται σε δεσπόζουσα θέση παρά την ύπαρξη εναλλακτικών ανταγωνιζόμενων δικτύων, εφόσον το μέγεθος ή η σημασία του δικτύου του παρέχει σε αυτόν τη δυνατότητα να συμπεριφέρεται ανεξάρτητα από άλλους φορείς εκμετάλλευσης δικτύου⁽⁸⁷⁾. Με άλλα λόγια, το ζητούμενο είναι να διαπιστωθεί εφόσον συγκεκριμένη ευκολία παρέχει στον ιδιοκτήτη της σημαντική ισχύ στην αγορά, χωρίς να είναι απαραίτητη η περαιτέρω διαπίστωση ότι η εν λόγω ευκολία μπορεί επίσης να θεωρηθεί «ουσιώδης» ή «απαραίτητη» υπό την έννοια της υφιστάμενης νομολογίας.

82. Από τα παραπάνω προκύπτει ότι η αντίληψη της «ουσιώδους ευκολίας» είναι λιγότερο σημαντική για τους σκοπούς της εκ των προτέρων εφαρμογής του άρθρου 14 της οδηγίας πλαίσιο, από ό,τι η εκ των υστέρων εφαρμογή του άρθρου 82 της συνθήκης ΕΚ.

3.1.1. Εκμετάλλευση της ισχύος στην αγορά

83. Σύμφωνα με το άρθρο 14 παράγραφος 3 της οδηγίας πλαίσιο, «εφόσον μια επιχείρηση έχει σημαντική ισχύ σε συγκεκριμένη αγορά δύναται να θεωρηθεί επίσης ότι κατέχει σημαντική ισχύ σε μια στενά συνδεδεμένη αγορά, εφόσον οι δεσμοί μεταξύ των δύο αγορών είναι τέτοιοι ώστε να είναι δυνατή η εκμετάλλευση της ισχύος στη μία αγορά στο πλαίσιο της άλλης αγοράς, ενισχύοντας έτσι τη θέση ισχύος της επιχείρησης».

84. Η διάταξη αυτή σκοπό έχει την αντιμετώπιση μιας κατάστασης στην αγορά συγκρίσιμης με εκείνη που οδήγησε στην απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση Tetra Pak⁽⁸⁸⁾. Στην υπόθεση αυτή, το Δικαστήριο αποφάσισε ότι μία επιχείρηση που κατείχε υπερέχουσα θέση σε μία αγορά και υπερέχουσα θέση σε ξεχωριστές, αλλά στενά συνδεδεμένες, αγορές βρίσκεται σε κατάσταση δύναται να συγκριθεί με την κατοχή δεσπόζουσας θέσης σε όλες τις αγορές αυτές. Χάρη στη δεσπόζουσα θέση της στην πρώτη αγορά, και την παρουσία της στη συνδεδεμένη δευτερογενή αγορά, μία επιχείρηση είναι σε θέση να εκμεταλλευτεί την ισχύ που έχει στην πρώτη αγορά και να συμπεριφερθεί ανεξάρτητα από τους πελάτες της στη δεύτερη αγορά⁽⁸⁹⁾. Μολονότι στην περίπτωση της Tetra Pak οι αγορές όπου διαπιστώθηκε ότι διέθετε δεσπό-

ζουσα θέση ήταν στο σύνολό τους οριζόντιες, οι στενοί δεσμοί συσχέτισης, υπό την έννοια της νομολογίας του Δικαστηρίου, τις περισσότερες φορές εντοπίζονται σε καθιερωμένες αγορές. Αυτό συμβαίνει συχνά στον τομέα των τηλεπικοινωνιών, όπου ένας φορέας έχει συχνά δεσπόζουσα θέση στην αγορά υποδομής και σημαντική παρουσία στην κατάντη αγορά υπηρεσιών⁽⁹⁰⁾. Υπό τις συνθήκες αυτές, μία ΕΡΑ μπορεί να θεωρήσει σκόπιμο να κρίνει ότι ο φορέας αυτός έχει ΣΙΑ και στις δύο αγορές λαμβανόμενες από κοινού. Στην πράξη, ωστόσο, εάν μια επιχείρηση έχει κοινοποιηθεί ως διαθέτουσα ΣΙΑ σε ανάντη χονδρική αγορά ή σε αγορά πρόσβασης, οι ΕΡΑ θα είναι κανονικά σε θέση να αποτρέψουν ενδεχόμενα δευτερογενή ή πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα κατάντη, στις αγορές λιανικής ή υπηρεσιών, επιβάλλοντας στην εν λόγω επιχείρηση οποιαδήποτε από τις υποχρεώσεις που προβλέπει η οδηγία πρόσβασης που ενδεχομένως ενδεικνύονται για την αποφυγή των εν λόγω αποτελεσμάτων. Κατά συνέπεια, οι ΕΡΑ θα πρέπει να εξετάζουν το ενδεχόμενο εφαρμογής του άρθρου 14 παράγραφος 3, μόνον εφόσον η επιβολή εκ των προτέρων υποχρεώσεων σε επιχείρηση που κατέχει δεσπόζουσα θέση στην ανάντη αγορά (πρόσβασης) δεν έχει ως αποτέλεσμα τον αποτελεσματικό ανταγωνισμό στην κατάντη (λιανική) αγορά.

85. Οι προηγούμενες σκέψεις ισχύουν επίσης όσον αφορά οριζόντιες αγορές⁽⁹¹⁾. Επίσης, ανεξάρτητα από τον κλάδο ή οριζόντιο χαρακτήρα των εξεταζόμενων αγορών, και οι δύο θα πρέπει να είναι αγορές ηλεκτρονικών επικοινωνιών υπό την έννοια του άρθρου 2 της οδηγίας-πλαίσιο και να παρουσιάζουν τα χαρακτηριστικά αυτά ώστε να αιτιολογείται η επιβολή εκ των προτέρων κανονιστικών υποχρεώσεων⁽⁹²⁾.

3.1.2. Συλλογική δεσπόζουσα θέση

86. Σύμφωνα με το άρθρο 82 της συνθήκης ΕΚ, μία δεσπόζουσα θέση μπορεί να κατέχεται από μία ή περισσότερες επιχειρήσεις («συλλογική δεσπόζουσα θέση»). Το άρθρο 14 παράγραφος 2 της οδηγίας-πλαίσιο προβλέπει επίσης ότι μία επιχείρηση δύναται να διαθέτει σημαντική ισχύ στην αγορά, δηλαδή να κατέχει δεσπόζουσα θέση, είτε ατομικά είτε σε συνεργασία με άλλες επιχειρήσεις.

87. Στην ανακοίνωση σχετικά με την πρόσβαση, η Επιτροπή είχε επισημάνει ότι, παρόλο που την εποχή εκείνη, τόσο η πρακτική που εφαρμόζε η ίδια, όσο και η νομολογία του Δικαστηρίου βρίσκονταν ακόμη εν εξελίξει, θα θεωρούσε ότι για να κατέχουν δύο ή περισσότερες επιχειρήσεις συλλογική δεσπόζουσα θέση, πρέπει να παρουσιάζονται έναντι των πελατών και των ανταγωνιστών τους ως μία και μόνη εταιρεία σε δεσπόζουσα θέση, με την προϋπόθεση ότι δεν υπάρχει πραγματικός ανταγωνισμός μεταξύ τους. Η έλλειψη ανταγωνισμού μπορεί να οφείλεται, στην πράξη, στην ύπαρξη ορισμένων δεσμών μεταξύ των εταιρειών αυτών. Ωστόσο, η Επιτροπή είχε, επίσης, επισημάνει ότι η ύπαρξη τέτοιου είδους δεσμών δεν αποτελεί προϋπόθεση για τη διαπίστωση συλλογικής δεσπόζουσας θέσης⁽⁹³⁾.

88. Από τη δημοσίευση της ανακοίνωσης σχετικά με την πρόσβαση, η έννοια της συλλογικής δεσπόζουσας θέσης δοκιμάστηκε σε αρκετές αποφάσεις που έλαβε η Επιτροπή βάσει του κανονισμού 17 και του κανονισμού για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων. Επιπλέον, τόσο το Πρωτοδικείο όσο και το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων εξέδωσαν αποφάσεις που συνέβαλαν στην περαιτέρω διευκρίνιση του ακριβούς περιεχομένου της έννοιας αυτής.
- 3.1.2.1. Η νομολογία του Πρωτοδικείου και του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων
89. Η φράση «μία ή περισσότερες επιχειρήσεις» του άρθρου 82 της συνθήκης ΕΚ υποδηλώνει ότι μία δεσπόζουσα θέση μπορεί να κατέχεται από δύο ή περισσότερες οικονομικές οντότητες που είναι νομικά και οικονομικά ανεξάρτητες μεταξύ τους ⁽⁹⁴⁾.
90. Πριν εκδοθεί η απόφαση του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στην υπόθεση *Compagnie Maritime Belge* ⁽⁹⁵⁾ και η απόφαση του Πρωτοδικείου στην υπόθεση *Gencor* ⁽⁹⁶⁾ (βλέπε κατωτέρω), θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι η διαπίστωση συλλογικής δεσπόζουσας θέσης στηριζόταν στην ύπαρξη οικονομικών δεσμών υπό την έννοια διαρθρωτικών δεσμών ή σε άλλους παράγοντες που θα μπορούσαν να συνεπάγονται δεσμούς συνάφειας μεταξύ των σχετικών επιχειρήσεων ⁽⁹⁷⁾. Το ερώτημα κατά πόσο μία συλλογική δεσπόζουσα θέση θα μπορούσε επίσης να υπάρχει σε μία oligοπωλική αγορά, δηλαδή μία αγορά που αποτελείται από λίγους πωλητές, όταν δεν υφίστανται οποιαδήποτε είδη δεσμών μεταξύ των επιχειρήσεων που υπάρχουν σε μία τέτοια αγορά, τέθηκε για πρώτη φορά στην υπόθεση *Gencor*. Η υπόθεση αφορούσε τη νομιμότητα μιας απόφασης που εκδόθηκε από την Επιτροπή βάσει του κανονισμού για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων που απαγόρευε την κοινοποιηθείσα πράξη με το σκεπτικό ότι θα μπορούσε να οδηγήσει σε δυσπώλιο που θα επέτρεπε τη δημιουργία oligοπωλικής δεσπόζουσας θέσης ⁽⁹⁸⁾. Στο Πρωτοδικείο, τα μέρη ισχυρίστηκαν ότι η Επιτροπή δεν είχε κατορθώσει να αποδείξει την ύπαρξη «δεσμών» μεταξύ των μελών του δυσπωλίου κατά την έννοια της υπάρχουσας νομολογίας.
91. Το Πρωτοδικείο απέρριψε την προσφυγή δηλώνοντας μεταξύ άλλων ότι δεν υπήρχε νομικό προηγούμενο που να δηλώνει ότι η έννοια των «οικονομικών δεσμών» περιοριζόταν στην έννοια των διαρθρωτικών δεσμών μεταξύ των σχετικών επιχειρήσεων: Σύμφωνα με το Πρωτοδικείο «δεν υπάρχει κανένας λόγος να αποκλειστεί από την έννοια του οικονομικού δεσμού η σχέση αλληλεξάρτησης που υπάρχει μεταξύ των μελών ενός περιορισμένου oligοπωλίου, στο πλαίσιο του οποίου σε μία αγορά που έχει τα κατάλληλα χαρακτηριστικά, ιδίως από τη σκοπιά της συγκεντρώσεως της αγοράς, της διαφάνειας και της ομοιογένειας του προϊόντος, αυτά είναι σε θέση να προβλέψουν το ένα τη συμπεριφορά του άλλου και επομένως έχουν ισχυρό κίνητρο να ευθυγραμμίσουν τη συμπεριφορά τους στην αγορά έτσι ώστε, ιδίως, να μεγιστοποιήσουν το κοινό κέρδος, περιορίζοντας την παραγωγή με προοπτική την αύξηση των τιμών. Πράγματι, σε ένα τέτοιο πλαίσιο, κάθε επιχειρηματίας γνωρίζει ότι η ανάπτυξη έντονης ανταγωνιστικής δράσης εκ μέρους του με σκοπό την αύξηση του μεριδίου αγοράς (λόγου χάρη μια μείωση των τιμών) θα προκαλούσε παρόμοια συμπεριφορά εκ μέρους των άλλων, οπότε η πρωτοβουλία του δεν θα του απέφερε κανένα πλεονέκτημα. Συνεπώς, όλοι οι επιχειρηματίες αναγκάζονται να ανεχθούν τη μείωση των τιμών» ⁽⁹⁹⁾. Όπως επεσήμανε το Πρωτοδικείο, οι όροι της αγοράς πρέπει να είναι τέτοιοι ώστε «κάθε επιχειρηματίας μπορεί να αντιληφθεί τα κοινά συμφέροντα και ιδίως να αυξήσει τις τιμές χωρίς να χρειάζεται να συνάψει συμφωνία ή να παρακολουθήσει εναρμονισμένη πρακτική» ⁽¹⁰⁰⁾.
92. Η απόφαση του Πρωτοδικείου στην υπόθεση *Gencor* επιβεβαιώθηκε αργότερα από το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στην υπόθεση *Compagnie Maritime Belge*, όπου το Δικαστήριο έδωσε περαιτέρω κατευθύνσεις όσον αφορά το περιεχόμενο της έννοιας της συλλογικής δεσπόζουσας θέσης και τους όρους που πρέπει να πληρούνται πριν διαπιστωθεί η ύπαρξη μιας συλλογικής δεσπόζουσας θέσης. Σύμφωνα με το Δικαστήριο, για να αποδειχθεί ότι δύο ή περισσότερες επιχειρήσεις κατέχουν δεσπόζουσα θέση, θα πρέπει να εξεταστεί κατά πόσο οι επιχειρήσεις αυτές αποτελούν από κοινού συλλογική οντότητα έναντι των ανταγωνιστών τους, των εμπορικών εταίρων τους και των καταναλωτών σε μία δεδομένη αγορά ⁽¹⁰¹⁾. Τούτο θα ισχύει εφόσον i) δεν υφίσταται αποτελεσματικός ανταγωνισμός μεταξύ των εν λόγω επιχειρήσεων· και ii) οι επιχειρήσεις αυτές υιοθετούν ομοιόμορφη συμπεριφορά ή κοινή πολιτική στη σχετική αγορά ⁽¹⁰²⁾. Μόνο σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως πρέπει να εξετάζεται εάν η συλλογική αυτή οντότητα κατέχει πράγματι δεσπόζουσα θέση ⁽¹⁰³⁾. Ειδικότερα, πρέπει να διαπιστωθεί κατά πόσο υφίστανται οικονομικοί δεσμοί μεταξύ των οικείων επιχειρήσεων οι οποίοι τους επιτρέπουν να ενεργούν ανεξάρτητα από τους ανταγωνιστές τους, τους πελάτες τους και τους καταναλωτές. Το Δικαστήριο αναγνώρισε ότι μία συμφωνία, μία απόφαση ή μια εναρμονισμένη πρακτική (που τυγχάνει ή όχι εξαιρέσεως κατά το άρθρο 81 παράγραφος 3 της συνθήκης) μπορεί αναμφισβήτητα, όταν τίθεται σε εφαρμογή, να έχει ως συνέπεια ότι οι οικείες επιχειρήσεις δεσμεύονται όσον αφορά τη συμπεριφορά τους σε ορισμένη αγορά κατά τρόπο ώστε να εμφανίζονται στην αγορά αυτή ως συλλογική οντότητα έναντι των ανταγωνιστών τους, των εμπορικών εταίρων τους και των καταναλωτών ⁽¹⁰⁴⁾.
93. Ωστόσο, το γεγονός και μόνο ότι δύο ή περισσότερες επιχειρήσεις συνδέονται μέσω μιας συμφωνίας, απόφασης ενώσεως επιχειρήσεων ή εναρμονισμένης πρακτικής κατά την έννοια του άρθρου 81 παράγραφος 1 της συνθήκης δεν αποτελεί αυτό καθ'αυτό το αναγκαίο έρεισμα για μία τέτοια διαπίστωση. Όπως επεσήμανε το Δικαστήριο «η διαπίστωση ότι συντρέχει συλλογική δεσπόζουσα θέση [...] θα μπορούσε να προκύπτει από άλλες διασυνδέσεις που θα εξαρτώνταν από την οικονομική εκτίμηση και, ιδίως, την εκτίμηση της διαρθρώσεως της οικείας αγοράς» ⁽¹⁰⁵⁾.
94. Όπως προκύπτει από τις αποφάσεις *Gencor* και *Compagnie Maritime Belge*, παρόλο που η ύπαρξη διαρθρωτικών δεσμών μπορεί να αποτελέσει τη βάση για τη διαπίστωση ότι συντρέχει συλλογική δεσπόζουσα θέση, η διαπίστωση αυτή μπορεί επίσης να γίνει σε σχέση με μία oligοπωλική ή άλλη αγορά με υψηλό βαθμό συγκέντρωσης, της οποίας η διάρθρωση και μόνο, ειδικότερα μπορεί να οδηγήσει σε συντονισμένα αποτελέσματα στη σχετική αγορά ⁽¹⁰⁶⁾.

3.1.2.2. Η πρακτική λήψεως αποφάσεων της Επιτροπής και το παράρτημα II της οδηγίας-πλαίσιο

95. Σε σειρά αποφάσεων που ελήφθησαν βάσει του κανονισμού για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων, η Επιτροπή εξέτασε την έννοια της συλλογικής δεσπόζουσας θέσης. Επιδιώξε σ' αυτές τις περιπτώσεις να βεβαιώσει κατά πόσον η διάρθρωση των εν λόγω ολιγοπωλιακών αγορών θα μπορούσε να οδηγήσει σε συντονισμένα αποτελέσματα στις αγορές αυτές ⁽¹⁰⁷⁾.

96. Κατά την εκ των προτέρων εκτίμηση της πιθανότητας ύπαρξης ή εμφάνισης αγοράς όπου υπάρχει ή η οποία θα μπορούσε να οδηγήσει σε συλλογική δεσπόζουσα θέση, με την μορφή σιωπηλού συντονισμού θα πρέπει οι ΕΡΑ να αναλύουν:

α) εάν τα χαρακτηριστικά της αγοράς την οδηγούν σε σιωπηρό συντονισμό και,

β) εάν η εν λόγω μορφή συντονισμού είναι διαρκής, δηλαδή i) εάν οποιοδήποτε από τα μέλη του ολιγοπωλίου διαθέτει τη δυνατότητα και κίνητρα να αποκλίνει από το συντονισμένο αποτέλεσμα, εξετάζοντας τη δυνατότητα και τα κίνητρα όσων δεν αποκλίνουν να αντιδράσουν και ii) εάν οι αγοραστές/δευτερογενείς ανταγωνιστές/δυναμικοί νεοεισερχόμενοι διαθέτουν τη δυνατότητα και κίνητρα να αμφισβητήσουν κάθε συντονισμένο αποτέλεσμα που αντιβαίνει στον ανταγωνισμό ⁽¹⁰⁸⁾.

97. Η ανάλυση αυτή διευκολύνεται λαμβάνοντας υπόψη ορισμένα κριτήρια που συνοψίζονται στο παράρτημα II της οδηγίας-πλαίσιο, που χρησιμοποιήθηκαν επίσης από την Επιτροπή για την εφαρμογή της έννοιας της συλλογικής δεσπόζουσας θέσης βάσει του κανονισμού για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων. Σύμφωνα με το εν λόγω παράρτημα, «δύο ή περισσότερες επιχειρήσεις θεωρούνται ως ευρισκόμενες σε συλλογική δεσπόζουσα θέση, κατά την έννοια του άρθρου 14, εάν, ακόμη και αν δεν υπάρχουν διαρθρωτικοί ή άλλοι δεσμοί μεταξύ τους, λειτουργούν σε μία αγορά, η δομή της οποίας θεωρείται ότι προσφέρεται για συντονισμένες ενέργειες ⁽¹⁰⁹⁾. Με την επιφύλαξη της νομολογίας του Δικαστηρίου σχετικά με την κοινή δεσπόζουσα θέση, εκτιμάται ότι συντρέχει τέτοια περίπτωση, εάν η αγορά πληροί ορισμένα κατάλληλα χαρακτηριστικά, ιδίως όσον αφορά τη συγκέντρωση της αγοράς, τη διαφάνεια και οιοδήποτε άλλο από τα χαρακτηριστικά που αναφέρονται κατωτέρω:

- ωριμότητα της αγοράς,
- στασιμότητα ή περιορισμένη ανάπτυξη από πλευράς ζήτησης,
- μικρή ελαστικότητα ζήτησης,
- ομοιογένεια προϊόντος,
- παρόμοιας διάρθρωσης κόστους,
- παρεμφερή μερίδια αγοράς,
- έλλειψη τεχνολογικής καινοτομίας, ώριμη τεχνολογία,
- απουσία πλεονάζοντος δυναμικού,

— υψηλοί φραγμοί εισόδου,

— έλλειψη αντισταθμιστικής αγοραστικής ισχύος,

— έλλειψη δυναμικού ανταγωνισμού,

— διάφορα είδη άτυπων ή άλλων δεσμών μεταξύ των σχετικών επιχειρήσεων,

— μηχανισμοί αντίποινων,

— έλλειψη ή περιορισμένες δυνατότητες ανταγωνισμού ως προς τις τιμές».

98. Στο παράρτημα II της οδηγίας-πλαίσιο δηλώνεται ρητά ότι ο ανωτέρω κατάλογος δεν είναι εξαντλητικός και ότι τα κριτήρια δεν είναι σωρευτικά. Σκοπός του καταλόγου είναι ιδίως να παρουσιαστεί το είδος των στοιχείων που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για να στηριχθούν οι ισχυρισμοί σχετικά με την ύπαρξη συλλογικής (ολιγοπωλιακής) δεσπόζουσας θέσης με τη μορφή σιωπηλού συντονισμού ⁽¹¹⁰⁾. Πράγματι, όπως προαναφέρθηκε προκύπτει ότι η ύπαρξη διαρθρωτικών δεσμών μεταξύ των σχετικών επιχειρήσεων δεν αποτελεί προϋπόθεση για τη διαπίστωση συλλογικής δεσπόζουσας θέσης. Ωστόσο, είναι σαφές ότι όταν υφίστανται τέτοιου είδους δεσμοί, μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως βάση για να εξηγηθεί, σε συνδυασμό με οποιαδήποτε από τα προαναφερθέντα κριτήρια, για ποιο λόγο σε μία δεδομένη ολιγοπωλιακή αγορά είναι πιθανό να προκύψουν συντονισμένα αποτελέσματα. Σε περίπτωση απουσίας τέτοιων δεσμών, για να διαπιστωθεί κατά πόσον μια αγορά μπορεί να οδηγήσει σε συλλογική δεσπόζουσα θέση, με τη μορφή σιωπηλού συντονισμού είναι απαραίτητο να εξεταστεί σειρά χαρακτηριστικών της αγοράς. Τα εν λόγω χαρακτηριστικά παρουσιάζονται συχνά υπό τη μορφή του παραπάνω καταλόγου και είναι απαραίτητο να εξεταστεί το σύνολό τους ώστε να πραγματοποιηθεί συνολική εκτίμηση και όχι απλή μηχανιστική εφαρμογή ενός «καταλόγου ελέγχου». Ανάλογα με τις εκάστοτε περιστάσεις, το γεγονός ότι ενδέχεται να μην διαπιστώνεται σαφώς η ύπαρξη κάποιου από τα διαρθρωτικά στοιχεία που συνήθως σχετίζονται με τη συλλογική δεσπόζουσα θέση, δεν συνεπάγεται κατ' ανάγκη ότι πρέπει να αποκλειστεί το ενδεχόμενο συντονισμένου αποτελέσματος ⁽¹¹¹⁾.

99. Σε μία ολιγοπωλιακή αγορά στην οποία πληρούνται, αν όχι όλα, τα περισσότερα από τα προαναφερθέντα κριτήρια, πρέπει να εξετασθεί εάν, ειδικότερα, αυτό που πρέπει να αποδειχθεί είναι ότι οι φορείς της αγοράς έχουν ισχυρά κίνητρα να επιδιώξουν ένα συντονισμό της κατάστασης της αγοράς και να αποφύγουν την υιοθέτηση μιας ανταγωνιστικής συμπεριφοράς. Αυτό συμβαίνει όταν τα μακροπρόθεσμα οφέλη μιας συμπεριφοράς που αντιβαίνει στον ανταγωνισμό αντισταθμίζουν κατά πολύ οποιαδήποτε βραχυπρόθεσμα πλεονεκτήματα θα προέκυπταν από την υιοθέτηση μιας ανταγωνιστικής συμπεριφοράς.

100. Πρέπει να υπογραμμιστεί ότι η απλή διαπίστωση πως μια αγορά είναι συγκεντροποιημένη δεν βεβαιώνει κατ'ανάγκη το συμπέρασμα ότι η διάρθρωσή της μπορεί να οδηγήσει σε συλλογική δεσπόζουσα θέση με τη μορφή σιωπηλού συντονισμού ⁽¹¹²⁾.

101. Τέλος, κατά την εφαρμογή της έννοιας της συλλογικής δεσπόζουσας θέσης, με τη μορφή σιωπηλού συντονισμού ως αποφασιστικότερα κριτήρια θα αναδειχθούν αυτά που είναι καθοριστικής σημασίας για συντονισμένα αποτελέσματα στη συγκεκριμένη εξεταζόμενη αγορά. Στην υπόθεση COMP/M.2499 — Norske Skog/Parenco/Walsum, λόγου χάρη, η Επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα ότι ακόμη και στην περίπτωση συγκεντροποίησης των αγορών χαρτιού εφημερίδας και χαρτιού μηχανικού πολτού για περιοδικά, τα προϊόντα ήταν ομογενή, η ζήτηση ήταν σε μεγάλο βαθμό ανελαστική, η αγοραστική ισχύς ήταν περιορισμένη όπως και οι φραγμοί εισόδου, ωστόσο η περιορισμένη σταθερότητα των μεριδίων της αγοράς, η οι διαφορές στη διάρθρωση του κόστους και ιδιαίτερα η έλλειψη διαφάνειας των επενδυτικών αποφάσεων και η απουσία αξιόπιστου μηχανισμού αντιποίνων καθιστούσαν απίθανη και μη διατηρήσιμη κάθε δυνατότητα σιωπηρού συντονισμού μεταξύ των μελών του ολιγοπωλίου (¹¹³).
- 3.1.2.3. Συλλογική δεσπόζουσα θέση και ο τομέας των τηλεπικοινωνιών
102. Κατά την εφαρμογή της έννοιας της συλλογικής δεσπόζουσας θέσης, οι ΕΡΑ μπορεί επίσης να λαμβάνουν υπόψη τις αποφάσεις που εκδόθηκαν βάσει του κανονισμού για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων στον τομέα των τηλεπικοινωνιών, στις οποίες η Επιτροπή εξέτασε κατά πόσο οι κοινοποιηθείσες πράξεις θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε διαπίστωση συλλογικής δεσπόζουσας θέσης.
103. Στην υπόθεση MCI WorldCom/Sprint, η Επιτροπή εξέτασε κατά πόσον η επιχείρηση που θα προέκυπτε από τη συγκέντρωση με την Concert Alliance θα μπορούσε να καταλάβει συλλογική δεσπόζουσα θέση στην αγορά παγκόσμιων τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών (GTS). Δεδομένου ότι οι φορείς εκμετάλλευσης στην εν λόγω αγορά ανταγωνίζονται βάσει προσφορών, ενώ οι πάροχοι υπηρεσιών επιλέγονται κατ' ουσίαν κατά τα πρώτα στάδια της διαδικασίας διαγωνισμού με βάση την ικανότητά τους να παρέχουν υψηλής ποιότητας και τεχνολογίας υπηρεσίες επί παραγγελία, και όχι με βάση τις τιμές, η έρευνα της Επιτροπής εστιάστηκε στα κίνητρα των συμμετεχόντων στην αγορά να συνεννοηθούν ως προς το ποιος θα κερδίσει τον διαγωνισμό και πώς πράγματι κατέληξαν οι διαγωνισμοί (¹¹⁴). Αφού εξετάστηκε σε βάθος η διάρθρωση της αγοράς (ομογενή προϊόντα, υψηλοί φραγμοί εισόδου, αντισταθμιστική ισχύς των πελατών κ.λπ.) η Επιτροπή κατέληξε ότι δεν είναι σε θέση να αποδείξει την απουσία ανταγωνιστικών περιορισμών από τους πραγματικούς ανταγωνιστές — κείριο παράγοντα για τη διαπίστωση συνεννόησης — και συνεπώς αποφάσισε να άρει τις αντιρρήσεις της σε σχέση με την εν λόγω αγορά (¹¹⁵).
104. Στην υπόθεση BT/Esat (¹¹⁶) ένα από τα θέματα που εξέτασε η Επιτροπή ήταν κατά πόσο οι όροι της αγοράς στην ιρλανδική αγορά υπηρεσιών τηλεφωνικής πρόσβασης στο Internet θα ήταν πρόσφοροι για τη δημιουργία δυοπωλίου που θα περιλάμβανε τον εγκατεστημένο φορέα εκμετάλλευσης, την Eircom, και την επιχείρηση που θα προέκυπτε από τη συγκέντρωση. Η Επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα ότι δεν υπήρχε τέτοιος κίνδυνος και τούτο για τους ακόλουθους λόγους. Πρώτον, τα μερίδια αγοράς δεν ήταν σταθερά· δεύτερον, η ζήτηση διπλασιαζόταν κάθε έξι μήνες· τρίτον, τα προϊόντα πρόσβασης στο Internet δεν θεωρήθηκαν ομογενή και τέλος, οι τεχνολογικές εξελίξεις ήταν ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά της αγοράς (¹¹⁷).
105. Στην υπόθεση Vodafone/Airtouch (¹¹⁸), η Επιτροπή διαπίστωσε ότι η επιχείρηση που θα προέκυπτε από τη συγκέντρωση θα έλεγχε από κοινού δύο από τους τέσσερις φορείς κινητής τηλεφωνίας που υπάρχουν στη γερμανική αγορά κινητής τηλεφωνίας (και συγκεκριμένα την D2 και την E-Plus, ενώ οι άλλοι δύο είναι η T-Mobil και η VIAG Interkom). Λαμβάνοντας υπόψη ότι η εισοδος στην αγορά υπόκειται σε αυστηρές ρυθμίσεις, με την έννοια ότι οι άδειες ήταν περιορισμένες λόγω των διαθέσιμων ραδιοσυχνοτήτων, και ότι οι όροι της αγοράς ήταν διαφανείς, δεν θα μπορούσε να αποκλειστεί ότι οι παράγοντες αυτοί θα μπορούσαν να οδηγήσουν στη δημιουργία ενός δυοπωλίου συνοδευόμενου από αποτελέσματα συντονισμού (¹¹⁹).
106. Στην υπόθεση France Telecom/Orange η Επιτροπή διαπίστωσε ότι, πριν από την είσοδο της Orange στην βελγική αγορά κινητής τηλεφωνίας, οι δύο υφιστάμενοι φορείς, η Proximus και η Mobistar, είχαν τη δυνατότητα να κατέχουν συλλογική δεσπόζουσα θέση. Όπως σημείωσε η Επιτροπή, κατά τα τέσσερα έτη που προηγήθηκαν της εισόδου της Orange, και οι δύο φορείς εφαρμόζαν σχεδόν παρόμοιες και διαφανείς πολιτικές τιμολόγησης, και οι τιμές τους ακολουθούσαν ακριβώς τις ίδιες τάσεις (¹²⁰). Στην ίδια απόφαση, η Επιτροπή απέρριψε τους ισχυρισμούς τρίτων όσον αφορά τον κίνδυνο συλλογικής δεσπόζουσας θέσης εκ μέρους της Vodafone και της France Telecom στην αγορά παροχής πανευρωπαϊκών υπηρεσιών κινητής τηλεφωνίας σε διεθνώς διακινούμενους συνδρομητές. Εκτός από τις σημαντικές διαφορές σε επίπεδο μεριδίων αγοράς των δύο φορέων, η αγορά θεωρήθηκε αναδυόμενη, χαρακτηριζόμενη από αυξανόμενη ζήτηση και πολλούς τύπους διαφορετικών υπηρεσιών σε επίπεδο προσφοράς και τιμών (¹²¹).
- 4. ΕΠΙΒΟΛΗ, ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ, ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗ Ή ΑΡΣΗ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ ΒΑΣΕΙ ΤΟΥ ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ**
107. Το τμήμα 3 των ανά χειράς κατευθυντήριων γραμμών πραγματεύεται την ανάλυση των σχετικών αγορών, την οποία πρέπει να διεξαγάγουν οι ΕΡΑ βάσει του άρθρου 16 της οδηγίας-πλαίσιο, ώστε να διαπιστωθεί εάν η αγορά είναι επαρκώς ανταγωνιστική, δηλαδή εάν υπάρχουν στην εν λόγω αγορά επιχειρήσεις που κατέχουν δεσπόζουσα θέση. Το παρόν τμήμα αποβλέπει στην παροχή κατευθύνσεων για τις ΕΡΑ σχετικά με τη δράση που πρέπει να αναλάβουν στη συνέχεια της παραπάνω ανάλυσης, δηλαδή κατά περίπτωση επιβολή, διατήρηση, τροποποίηση ή άρση ειδικών ρυθμιστικών υποχρεώσεων σε επιχειρήσεις που χαρακτηρίζονται ως διαθέτουσες ΣΙΑ. Στο παρόν τμήμα περιγράφονται επίσης οι περιστάσεις κατά τις οποίες δύνανται, κατ' εξαίρεση, να επιβληθούν σε επιχειρήσεις που δεν έχουν χαρακτηριστεί ως διαθέτουσες ΣΙΑ, παρόμοιες υποχρεώσεις με αυτές που μπορούν να επιβληθούν σε φορείς εκμετάλλευσης με ΣΙΑ.
108. Οι ειδικές ρυθμιστικές υποχρεώσεις που δύνανται να επιβληθούν σε επιχειρήσεις με ΣΙΑ μπορούν να ισχύσουν τόσο σε χονδρικές όσο και σε λιανικές αγορές. Κατ' αρχήν, οι υποχρεώσεις που αναφέρονται σε αγορές χονδρικής καθορίζονται στα άρθρα 9 έως 13 της οδηγίας για την πρόσβαση. Οι υποχρεώσεις που αναφέρονται σε αγορές λιανικής καθορίζονται στα άρθρα 17 έως 19 της οδηγίας για την καθολική υπηρεσία.

109. Οι υποχρεώσεις που αναφέρονται στην οδηγία για την πρόσβαση είναι: διαφάνεια (άρθρο 9), αποφυγή διακρίσεων (άρθρο 10), λογιστικός διαχωρισμός (άρθρο 11), υποχρεώσεις πρόσβασης και χρήσης ειδικών ευκολιών δικτύου (άρθρο 12) και υποχρεώσεις ελέγχου τιμών και κοστολόγησης (άρθρο 13). Επιπλέον, το άρθρο 8 της οδηγίας για την πρόσβαση προβλέπει ότι οι ΕΡΑ δύνανται να επιβάλλουν υποχρεώσεις και εκτός του εν λόγω καταλόγου. Προς τούτο πρέπει να υποβάλουν αίτημα προς την Επιτροπή, η οποία θα αποφασίσει, αφού ζητήσει τη γνώμη της επιτροπής επικοινωνιών, εάν η ενδιαφερόμενη ΕΡΑ επιτρέπεται να επιβάλει τις εν λόγω υποχρεώσεις.
110. Οι υποχρεώσεις που αναφέρονται στην οδηγία για την καθολική υπηρεσία είναι: ρυθμιστικοί έλεγχοι σε υπηρεσίες λιανικής (άρθρο 17), διάθεση ελάχιστης δέσμης μισθωμένων γραμμών (άρθρο 18 και παράγραφος VII) και επιλογή και προεπιλογή φορέων (άρθρο 19).
111. Βάσει του ρυθμιστικού πλαισίου, οι υποχρεώσεις αυτές επιβάλλονται μόνο σε επιχειρήσεις που έχουν οριστεί ως διαθέτουσες ΣΙΑ σε σχετική αγορά, εκτός ορισμένων περιπτώσεων που απαριθμούνται στο τμήμα 4.3.
- 4.1. Επιβολή, διατήρηση, τροποποίηση ή άρση υποχρεώσεων σε φορείς εκμετάλλευσης με ΣΙΑ**
112. Όπως εξηγήθηκε στο τμήμα 1, η έννοια του αποτελεσματικού ανταγωνισμού συνεπάγεται ότι στη σχετική αγορά δεν υφίσταται επιχείρηση με δεσπόζουσα θέση. Η διαπίστωση, με άλλα λόγια, ότι σχετική αγορά είναι αποτελεσματική ανταγωνιστικά συνεπάγεται πράγματι ότι στην εν λόγω αγορά δεν υφίσταται ούτε μεμονωμένη ούτε από κοινού δεσπόζουσα θέση. Απεναντίας, η διαπίστωση ότι σχετική αγορά δεν είναι ανταγωνιστικά αποτελεσματική σημαίνει την ύπαρξη μεμονωμένης ή από κοινού δεσπόζουσας θέσης στην αγορά αυτή.
113. Εφόσον μία ΕΡΑ διαπιστώσει ότι σε σχετική αγορά υφίσταται αποτελεσματικός ανταγωνισμός, δεν έχει τη δυνατότητα να επιβάλει υποχρεώσεις σε κανέναν φορέα εκμετάλλευσης της εν λόγω αγοράς βάσει του άρθρου 16. Εάν η ΕΡΑ έχει προηγουμένως επιβάλει ρυθμιστικές υποχρεώσεις σε επιχειρήσεις στην εν λόγω αγορά, πρέπει να τις άρει και δεν δύναται να επιβάλει νέες υποχρεώσεις στις εν λόγω επιχειρήσεις. Όπως ορίζεται στο άρθρο 16 παράγραφος 3, της οδηγίας πλαίσιο εφόσον, η ΕΡΑ προτείνει την άρση υφισταμένων ρυθμιστικών υποχρεώσεων, πρέπει να ειδοποιήσει εγκαίρως τα μέρη που επηρεάζονται.
114. Εφόσον μία ΕΡΑ διαπιστώσει ότι ο ανταγωνισμός στη σχετική αγορά δεν είναι αποτελεσματικός εξαιτίας της παρουσίας επιχείρησης ή επιχειρήσεων που κατέχουν δεσπόζουσα θέση, πρέπει, σύμφωνα με το άρθρο 16 παράγραφος 4 της οδηγίας πλαίσιο, να εντοπίσει την ή τις σχετικές επιχειρήσεις που διαθέτουν ΣΙΑ και να επιβάλει κατάλληλες ρυθμιστικές υποχρεώσεις σε αυτές. Ωστόσο, ο απλός εντοπισμός μιας επιχείρησης με ΣΙΑ σε δεδομένη αγορά, χωρίς επιβολή των ενδεδειγμένων ρυθμιστικών υποχρεώσεων, δεν συνάδει με τις διατάξεις του νέου ρυθμιστικού πλαισίου και ιδιαίτερα με το άρθρο 16 παράγραφος 4 της οδηγίας πλαίσιο. Οι ΕΡΑ θα πρέπει δηλαδή να επιβάλουν τουλάχιστον μία ρυθμιστική υποχρέωση σε επιχείρηση που εντοπίζεται ως διαθέτουσα ΣΙΑ. Εφόσον οι ΕΡΑ διαπιστώσουν την ύπαρξη περισσότερων της μιας επιχειρήσεων με δεσπόζουσα θέση, δηλαδή την ύπαρξη κοινής δεσπόζουσας θέσης, πρέπει να καθορίσουν τις πλέον κατάλληλες υποχρεώσεις που πρέπει να επιβληθούν, με βάση την αρχή της αναλογικότητας.
115. Εφόσον κάποια επιχείρηση υπόκεινταν προηγουμένως σε υποχρεώσεις βάσει του ρυθμιστικού πλαισίου του 1998, πρέπει η ΕΡΑ να κρίνει κατά πόσον παρόμοιες υποχρεώσεις συνεχίζουν να ενδείκνυται βάσει του νέου ρυθμιστικού πλαισίου, που βασίζεται σε νέα ανάλυση της αγοράς, η οποία έχει διεξαχθεί σύμφωνα με τις παρούσες κατευθυντήριες γραμμές. Εφόσον διαπιστωθεί ότι η επιχείρηση διαθέτει ΣΙΑ σε σχετική αγορά βάσει του νέου πλαισίου, συνεπάγεται ότι δύναται να διατηρηθούν ρυθμιστικές υποχρεώσεις παρεμφερείς με αυτές που είχαν επιβληθεί υπό το ρυθμιστικό καθεστώς του 1998. Εναλλακτικά, θα μπορούσαν οι υποχρεώσεις αυτές να τροποποιηθούν ή θα μπορούσαν επίσης να επιβληθούν νέες υποχρεώσεις που προβλέπονται στο νέο πλαίσιο, κατά την κρίση της ΕΡΑ.
116. Εκτός των περιπτώσεων κατά τις οποίες οι διεθνείς υποχρεώσεις της Κοινότητας δυνάμει διεθνών συνθηκών επιβάλλουν την επιλογή ρυθμιστικής υποχρέωσης (βλέπε τμήμα 4.4) ή εφόσον οι οδηγίες επιβάλλουν συγκεκριμένα επανορθωτικά μέτρα, όπως στα άρθρα 18 και 19 της οδηγίας για την καθολική υπηρεσία, οι ΕΡΑ πρέπει να επιλέξουν μεταξύ του φάσματος ρυθμιστικών υποχρεώσεων που περιλαμβάνεται στις οδηγίες για την αποκατάσταση συγκεκριμένου προβλήματος σε αγορά που δεν κρίνεται αποτελεσματικά ανταγωνιστική. Εφόσον οι ΕΡΑ επιδιώκουν να επιβάλουν άλλες υποχρεώσεις πρόσβασης και διασύνδεσης από τις αναφερόμενες στην οδηγία για την πρόσβαση, πρέπει να υποβάλουν αίτημα για έγκριση της προτεινόμενης πορείας δράσης τους από την Επιτροπή. Προτού λάβει την απόφασή της πρέπει η Επιτροπή να ζητήσει τη γνώμη της επιτροπής επικοινωνιών.
117. Βάσει της κοινοτικής νομοθεσίας και συγκεκριμένα του άρθρου 8 της οδηγίας-πλαίσιο, απαιτείται από τις ΕΡΑ να εξασφαλίζουν ότι τα μέτρα που επιβάλλουν σε φορείς εκμετάλλευσης με ΣΙΑ δυνάμει του άρθρου 16 της οδηγίας-πλαίσιο είναι αιτιολογημένα σε σχέση με τους στόχους του άρθρου 8 και αναλογικά προς την επίτευξη των εν λόγω στόχων. Κατά συνέπεια, κάθε υποχρέωση που επιβάλλουν οι ΕΡΑ πρέπει να είναι αναλογική με το προς αποκατάσταση πρόβλημα. Στο άρθρο 7 της οδηγίας-πλαίσιο απαιτείται από τις ΕΡΑ να εκθέτουν το σκεπτικό στο οποίο βασίζεται κάθε προτεινόμενο μέτρο εφόσον το ανακοινώνουν σε άλλες ΕΡΑ και στην Επιτροπή. Επομένως, εκτός από την ανάλυση της αγοράς που υποστηρίζει τη διαπίστωση ΣΙΑ, πρέπει οι ΕΡΑ να συμπεριλαμβάνουν στις αποφάσεις τους αιτιολόγηση του προτεινόμενου μέτρου σε σχέση με τους στόχους του άρθρου 8, καθώς επίσης και επεξήγηση όπου θα αιτιολογείται ο αναλογικός χαρακτήρας της απόφασής τους.

118. Η τήρηση της αρχής της αναλογικότητας θα αποτελέσει βασικό κριτήριο που θα χρησιμοποιείται από την Επιτροπή για την αξιολόγηση των μέτρων που προτείνονται από τις ΕΡΑ βάσει της διαδικασίας του άρθρου 7 της οδηγίας-πλαίσιο. Η αρχή της αναλογικότητας είναι εμπεδωμένη στην κοινοτική νομοθεσία. Κατ'ουσίαν, με την αρχή της αναλογικότητας απαιτείται τα μέσα που χρησιμοποιούνται για την επίτευξη δεδομένου στόχου να μην υπερβαίνουν τα ενδεδειγμένα και απαραίτητα για την επίτευξή του. Για να διαπιστωθεί ότι το προτεινόμενο μέτρο είναι συμβατό με την αρχή της αναλογικότητας, πρέπει η δράση που θα αναληφθεί να επιδιώκει θεμιτό στόχο, ενώ τα μέσα που θα χρησιμοποιηθούν για την επίτευξη του στόχου πρέπει να είναι απαραίτητα και τα ελάχιστα επαχθή, δηλαδή τα ελάχιστα απαραίτητα για την επίτευξη του στόχου.

119. Ωστόσο, ιδίως στα πρώιμα στάδια της υλοποίησης του νέου πλαισίου, η Επιτροπή δεν αναμένει ότι οι ΕΡΑ θα άρουν υφιστάμενες ρυθμιστικές υποχρεώσεις φορέων εκμετάλλευσης με ΣΙΑ που έχουν προβλεφθεί με την αντιμετώπιση θεμιτών ρυθμιστικών αναγκών που διατηρούν τη σημασία τους, χωρίς να παρουσιάσουν σαφείς αποδείξεις ότι οι εν λόγω υποχρεώσεις έχουν επιτύχει τον σκοπό τους και ότι είναι συνεπώς περιττές, δεδομένου ότι θεωρείται αποτελεσματικός ο ανταγωνισμός στη σχετική αγορά. Στο νέο ρυθμιστικό πλαίσιο προβλέπονται διάφορα επανορθωτικά μέτρα για την αντιμετώπιση διαφορετικών διαπιστωμένων προβλημάτων και τα επανορθωτικά μέτρα θα πρέπει να ταιριάζουν στα εν λόγω προσδιορισμένα προβλήματα.

120. Η Επιτροπή, εφόσον ζητείται η γνώμη της όπως προβλέπεται στο άρθρο 7 παράγραφος 3, της οδηγίας-πλαίσιο, θα ελέγχει επίσης ότι τα μέτρα που λαμβάνονται από τις ΕΡΑ είναι σύμφωνα με το κανονιστικό πλαίσιο στο σύνολό του, και θα αξιολογεί τις επιπτώσεις των εν λόγω μέτρων στην ενιαία αγορά.

121. Η Επιτροπή θα βοηθά τις ΕΡΑ ώστε να εξασφαλίζεται ότι κατά την επιλογή επανορθωτικών μέτρων ακολουθούν κατά το δυνατόν συνεκτική προσέγγιση, εφόσον υφίστανται παρεμφερείς καταστάσεις σε διάφορα κράτη μέλη. Επίσης, όπως σημειώνεται στο άρθρο 7 παράγραφος 2, της οδηγίας-πλαίσιο, οι ΕΡΑ επιδιώκουν συμφωνία στον τύπο των πλέον ενδεδειγμένων επανορθωτικών μέτρων για την αντιμετώπιση συγκεκριμένων καταστάσεων στην αγορά.

4.2. Διακρατικές αγορές: από κοινού ανάλυση της αγοράς εκ μέρους των ΕΡΑ

122. Το άρθρο 15 παράγραφος 4 της οδηγίας-πλαίσιο παρέχει στην Επιτροπή την δυνατότητα να εκδίδει απόφαση για τον καθορισμό διακρατικών αγορών προϊόντων και υπηρεσιών, που καλύπτουν το σύνολο της Κοινότητας ή σημαντικό μέρος της. Βάσει των όρων του άρθρου 16 παράγραφος 5, της οδηγίας-πλαίσιο, οι ενδιαφερόμενες ΕΡΑ πρέπει από κοινού να πραγματοποιήσουν ανάλυση της αγοράς και να αποφασίσουν για την τυχόν επιβολή υποχρεώσεων. Κατάλληλο βήμα για την εν λόγω από κοινού ανάλυση αναμένεται ότι θα αποτελέσει στην πράξη η ομάδα ευρωπαϊκών ρυθμιστικών αρχών.

123. Η από κοινού ανάλυση εκ μέρους των ΕΡΑ αναμένεται ότι εν γένει θα ακολουθήσει παρεμφερείς διαδικασίες (π.χ. όσον αφορά δημόσια διαβούλευση) με αυτές που απαιτούνται όταν μεμονωμένη εθνική ρυθμιστική αρχή διεξάγει ανάλυση της αγοράς. Θεωρείται αναγκαία η διατύπωση λεπτομερών ρυθμίσεων για συλλογική ανάλυση και λήψη αποφάσεων.

4.3. Επιβολή συγκεκριμένων ρυθμιστικών υποχρεώσεων σε φορείς εκμετάλλευσης χωρίς ΣΙΑ

124. Στα προηγούμενα μέρη του παρόντος τμήματος παρουσιάστηκαν οι διαδικασίες βάσει των οποίων μπορούν να επιβληθούν σε επιχειρήσεις με ΣΙΑ συγκεκριμένες υποχρεώσεις, βάσει των άρθρων 7 και 8 της οδηγίας για την πρόσβαση και των άρθρων 16 έως 19 της οδηγίας για τη καθολική υπηρεσία. Παρεμφερείς υποχρεώσεις δύνανται κατ' εξαίρεση να επιβληθούν σε φορείς εκμετάλλευσης, εκτός όσων έχουν προσδιοριστεί ως διαθέτοντες ΣΙΑ, στις ακόλουθες περιπτώσεις που απαριθμούνται στο άρθρο 8 παράγραφος 3, της οδηγίας για την πρόσβαση:

- υποχρεώσεις που μεταξύ άλλων καλύπτουν την πρόσβαση σε συστήματα πρόσβασης υπό όρους, υποχρεώσεις συνδεδεμένες για την εξασφάλιση διατεμαχικής διαλειτουργικότητας, καθώς και πρόσβαση σε διεπαφές προγράμματος εφαρμογής και ηλεκτρονικούς οδηγούς προγραμμάτων για την εξασφάλιση προσβασιμότητας σε συγκεκριμένες υπηρεσίες ψηφιακής τηλεόρασης και ραδιοεκπομπών (άρθρα 5 παράγραφος 1, και παράγραφος 2 καθώς και άρθρο 6 της οδηγίας για την πρόσβαση),
- υποχρεώσεις ότι οι ΕΡΑ δύνανται να επιβάλουν συντοπισμό (συνεγκατάσταση) εφόσον οι κανόνες που αναφέρονται στην περιβαλλοντική προστασία, την υγεία, την ασφάλεια ή την πολεοδομία και χωροταξία στερούν άλλες επιχειρήσεις από βιώσιμες εναλλακτικές λύσεις στον συντοπισμό (άρθρο 12 της οδηγίας-πλαίσιο),
- υποχρεώσεις λογιστικού διαχωρισμού για επιχειρήσεις που παρέχουν υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών και οι οποίες έχουν ειδικά ή αποκλειστικά δικαιώματα σε άλλους τομείς (άρθρο 13 της οδηγίας-πλαίσιο),
- υποχρεώσεις που αναφέρονται σε δεσμεύσεις που έχει αναλάβει επιχείρηση κατά τη διαδικασία διαγωνισμού ή συγκριτικής επιλογής για το δικαίωμα χρήσης ραδιοσυχνότητας (όρος Β7 του παραρτήματος της οδηγίας για την αδειοδότηση, ο οποίος εφαρμόζεται μέσω του άρθρου 6 παράγραφος 1 της εν λόγω οδηγίας),
- υποχρεώσεις χειρισμού κλήσεων σε συνδρομητές με χρήση ειδικών όρων αριθμοδότησης και υποχρεώσεις απαραίτητες για την υλοποίηση της φορητότητας αριθμού (άρθρα 27, 28 και 30 της οδηγίας για την καθολική υπηρεσία),
- υποχρεώσεις βάσει των συναφών διατάξεων της οδηγίας για την προστασία των δεδομένων και
- υποχρεώσεις που θα επιβληθούν σε φορείς εκμετάλλευσης χωρίς ΣΙΑ προς συμμόρφωση με τις διεθνείς δεσμεύσεις που έχει αναλάβει η Κοινότητα.

4.4. Σχέση με τις δεσμεύσεις στο πλαίσιο του ΠΟΕ

125. Η ΕΚ έχει αναλάβει δεσμεύσεις στο πλαίσιο του ΠΟΕ όσον αφορά επιχειρήσεις που είναι «σημαντικοί προμηθευτές» βασικών τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών⁽¹²²⁾. Οι επιχειρήσεις να υπόκεινται σε όλες τις υποχρεώσεις που καθορίζονται στις δεσμεύσεις της ΕΚ και των κρατών μελών της έναντι του ΠΟΕ όσον αφορά βασικές τηλεπικοινωνιακές υπηρεσίες. Οι διατάξεις του νέου ρυθμιστικού πλαισίου, ιδιαίτερα σε σχέση με την πρόσβαση και τη διασύνδεση, εξασφαλίζουν ότι οι ΕΡΑ εξακολουθούν να επιβάλλουν τις σχετικές υποχρεώσεις σε επιχειρήσεις που είναι σημαντικοί προμηθευτές σύμφωνα με τις δεσμεύσεις της ΕΚ και των κρατών μελών της στο πλαίσιο του ΠΟΕ.

5. ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΙΑ ΣΚΟΠΟΥΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ

5.1. Επισκόπηση

126. Το παρόν τμήμα των κατευθυντήριων γραμμών καλύπτει τις διαδικασίες σε σχέση με τις εξουσίες των ΕΡΑ να λαμβάνουν τις πληροφορίες που είναι απαραίτητες για την πραγματοποίηση της ανάλυσης της αγοράς.

127. Το ρυθμιστικό πλαίσιο περιλαμβάνει διατάξεις που παρέχουν στις ΕΡΑ τη δυνατότητα να απαιτούν από τις επιχειρήσεις παροχής δικτύων και υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών να παρέχουν όλες τις πληροφορίες, συμπεριλαμβανομένων των εμπιστευτικών πληροφοριών, που είναι απαραίτητες για τις ΕΡΑ προκειμένου να εκτιμήσουν την κατάσταση του ανταγωνισμού και να επιβάλουν κατάλληλες εκ των προτέρων υποχρεώσεις εξασφαλίζοντας κατ' αυτόν τον τρόπο τη συμμόρφωση με την οδηγία-πλαίσιο και τις ειδικές οδηγίες.

128. Το παρόν τμήμα των κατευθυντήριων γραμμών περιλαμβάνει επίσης οδηγίες αναφορικά με μέτρα για την εξασφάλιση αποτελεσματικής συνεργασίας μεταξύ ΕΡΑ και ΕΑΑ σε εθνικό επίπεδο, και σε κοινοτικό επίπεδο, μεταξύ των ΕΡΑ καθώς και μεταξύ των ΕΡΑ και της Επιτροπής. Το τμήμα αυτό πραγματεύεται ιδιαίτερα την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των παραπάνω αρχών.

129. Πολλές αγορές ηλεκτρονικών επικοινωνιών εξελίσσονται με ταχύ ρυθμό και η διάρθρωσή τους μεταβάλλεται ταχύτατα. Οι ΕΡΑ θα πρέπει να εξασφαλίσουν ότι η αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας του ανταγωνισμού, η δημόσια διαβούλευση και ο προσδιορισμός των φορέων που διαθέτουν σημαντική ισχύ στην αγορά θα ολοκληρώνονται εντός ενός εύλογου χρονικού διαστήματος. Κάθε περιττή καθυστέρηση στη λήψη αποφάσεων μπορεί να έχει επιζήμια αποτελέσματα στα επενδυτικά κίνητρα επιχειρήσεων στη σχετική αγορά, επομένως και στα συμφέροντα των καταναλωτών.

5.2. Ανάλυση της αγοράς και αρμοδιότητες σε έρευνας

130. Βάσει του άρθρου 16 παράγραφος 1, της οδηγίας-πλαίσιο, οι ΕΡΑ πρέπει να διεξάγουν ανάλυση των σχετικών αγορών που προσδιορίζονται στη σύσταση και σε κάθε απόφαση το ταχύτερο δυνατό μετά την έκδοση ή την επακόλουθη ενημέρωσή τους. Τα συμπεράσματα της ανάλυσης καθεμιάς από τις σχετικές αγορές, από κοινού με την προτεινόμενη ανάλυση ρυθμιστικής δράσης, πρέπει να δημοσιεύονται και πρέπει να διεξάγεται δημόσια διαβούλευση, όπως περιγράφεται στο τμήμα 6.

131. Για να διεξαγάγουν την ανάλυση της αγοράς, οι ΕΡΑ πρέπει καταρχήν να συλλέξουν όλες τις πληροφορίες που θεωρούν απαραίτητες για την εκτίμηση της ισχύος σε συγκεκριμένη αγορά. Στο βαθμό που οι εν λόγω πληροφορίες πρέπει να προέρχονται απευθείας από τις επιχειρήσεις, στο άρθρο 11 της οδηγίας για την αδειοδότηση προβλέπεται ότι οι επιχειρήσεις είναι υποχρεωμένες βάσει των όρων της γενικής άδειάς τους να παρέχουν τις απαραίτητες πληροφορίες ώστε οι ΕΡΑ να διεξάγουν ανάλυση αγοράς υπό την έννοια του άρθρου 16 παράγραφος 2 της οδηγίας-πλαίσιο. Η εν λόγω απαίτηση ενισχύεται με τη γενικότερη υποχρέωση του άρθρου 5 παράγραφος 1, της οδηγίας-πλαίσιο που προβλέπει ότι τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι οι επιχειρήσεις παροχής δικτύων και υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών παρέχουν όλες τις απαραίτητες πληροφορίες ώστε οι ΕΡΑ να διασφαλίζουν τη συμμόρφωσή τους με την κοινοτική νομοθεσία.

132. Εφόσον οι ΕΡΑ ζητούν πληροφορίες από επιχείρηση, θα πρέπει να αιτιολογούν το αίτημα και να αναφέρουν το χρονικό περιθώριο εντός του οποίου πρέπει να παρασχεθούν οι πληροφορίες. Όπως προβλέπεται στο άρθρο 10 παράγραφος 4, της οδηγίας για την αδειοδότηση, οι ΕΡΑ δύναται να εξουσιοδοτηθούν για την επιβολή οικονομικών ποινών σε επιχειρήσεις εξαιτίας μη παροχής πληροφοριών.

133. Σύμφωνα με το άρθρο 5 παράγραφος 4, της οδηγίας-πλαίσιο, πρέπει οι ΕΡΑ να δημοσιεύουν όλες τις πληροφορίες που συμβάλουν στην εξασφάλιση ανοικτής και ανταγωνιστικής αγοράς, ενεργώντας σύμφωνα με τους εθνικούς κανόνες σχετικά με την πρόσβαση του κοινού στις πληροφορίες, με την επιφύλαξη κοινοτικών και εθνικών κανόνων σχετικά με την τήρηση του εμπορικού απορρήτου.

134. Ωστόσο, όσον αφορά πληροφορίες εμπιστευτικού χαρακτήρα, οι διατάξεις του άρθρου 5 παράγραφος 3 της οδηγίας-πλαίσιο προβλέπουν ότι οι ΕΡΑ εξασφαλίζουν τον εμπιστευτικό χαρακτήρα των εν λόγω πληροφοριών σύμφωνα με κοινοτικούς και εθνικούς κανόνες περί επιχειρηματικού απορρήτου. Η εν λόγω υποχρέωση τήρησης του απορρήτου ισχύει εξίσου και για πληροφορίες που έχουν διαβιβαστεί εμπιστευτικώς από άλλη δημόσια αρχή.

5.3. Διαδικασίες συνεργασίας

Μεταξύ των ΕΡΑ και των ΕΑΑ

135. Με το άρθρο 16 παράγραφος 1, της οδηγίας-πλαίσιο απαιτείται από τις ΕΡΑ να εμπλέκονται καταλλήλως στη διαδικασία ανάλυσης της αγοράς. Τα κράτη μέλη καλούνται να θεσπίσουν τις αναγκαίες διαδικασίες που να εξασφαλίζουν την αποτελεσματική ανάλυση της αγοράς βάσει του άρθρου 16 της οδηγίας-πλαίσιο. Δεδομένου ότι οι ΕΡΑ διεξάγουν την ανάλυση της αγοράς σύμφωνα με τις μεθόδους δικαίου περί ανταγωνισμού, οι απόψεις των ΕΑΑ σχετικά με την αξιολόγηση του ανταγωνισμού έχουν ιδιαίτερη βαρύτητα. Η συνεργασία μεταξύ ΕΡΑ και ΕΑΑ είναι ουσιαστικής σημασίας, νομικά υπεύθυνοι για τη διεξαγωγή της σχετικής ανάλυσης παραμένουν, ωστόσο, οι ΕΡΑ. Εφόσον βάσει της εθνικής νομοθεσίας, τα καθήκοντα που προβλέπονται στο άρθρο 16 της οδηγίας-πλαίσιο διεκπεραιώνονται από δυο ή περισσότερους ρυθμιστικούς φορείς, τα κράτη μέλη πρέπει να μεριμνούν για το σαφή διαχωρισμό των καθηκόντων και να ορίζουν διαδικασίες διαβούλευσης και συνεργασίας μεταξύ των φορέων αυτών ώστε να εξασφαλίζεται η συνεκτική ανάλυση των σχετικών αγορών.

136. Βάσει του άρθρου 3 παράγραφος 5, της οδηγίας-πλαίσιο, οι ΕΡΑ και οι ΕΑΑ ανταλλάσσουν τις πληροφορίες που απαιτούνται για την εφαρμογή του ρυθμιστικού πλαισίου, ενώ η αποδέκτρια αρχή πρέπει να εξασφαλίζει το ίδιο επίπεδο τήρησης του απορρήτου με τη διαβιβάζουσα αρχή. Οι ΕΑΑ θα πρέπει συνεπώς να παρέχουν στις ΕΡΑ το σύνολο των σχετικών πληροφοριών που έχουν ληφθεί χρησιμοποιώντας τις εξουσίες έρευνας και επιβολής που διαθέτουν οι πρώτες, συμπεριλαμβανομένων των απόρρητων πληροφοριών.
137. Οι πληροφορίες που μία ΕΑΑ θεωρεί απόρρητες, σύμφωνα με τους κοινοτικούς και εθνικούς κανόνες περί επιχειρηματικού απορρήτου, θα πρέπει να ανταλλάσσονται με ΕΡΑ μόνον εφόσον η εν λόγω ανταλλαγή είναι απαραίτητη για την εφαρμογή των διατάξεων του ρυθμιστικού πλαισίου. Οι ανταλλάσσόμενες πληροφορίες θα πρέπει να περιορίζονται σε ό,τι είναι συναφές και αναλογικό προς τους σκοπούς της εν λόγω ανταλλαγής.

Μεταξύ της Επιτροπής και των ΕΡΑ

138. Ζωτικής σημασίας για την αποτελεσματική και αποδοτική λειτουργία του ρυθμιστικού πλαισίου είναι το υψηλό επίπεδο συνεργασίας μεταξύ της Επιτροπής και των ΕΡΑ. Ιδιαίτερα σημαντική είναι η επίτευξη αποτελεσματικής άτυπης συνεργασίας. Η ομάδα των ευρωπαϊκών ρυθμιστικών αρχών θα έχει μεγάλη σημασία στην παροχή ρυθμιστικού πλαισίου για την εν λόγω συνεργασία, στο πλαίσιο των επικουρικών και συμβουλευτικών της καθηκόντων προς την Επιτροπή. Αναμένεται ότι η συνεργασία θα είναι προς αμοιβαίο όφελος, ελαχιστοποιώντας την πιθανότητα μεθοδολογικών αποκλίσεων μεταξύ διαφόρων ΕΡΑ, ιδίως αποκλινόντων επανορθωτικών μέτρων για την αντιμετώπιση του ίδιου προβλήματος⁽¹²³⁾.
139. Σύμφωνα με το άρθρο 5 παράγραφος 2 της οδηγίας-πλαίσιο, οι ΕΡΑ οφείλουν να παρέχουν στην Επιτροπή τις πληροφορίες που είναι απαραίτητες για την εκτέλεση της αποστολής της βάσει της συνθήκης. Σε αυτές περιλαμβάνονται οι πληροφορίες σχετικά με το κανονιστικό πλαίσιο (που χρησιμοποιείται για την εξακρίβωση του συμβιβάσιμου των ενεργειών των ΕΡΑ με τη νομοθεσία) αλλά και οι πληροφορίες που ενδέχεται να είναι απαραίτητες στην Επιτροπή για να εξετάσει τη συμμόρφωση με τις υποχρεώσεις στο πλαίσιο του ΠΟΕ.
140. Οι ΕΡΑ πρέπει να εξασφαλίζουν ότι, εφόσον υποβάλλουν προς την Επιτροπή πληροφορίες για την παροχή των οποίων έχουν απευθυνθεί σε επιχειρήσεις, ενημερώνουν τις εν λόγω επιχειρήσεις ότι οι πληροφορίες τους έχουν υποβληθεί στην Επιτροπή.
141. Η Επιτροπή μπορεί επίσης να διαθέτει τις εν λόγω πληροφορίες σε άλλη ΕΡΑ, εκτός εάν η αρχική ΕΡΑ έχει υποβάλει σχετικά ρητή και αιτιολογημένη αντίρρηση. Μολονότι δεν υφίσταται νομική υποχρέωση, η Επιτροπή θα ενημερώνει κατά κανόνα την επιχείρηση που αρχικά διέθεσε της πληροφορίες ότι έχουν διαβιβαστεί σε άλλη ΕΡΑ.

Μεταξύ των ΕΡΑ

142. Η επεξεργασία από τις ΕΡΑ κοινής ρυθμιστικής προσέγγισης στα κράτη μέλη είναι υψίστης σημασίας, δεδομένου ότι θα συμβάλει στην ανάπτυξη γνήσια ενιαίας αγοράς ηλεκτρονικών επικοινωνιών. Για τον σκοπό αυτό, βάσει του άρθρου 7 παράγραφος 2 της οδηγίας-πλαίσιο, απαιτείται από τις ΕΡΑ να συνεργάζονται μεταξύ τους και με την Επιτροπή με διαφανή τρόπο για την εξασφάλιση της συνεπούς εφαρμογής, σε όλα τα κράτη μέλη, του νέου ρυθμιστικού πλαισίου. Η ομάδα των ευρωπαϊκών ρυθμιστικών αρχών αναμένεται ότι θα λειτουργήσει ως σημαντικό φόρουμ για την εν λόγω συνεργασία.
143. Στο άρθρο 5 παράγραφος 2 της οδηγίας-πλαίσιο προβλέπεται επίσης ότι οι ΕΡΑ θα ανταλλάσσουν απευθείας πληροφορίες μεταξύ τους, εφόσον υπάρχει αιτιολογημένο αίτημα. Τούτο θα είναι ιδιαίτερα αναγκαίο σε περιπτώσεις που πρέπει να αναλυθεί μια διακρατική αγορά, θα απαιτηθεί όμως και στο πλαίσιο της συνεργασίας της ομάδας των ευρωπαϊκών ρυθμιστικών αρχών. Καθ' όλες τις ανταλλαγές πληροφοριών απαιτείται από τις ΕΡΑ να τηρούν το απόρρητο των πληροφοριών των οποίων γίνονται αποδέκτες.

6. ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗ ΚΑΙ ΤΗ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΩΝ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΤΩΝ ΕΡΑ

6.1. Μηχανισμός δημόσιας διαβούλευσης

144. Εκτός από τις επείγουσες περιπτώσεις που εξηγούνται παρακάτω, μια ΕΡΑ που προτίθεται να λάβει μέτρο, το οποίο θα έχει σημαντικό αντίκτυπο στη σχετική αγορά, θα πρέπει να παρέχει στα ενδιαφερόμενα μέρη τη δυνατότητα να σχολιάσουν το σχέδιο μέτρου. Για το σκοπό αυτό πρέπει η ΕΡΑ να διοργανώσει δημόσια διαβούλευση σχετικά με το προτεινόμενο από αυτήν μέτρο. Εφόσον το σχέδιο μέτρου αφορά απόφαση που αναφέρεται σε καθορισμό ή μη καθορισμό ΣΙΑ, θα πρέπει να περιλαμβάνονται τα ακόλουθα:
- ο χρησιμοποιούμενος ορισμός αγοράς και οι λόγοι του, με εξαίρεση πληροφορίες εμπιστευτικού χαρακτήρα, σύμφωνα με την ευρωπαϊκή και εθνική νομοθεσία περί επαγγελματικού απορρήτου,
  - τεκμήρια σχετικά με τη διαπίστωση της κυρίαρχης θέσης, εξαιρουμένων πληροφοριών εμπιστευτικού χαρακτήρα σύμφωνα με την ευρωπαϊκή και εθνική νομοθεσία περί επιχειρηματικού απορρήτου, μαζί με τον προσδιορισμό ενδεχόμενων επιχειρήσεων που προτείνεται να οριστούν ως διαθέτουσες ΣΙΑ,
  - λεπτομερή στοιχεία για τις κλαδικές υποχρεώσεις που η ΕΡΑ προτείνει να επιβληθούν, διατηρηθούν, τροποποιηθούν ή αρθούν στις παραπάνω αναφερόμενες επιχειρήσεις, μαζί με αξιολόγηση της αναλογικότητας του εν λόγω προτεινόμενου μέτρου.

145. Η περίοδος διαβούλευσης θα πρέπει να έχει εύλογη διάρκεια. Ωστόσο, οι αποφάσεις των ΕΡΑ δεν πρέπει να καθυστερούν υπερβολικά δεδομένου ότι αυτό μπορεί να παρεμποδίζει την ανάπτυξη της αγοράς. Για αποφάσεις που αναφέρονται στην ύπαρξη και καθορισμό επιχειρήσεων με ΣΙΑ, η Επιτροπή θεωρεί ως εύλογο χρονικό διάστημα για τη δημόσια διαβούλευση περίοδο δύο μηνών. Εφόσον υπάρξει ανάγκη, θα μπορούσε σε ορισμένες περιπτώσεις να απαιτηθεί μεγαλύτερο χρονικό διάστημα. Αντίθετα, εφόσον βάσει αποτελεσμάτων προηγούμενης διαβούλευσης, προταθεί σχέδιο απόφασης περί ΣΙΑ, μπορεί η διάρκεια της περιόδου διαβούλευσης για τις εν λόγω αποφάσεις να είναι βραχύτερη του διμήνου.

6.2. Μηχανισμοί για την εδραίωση της εσωτερικής αγοράς ηλεκτρονικών επικοινωνιών

146. Επιπλέον, κάποια ΕΡΑ σκοπεύει να λάβει ένα μέτρο το οποίο εμπίπτει στο πεδίο του ορισμού της αγοράς ή των διαδικασιών ανάλυσης βάσει των άρθρων 15 και 16 της οδηγίας πλαίσιο, ή εφόσον οι ΕΡΑ εφαρμόζουν ορισμένα άλλα ειδικά άρθρα του ρυθμιστικού πλαισίου⁽¹²⁴⁾ και εφόσον τα μέτρα έχουν αντίκτυπο στο εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών, πρέπει η ΕΡΑ να τα ανακοινώνει μαζί με την αιτιολόγησή τους, στις ΕΡΑ σε άλλα κράτη μέλη και στην Επιτροπή, σύμφωνα με το άρθρο 7 παράγραφος 3, της οδηγίας-πλαίσιο. Τούτο πρέπει να γίνεται ταυτόχρονα με την έναρξη της δημόσιας διαβούλευσης. Η ΕΡΑ πρέπει στη συνέχεια να παρέχει στις άλλες ΕΡΑ και στην Επιτροπή τη δυνατότητα σχολιασμού των μέτρων που έχει προτείνει, πριν από τη λήψη τελικής απόφασης. Στις λοιπές ΕΡΑ και στην Επιτροπή πρέπει να διατίθεται ο ίδιος χρόνος σχολιασμού με αυτόν που έχει ορίσει η ΕΡΑ για την εθνική δημόσια διαβούλευση, εκτός εάν το εν λόγω καθορισμένο χρονικό διάστημα είναι βραχύτερο από την ελάχιστη χρονική περίοδο του ενός μηνός που προβλέπεται στο άρθρο 7 παράγραφος 3. Η Επιτροπή δύναται σε αιτιολογημένες περιστάσεις να αποφασίζει τη δημοσίευση των σχολίων της.

147. Όσον αφορά τα μέτρα που θα μπορούσαν να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών, αυτά θα πρέπει να ερμηνευθούν ως τα μέτρα που ενδέχεται να επηρεάσουν, άμεσα ή έμμεσα, πραγματικά ή δυνητικά, τη μορφή του εμπορίου μεταξύ των κρατών μελών κατά τρόπο που θα μπορούσε να δημιουργήσει φραγμό στην ενιαία ευρωπαϊκή αγορά⁽¹²⁵⁾. Κατά συνέπεια, η έννοια του αντίκτυπου στο εμπόριο μεταξύ κρατών μελών μπορεί να αφορά ευρύ φάσμα μέτρων.

148. Οι ΕΡΑ πρέπει να δημοσιεύουν τα αποτελέσματα της δημόσιας διαβούλευσης, εκτός από την περίπτωση πληροφοριών εμπιστευτικού χαρακτήρα, σύμφωνα με την κοινοτική και εθνική νομοθεσία περί επιχειρηματικού απορρήτου.

149. Εξαιρουμένων δύο ειδικών περιπτώσεων, οι οποίες επεξηγούνται στην ακόλουθη παράγραφο, οι ενδιαφερόμενες ΕΡΑ δύναται να υιοθετήσουν το τελικό μέτρο αφού ληφθούν υπόψη οι απόψεις που εκφράστηκαν κατά τη διάρκεια της υποχρεωτικής διαβούλευσης. Το τελικό μέτρο πρέπει στη συνέχεια να ανακοινωθεί αμελλητί στην Επιτροπή.

6.3. Εξουσία της Επιτροπής να απαιτεί την άρση σχεδίων μέτρων των ΕΡΑ

150. Βάσει των όρων του άρθρου 7 παράγραφος 4 της οδηγίας πλαίσιο, υφίστανται δύο ειδικές περιστάσεις στις οποίες η

Επιτροπή έχει τη δυνατότητα να απαιτήσει από ΕΡΑ να άρει σχέδιο μέτρου που εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 7, παράγραφος 3:

- το σχέδιο μέτρου αφορά τον καθορισμό σχετικής αγοράς, η οποία διαφέρει από εκείνες που ορίζονται στη σύσταση, ή
- το σχέδιο μέτρου αφορά απόφαση σχετικά με το αν μια επιχείρηση διαθέτει ή όχι ΣΙΑ, είτε μόνη της ή από κοινού με άλλες.

151. Όσον αφορά τις παραπάνω δύο περιπτώσεις, εφόσον η Επιτροπή έχει επισημάνει στην ΕΡΑ κατά την πορεία της διαδικασίας διαβούλευσης ότι θεωρεί ότι το σχέδιο μέτρου θα δημιουργούσε φραγμό στην ενιαία ευρωπαϊκή αγορά ή εφόσον η Επιτροπή έχει σημαντικές αμφιβολίες ως προς τη συμβατότητα του σχεδίου μέτρου με την κοινοτική νομοθεσία, πρέπει η θέσπιση του μέτρου να καθυστερήσει για δύο επιπλέον μήνες το πολύ.

152. Κατά τη διάρκεια της εν λόγω διμήνου περιόδου, αφού συμβουλευθεί την επιτροπή επικοινωνιών σύμφωνα με τη σχετική συμβουλευτική διαδικασία⁽¹²⁶⁾, η Επιτροπή δύναται να λάβει απόφαση απαιτώντας από την ΕΡΑ να άρει το σχέδιο μέτρου. Η απόφαση της Επιτροπής θα συνοδεύεται από λεπτομερή και αντικειμενική ανάλυση των λόγων για τους οποίους θεωρεί ότι το σχέδιο μέτρου δεν θα πρέπει να θεσπιστεί, μαζί με συγκεκριμένες προτάσεις για τροποποίηση του σχεδίου μέτρου. Εάν η Επιτροπή δεν έχει λάβει απόφαση εντός της εν λόγω προθεσμίας, το σχέδιο μέτρου μπορεί να θεσπιστεί από την ΕΡΑ.

6.4. Επείγουσες περιπτώσεις

153. Σε εξαιρετικές περιστάσεις, δύναται οι ΕΡΑ να ενεργήσουν κατεπείγοντως με σκοπό τη διασφάλιση του ανταγωνισμού και την προστασία των συμφερόντων των χρηστών. Συνεπώς, μία ΕΡΑ δύναται κατ' εξαίρεση να εκδώσει αποφάσεις και να επιβάλει ειδικές υποχρεώσεις σε επιχειρήσεις που έχουν προσδιοριστεί χωρίς προηγούμενη διαβούλευση με τα ενδιαφερόμενα μέρη, τις ΕΡΑ άλλων κρατών μελών ή την Επιτροπή. Στις περιπτώσεις που μία ΕΡΑ έχει λάβει τέτοια επείγοντα μέτρα, θα πρέπει χωρίς καθυστέρηση να κοινοποιήσει τα μέτρα αυτά, πλήρως αιτιολογημένα, στην Επιτροπή και στις άλλες ΕΡΑ. Η Επιτροπή εξακριβώνει το συμβιβασμό των μέτρων αυτών με την κοινοτική νομοθεσία και ειδικότερα εξετάζει κατά πόσο είναι αναλογικά σε σχέση με τους στόχους πολιτικής του άρθρου 8 της οδηγίας-πλαίσιο.

154. Εάν η ΕΡΑ επιθυμεί να μονιμοποιήσει τα προσωρινά μέτρα, ή να επεκτείνει το χρονικό διάστημα ισχύος τους, πρέπει να ακολουθήσει την κανονική διαδικασία διαβούλευσης που καθορίζεται παραπάνω. Είναι δύσκολο να προβλεφθούν περιστάσεις που θα αιτιολογούσαν την ανάληψη επείγουσας δράσης για τον καθορισμό αγοράς ή φορέα εκμετάλλευσης με ΣΙΑ, δεδομένου ότι ο χαρακτήρας των μέτρων αυτών δεν επιτρέπει άμεση εφαρμογή τους. Κατά συνέπεια, η Επιτροπή δεν αναμένει ότι οι ΕΡΑ θα χρησιμοποιήσουν τις έκτακτες διαδικασίες σε ανάλογες περιπτώσεις.

6.5. Έκδοση της τελικής απόφασης

155. Μόλις η απόφαση της ΕΡΑ οριστικοποιηθεί, η ΕΡΑ κοινοποιεί στην Επιτροπή τα ονόματα των επιχειρήσεων που έκρινε ότι διαθέτουν σημαντική ισχύ στην αγορά και τις υποχρεώσεις που επιβλήθηκαν σε αυτές, σύμφωνα με τις απαιτήσεις του άρθρου 36 παράγραφος 2 της οδηγίας για την καθολική υπηρεσία και των άρθρων 15 παράγραφος 2 και 16 παράγραφος 2 της οδηγίας για την πρόσβαση. Εν συνέχεια, η Επιτροπή μεριμνά έτσι ώστε οι πληροφορίες αυτές να καταστούν διαθέσιμες και σε μορφή που επιτρέπει την άμεση

πρόσβαση σε αυτές, και διαβιβάζει τις πληροφορίες στην επιτροπή επικοινωνιών, κατά περίπτωση.

156. Ομοίως, οι ΕΡΑ δημοσιεύουν τα ονόματα των επιχειρήσεων που έκριναν ότι διαθέτουν σημαντική ισχύ στην αγορά και τις υποχρεώσεις που έχουν επιβάλει σε αυτές. Πρέπει να μεριμνήσουν έτσι ώστε να διατίθενται δημοσίως ενημερωμένες πληροφορίες κατά τρόπο που να εξασφαλίζει την εύκολη πρόσβαση όλων των ενδιαφερομένων μερών στις πληροφορίες αυτές.

(¹) ΕΕ L 108 της 24.4.2002, σ. 33.

(²) ΕΕ L 108 της 24.4.2002, σ. 21.

(³) ΕΕ L 108 της 24.4.2002, σ. 7.

(⁴) ΕΕ L 108 της 24.4.2002, σ. 51.

(⁵) Προς έγκριση.

(⁶) ΕΕ L 24 της 30.1.1998, σ. 1.

(⁷) Πλην των περιπτώσεων στις οποίες το νέο πλαίσιο κανονιστικών ρυθμίσεων επιτρέπει ρητά την επιβολή υποχρεώσεων ανεξάρτητα από την κατάσταση του ανταγωνισμού στην αγορά.

(⁸) Βλέπε άρθρο 14 της οδηγίας-πλαίσιο.

(⁹) Επιπλέον, οι διακρατικές αγορές των οποίων τα χαρακτηριστικά δικαιολογούν ειδική τομεακή ρύθμιση πρέπει να προδιορίζονται από την Επιτροπή σε απόφαση για τις διακρατικές αγορές.

(¹⁰) Αιτιολογική σκέψη 27 της οδηγίας-πλαίσιο.

(¹¹) Κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 4064/89 για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων (ΕΕ L 395 της 30.12.1989, σ. 1), όπως τροποποιήθηκε τελευταία από τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1310/97 του Συμβουλίου, της 30ής Ιουνίου 1997 (ΕΕ L 180 της 9.7.1997, σ. 1) (εφεξής, ο «κανονισμός για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων»).

(¹²) Κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού στον τομέα των τηλεπικοινωνιών (ΕΕ C 233 της 6.9.1991, σ. 2).

(¹³) Ανακοίνωση της Επιτροπής για τον ορισμό της σχετικής αγοράς για τους σκοπούς του κοινοτικού δικαίου ανταγωνισμού (ΕΕ C 372 της 9.12.1997, σ. 5).

(¹⁴) Ανακοίνωση για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού σε συμφωνίες πρόσβασης στον τομέα των τηλεπικοινωνιών (ΕΕ C 265 της 22.8.1998, σ. 2).

(¹⁵) Η αποτελεσματική συνεργασία μεταξύ ΕΡΑ και ΕΑΑ αναμένεται να αποτρέψει την αλληλοεπικάλυψη διαδικασιών για ίδια προβλήματα σε σχετικές αγορές.

(¹⁶) Κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού στον τομέα των τηλεπικοινωνιών (ΕΕ C 233 της 6.9.1991, σ. 2).

(¹⁷) Άρθρο 14 παράγραφος 2 της οδηγίας-πλαίσιο.

(¹⁸) Υπόθεση C-209/98, *Entrepreneurforeningens Affalds*, συλλογή 2000, σ. I-3743, παράγραφος 57, και υπόθεση C-242/95 *GT-Link* συλλογή 1997, σ. I-4449, παράγραφος 36. Σημειώνεται ότι ο ορισμός της αγοράς δεν αποτελεί αυτοσκοπό αλλά εντάσσεται σε μία διαδικασία, που είναι η αξιολόγηση της ισχύος την οποία διαθέτει κάποια επιχείρηση στην αγορά.

(¹⁹) Βλέπε οδηγία 97/33/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Ιουνίου 1997, για τη διασύνδεση στο χώρο των τηλεπικοινωνιών προκειμένου να διασφαλιστεί καθολική υπηρεσία και διαλειτουργικότητα, με εφαρμογή των αρχών παροχής ανοικτού δικτύου (ΟΝΡ) (ΕΕ L 199 της 26.7.1997, σ. 32) (οδηγία διασύνδεσης)· οδηγία 90/387/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 28ης Ιουνίου 1990, για τη δημιουργία της εσωτερικής αγοράς στον τομέα των τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών μέσω της εφαρμογής της παροχής ανοικτού δικτύου (ΕΕ L 192 της 24.7.1990, σ. 1) (η οδηγία-πλαίσιο ΟΝΡ)· οδηγία 92/44/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Ιουνίου 1992, σχετικά με την εφαρμογή της παροχής ανοικτού δικτύου στις μισθωμένες γραμμές (ΕΕ L 165 της 19.6.1992, σ. 27) (η οδηγία περί μισθωμένων γραμμών)· οδηγία 95/62/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 1995, σχετικά με την εφαρμογή της παροχής ανοικτού δικτύου (ΟΝΡ) στη φωνητική τηλεφωνία (ΕΕ L 321 της 30.12.1995, σ. 6) την οποία αντικατέστησε η οδηγία 98/10/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Φεβρουαρίου 1998, για την εφαρμογή της παροχής ανοικτού δικτύου (ΟΝΡ) στην φωνητική τηλεφωνία και για την καθολική υπηρεσία για τις τηλεπικοινωνίες σε ανταγωνιστικό περιβάλλον (ΕΕ L 101 της 1.4.1998, σ. 24) (η οδηγία ΟΝΡ στην φωνητική τηλεφωνία).

(²⁰) Συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-68/94 και C-30/95, Γαλλία και λοιποί κατά Επιτροπής [1998] συλλογή I-1375. Βλέπε επίσης ανακοίνωση για τον ορισμό της αγοράς, σημείο 12.

(²¹) Στο βαθμό που ο τομέας των ηλεκτρονικών επικοινωνιών εξαρτάται από την τεχνολογία και την καινοτομία, οποιοσδήποτε προγενέστερος ορισμός της αγοράς δεν εξακολουθεί αναγκαστικά να ισχύει σε κάποια μεταγενέστερη χρονική στιγμή.

(²²) Ανακοίνωση για τον ορισμό της αγοράς, σημείο 12.

(²³) Βλέπε επίσης ανακοίνωση για τον ορισμό της αγοράς, παράγραφοι 20-23, υπόθεση IV/M.1225 — *Enso/Stora* (ΕΕ L 254 της 29.9.1999), παράγραφος 40.

(²⁴) Βλέπε ανακοίνωση για τον ορισμό της αγοράς, παράγραφος, 24. Η διάκριση μεταξύ υποκατάστασης από την πλευρά της προσφοράς και δυνατικού ανταγωνισμού στις αγορές ηλεκτρονικών επικοινωνιών μπορεί να είναι περισσότερο πολύπλοκη σε σχέση με άλλες αγορές, δεδομένου του δυναμικού χαρακτήρα της πρώτης. Εκείνο που έχει σημασία, ωστόσο, είναι ότι η δυνατική είσοδος άλλων προμηθευτών λαμβάνεται υπόψη σε κάποιο στάδιο της ανάλυσης της σχετικής αγοράς, δηλαδή, είτε κατά το αρχικό στάδιο του ορισμού της αγοράς είτε στο μεταγενέστερο στάδιο της εκτίμησης της ισχύος στην αγορά (ΣΙΑ).

(²⁵) Δεν είναι απαραίτητο να στραφούν όλοι οι καταναλωτές σε ένα ανταγωνιστικό προϊόν· αρκεί να υπάρχει επαρκής μετατόπιση ώστε η σχετική αύξηση της τιμής να μην καταστεί κερδοφόρα. Η απαίτηση αυτή ανταποκρίνεται στην αρχή της «επαρκούς εναλλαξιμότητας» που αναφέρεται στη νομολογία του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων· βλέπε υποσημείωση 32 κατωτέρω.

- (26) Βλέπε επίσης ανακοίνωση για την πρόσβαση, παράγραφος 46, και υπόθεση T-83/91, Tetra Pak κατά Επιτροπής, [1994], συλλογή II-755, παράγραφος 68. Το τεστ αυτό είναι επίσης γνωστό και με τα αρχικά «SSNIP» (μικρή αλλά σημαντική μη προσωρινή αύξηση της τιμής). Μολονότι το εν λόγω τεστ αποτελεί απλώς ένα παράδειγμα μεθόδων που χρησιμοποιούνται για τον προσδιορισμό της σχετικής αγοράς και με την επιφύλαξη της οικονομετρικής του φύσεως, ή των περιθωρίων σφάλματος (βλέπε στη συνέχεια «cellophane fallacy») η σπουδαιότητα του έγκειται κυρίως στη χρήση του ως εννοιολογικού εργαλείου για την αξιολόγηση της ύπαρξης ανταγωνισμού μεταξύ διαφόρων προϊόντων ή υπηρεσιών.
- (27) Βλέπε ανακοίνωση για τον ορισμό της αγοράς, σημεία 17-18.
- (28) Δηλαδή, στην περίπτωση κατά την οποία η σταυροειδής ελαστικότητα της ζήτησης μεταξύ δύο προϊόντων είναι υψηλή, μπορεί κανείς να συμπεράνει ότι οι καταναλωτές θεωρούν τα προϊόντα αυτά ως στενά υποκατάστατα. Εάν η επιλογή του καταναλωτή επηρεάζεται από παράγοντες πλην της τιμής, το τεστ SSNIP δεν μπορεί να αποτελέσει κατάλληλη μέτρηση της δυνατότητας υποκατάστασης του προϊόντος· βλέπε υπόθεση T-25/99, Colin Arthur Roberts και Valerie Ann Roberts κατά Επιτροπής, [2001], συλλογή II-1881.
- (29) Στο πλαίσιο του ορισμού της αγοράς βάσει του άρθρου 82 της συνθήκης ΕΚ, μία αρχή ανταγωνισμού ή κάποια δικαστική αρχή θα εκτιμούσε την «τιμή εκκίνησης» για την εφαρμογή του τεστ SSNIP βασίζομενη στην τιμή που εφαρμόζει το εικαζόμενο μονοπώλιο. Ομοίως, στο πλαίσιο της προοπτικής αξιολόγησης των επιπτώσεων που μπορεί να έχει μια συγκέντρωση επί του ανταγωνισμού, η τιμή εκκίνησης θα πρέπει να βασίζεται στις τιμές που εφαρμόζονται από τα μέρη της συγχώνευσης. Ωστόσο, όταν μία ΕΠΑ διενεργεί ανάλυση της αγοράς για την εφαρμογή του άρθρου 14 της οδηγίας πλαίσιο, η υπό εξέταση υπηρεσία ή προϊόν είναι δυνατόν να προσφέρονται από περισσότερες της μιας επιχειρήσεις. Σε μια τέτοια περίπτωση, η τιμή εκκίνησης θα είναι η «μέση τιμή» που ισχύει για τον κλάδο.
- (30) Αξίζει να σημειωθεί ότι οι τιμές που είναι αποτέλεσμα ρύθμισης, σκοπός της οποίας δεν είναι να διασφαλιστεί ότι οι τιμές βασίζονται στο κόστος αλλά να εξασφαλιστεί μια εφικτή προσφορά στο πλαίσιο της παροχής καθολικής υπηρεσίας, δεν πρέπει να εξαιληθεί ότι καθορίζονται σε ανταγωνιστικό επίπεδο ούτε ότι χρησιμεύουν ως σημείο εκκίνησης για την εφαρμογή του τεστ SSNIP.
- (31) Πράγματι, ένα από τα μειονεκτήματα της εφαρμογής του SSNIP είναι ότι σε ορισμένες περιπτώσεις, μία υψηλή σταυροειδής ελαστικότητα της ζήτησης μπορεί να σημαίνει ότι κάποια επιχείρηση έχει ήδη ασκήσει ισχύ στην αγορά, κατάσταση γνωστή στο δίκαιο και την πρακτική ως «cellophane fallacy». Σε τέτοιες περιπτώσεις, η τρέχουσα τιμή δεν αντιστοιχεί στην ανταγωνιστική τιμή. Ο καθορισμός του κατά πόσον η τρέχουσα τιμή ορίζεται άνω του ανταγωνιστικού επιπέδου αποτελεί μία από τις δυσκολότερες πτυχές του τεστ SSNIP. Οι ΕΠΑ που αντιμετωπίζουν τέτοιες δυσκολίες μπορούν να στηριχθούν σε άλλα κριτήρια για την αξιολόγηση της δυνατότητας υποκατάστασης από την πλευρά της ζήτησης και της προσφοράς, όπως είναι η λειτουργικότητα των υπηρεσιών, τα τεχνικά χαρακτηριστικά, κλπ. Προφανώς, εάν υπάρχουν στοιχεία από τα οποία να προκύπτει ότι κατά το παρελθόν μία επιχείρηση υιοθέτησε αντανταγωνιστική συμπεριφορά (καθορισμός τιμής) ή άσκησε την ισχύ της στην αγορά, τότε αυτό μπορεί να χρησιμεύσει ως ένδειξη ότι οι τιμές της δεν υπόκεινται σε ανταγωνιστικούς περιορισμούς και κατά συνέπεια έχουν καθοριστεί σε επίπεδο υψηλότερο του ανταγωνιστικού
- (32) Υπόθεση C-333/94 P, Tetra Pak κατά Επιτροπής [1996] συλλογή I-5951, παράγραφος 13, υπόθεση 31/80 L'Ortal [1980] συλλογή 3775, παράγραφος 25, υπόθεση 322/81 Michelin κατά Επιτροπής [1983] συλλογή 3461, παράγραφος 37, υπόθεση C-62/86 AkzoChemie κατά Επιτροπής [1991] συλλογή I-3359, υπόθεση T-504/93 Tierci Ladbroke κατά Επιτροπής [1997] συλλογή II-923, παράγραφος 81, T-65/96, Kish Glass κατά Επιτροπής [2000] συλλογή II-1885, παράγραφος 62, υπόθεση C-475/99, Ambulanz Glöckner και Landkreis Sudwestpfalz, [2001] συλλογή I-0000, παράγραφος 33. Το τεστ της δυνατότητας επαρκούς υποκατάστασης αναφέρθηκε πρώτη φορά από το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στην υπόθεση 6/72, Europemballage και Continental Can κατά Επιτροπής, [1973] συλλογή 215, παράγραφος 32 και υπόθεση 85/76, Hoffmann La-Roche κατά Επιτροπής [1979] συλλογή 461, παράγραφος 23.
- (33) Υπόθεση C-333/94 P Tetra Pak [1996] συλλογή I-5951, παράγραφος 13, υπόθεση 66/86, Ahmed Saeed [1989] συλλογή 803, παράγραφοι 39 και 40, υπόθεση 27/76 United Brands κατά Επιτροπής [1978] συλλογή 207, παράγραφοι 22 και 29 και 12· υπόθεση T-229/94, Deutsche Bahn κατά Επιτροπής, [1997] συλλογή II-1689, παράγραφος 54. Στην υπόθεση Tetra Pak, το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων επιβεβαίωσε το γεγονός ότι η ζήτηση ασηπτικών και μη ασηπτικών χάρτινων κουτιών που χρησιμοποιούνται για τη συσκευασία φρουτοχυμών ήταν περιθωριακή και διαχρονικά σταθερή σε σχέση με τη ζήτηση χάρτινων κουτιών που χρησιμοποιούνται για τη συσκευασία γάλακτος αποτελούσε ένδειξη πολύ μικρής δυνατότητας εναλλακτικής χρησιμοποίησης μεταξύ των τομέων συσκευασίας προϊόντων γάλακτος και λοιπών προϊόντων, βλέπε σχετικά παραγράφους 13 και 15.
- (34) Για παράδειγμα, στην περίπτωση αύξησης των σχετικών τιμών, οι καταναλωτές ενός χαμηλότερης ποιότητας προϊόντος ή χαμηλότερης ποιότητας υπηρεσίας είναι δυνατόν να στραφούν σε προϊόντα ή υπηρεσίες υψηλότερης ποιότητας εφόσον το κόστος της μετάβασης αυτής, δηλαδή η διαφορά που καλούνται να καταβάλουν, αντισταθμίζεται από την αύξηση της τιμής. Αντίστροφα, οι καταναλωτές ενός προϊόντος υψηλότερης ποιότητας δεν δέχονται πλέον να καταβάλουν υψηλότερο αντίτιμο και στρέφονται σε χαμηλότερης ποιότητας υπηρεσία. Σ' αυτές τις περιπτώσεις, τα προϊόντα χαμηλής και υψηλής ποιότητας φαίνεται να είναι πραγματικά υποκατάστατα.
- (35) Ανακοίνωση της Επιτροπής, καθεστώς των φωνητικών επικοινωνιών μέσω του Internet βάσει του κοινοτικού δικαίου και, ειδικότερα, βάσει της οδηγίας 90/388/EOK — Συμπλήρωμα στην ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο σχετικά με το καθεστώς και την εφαρμογή της οδηγίας 90/388/EOK για τον ανταγωνισμό στις αγορές των τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών (ΕΕ C 369 της 22.12.2000, σ. 3). Ομοίως, δεν μπορεί να αποκλειστεί ότι στο μέλλον, η τεχνολογία xDSL και οι υπηρεσίες πολυμεταμεταδοσης που βασίζονται σε τοπικό βρόχο είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθούν για τη μετάδοση τηλεοπτικού υλικού σε άμεσο ανταγωνισμό με άλλα συστήματα τηλεοπτικής μετάδοσης που βασίζονται σε καλωδιακά συστήματα, τη δορυφορική μετάδοση απευθείας στο σπίτι (DTH) και επίγειες πλατφόρμες αναλογικής ή ψηφιακής μετάδοσης.
- (36) Το κόστος αλλαγής που απορρέει από στρατηγικές επιλογές μιας επιχείρησης παρά από εξωγενείς παράγοντες πρέπει να ληφθεί υπόψη, μαζί με ορισμένες άλλες μορφές φραγμών εισόδου, στο μεταγενέστερο στάδιο της εκτίμησης της ΣΙΑ. Στην περίπτωση κατά την οποία η αγορά εξακολουθεί να αναπτύσσεται, το συνολικό κόστος που συνεπάγεται η αλλαγή για τους ήδη «δέσμιους» καταναλωτές δεν μπορεί να είναι σημαντικό και δεν θα πρέπει κατά συνέπεια να εμποδίζει την υποκατάσταση από την πλευρά της προσφοράς ή της ζήτησης.
- (37) Το χρονικό διάστημα για την αξιολόγηση των πιθανών αντιδράσεων άλλων προμηθευτών σε περίπτωση αύξησης της σχετικής τιμής θα εξαρτηθεί αναπόφευκτα από τα χαρακτηριστικά κάθε αγοράς και πρέπει να αποφασίζεται κατά περίπτωση.
- (38) Βλέπε επίσης υπόθεση C-333/94, Tetra Pak κατά Επιτροπής, παράγραφος 19. Όπως αναφέρεται ανωτέρω, οι απαιτούμενες επενδύσεις πρέπει να αναληφθούν εντός ευλόγου χρονικού διαστήματος.
- (39) Βλέπε επίσης, υπόθεση COMP/M.2574 — Pirelli/Edizione/Olivetti/Telecom Italia, παράγραφος 58.
- (40) United Brands, παράγραφος 44, Michelin, παράγραφος 26, υπόθεση 247/86 Alsatel κατά Novasam [1988], συλλογή 5987, παράγραφος 15 Tiercé Ladbroke κατά Επιτροπής, ο.π., παράγραφος 102.
- (41) Deutsche Bahn κατά Επιτροπής, παράγραφος 92, υπόθεση T-139/98, AAMS κατά Επιτροπής, [2001], συλλογή 0000-II, παράγραφος 39.
- (42) Βλέπε για παράδειγμα, υπόθεση IV/M.1025, Mannesmann/Olivetti/Infostreda, παράγραφος 17, υπόθεση COMP/IV.23 — Telefonica Portugal Telecom/Médi Telecom.
- (43) Στην πράξη, η περιοχή αυτή θα αντιστοιχεί στα όρια της περιοχής εντός της οποίας κάποιος φορέας έχει άδεια να παρέχει τις υπηρεσίες του. Στην υπόθεση COMP/M.1650 — ACEA/Telefonica, η Επιτροπή ανέφερε εφόσον η κοινοποιηθείσα κοινή επιχείρηση θα είχε άδεια περιορισμένη στην της Ρώμης, η γεωγραφική αγορά θα μπορούσε να οριστεί ως τοπική παράγραφος 16.

- (44) Το γεγονός ότι οι φορείς εκμετάλλευσης κινητού δικτύου μπορούν να παρέχουν υπηρεσίες μόνο στις περιοχές για τις οποίες έχουν λάβει άδεια και το γεγονός ότι η αρχιτεκτονική ενός δικτύου αντικατοπτρίζει τη γεωγραφική διάσταση των αδειών κινητών επικοινωνιών, εξηγεί γιατί οι αγορές κινητών επικοινωνιών θεωρούνται εθνικές από πλευράς φάσματος. Το επιπλέον κόστος σύνδεσης και επικοινωνιών με το οποίο επιβαρύνονται οι καταναλωτές στην περίπτωση περιαγωγής στο εξωτερικό, σε συνδυασμό με την απώλεια ορισμένων επιπλέον λειτουργικότητας υπηρεσίας (παραδείγματος χάρι έλλειψη φωνοταχυδρομείου στο εξωτερικό) ενισχύει περαιτέρω τον ορισμό αυτό· βλ. υπόθεση IV/M.1439 — Telia/Telenor, παράγραφος 124, υπόθεση IV/M.1430 — Vodafone/Airtouch, παράγραφος 13-17, υπόθεση COMP/JV.17 — Mannesmann/Bell Atlantic/Omnitel, παράγραφος 15.
- (45) Για τον ορισμό του γεωγραφικού φάσματος της αγοράς μπορούν να ληφθούν υπόψη συμφωνίες φυσικής διασύνδεσης, υπόθεση IV/M.570 — TBT/ BT/TeleDanmark/Telenor, παράγραφος 35.
- (46) Υπόθεση IV/M.856 — British Telecom/MCI (II), παράγραφος 19 και συνέχεια, υπόθεση αριθ IV/JV.15 — BT/AT&T, παράγραφος 84 και 92, υπόθεση COMP/M.2257 — France Telecom/Equant, παράγραφος 32. Είναι ιδιαίτερα απίθανο η παροχή υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών να τμηματοποιηθεί βάσει εθνικών (ή τοπικών) διμερών διαδρομών.
- (47) Είναι δυνατόν να γίνει παραπομπή, για παράδειγμα, στην αγορά χωρητικότητας οπισθοζεύξης (backhaul) σε διεθνείς διαδρομές (δηλαδή σταθμός καλωδιακής μετάδοσης που εξυπηρετεί την κίνηση από την χώρα Α στη χώρα Ε) όπου μπορεί να υπάρχει δυνατότητα υποκατάστασης μεταξύ καλωδιακών σταθμών που εξυπηρετούν διαφορετικές χώρες (δηλαδή, καλωδιακοί σταθμοί που συνδέουν την χώρα Α με τη χώρα Β, την χώρα Α με τη χώρα Γ και τη χώρα Α με τη χώρα Δ) εφόσον ο προμηθευτής χωρητικότητας οπισθοζεύξης σε σχέση με τη διαδρομή από τη χώρα Α στη χώρα Ε αντιμετωπίζει ή είναι πιθανόν να αντιμετωπίσει περιορισμούς από τη δυνατότητα των καταναλωτών να στραφούν σε κάποια από τις άλλες «διαδρομές» οι οποίες είναι σε θέση να εξυπηρετήσουν την κίνηση από ή προς τη χώρα Ε.
- (48) Στην περίπτωση κατά την οποία μία αγορά ορίζεται βάσει μιας διμερούς διαδρομής, το γεωγραφικό της φάσμα μπορεί να είναι ευρύτερο από το εθνικό εφόσον υφίστανται προμηθευτές και στα δύο άκρα της αγοράς και είναι σε θέση να ικανοποιήσουν τη ζήτηση η οποία προέρχεται και από τα δύο άκρα της σχετικής διαδρομής.
- (49) Βλέπε ανακοίνωση για τον ορισμό της αγοράς, παράγραφος 57 και 58. Για παράδειγμα, μπορούμε να έχουμε αλυσιδωτή υποκαταστησιμότητα στην περίπτωση κατά την οποία μία επιχείρηση που παρέχει υπηρεσίες σε εθνικό επίπεδο ασκεί πίεση στις τιμές τις οποίες εφαρμόζουν επιχειρήσεις που παρέχουν υπηρεσίες σε διαφορετικές γεωγραφικές αγορές. Αυτό είναι δυνατό να συμβαίνει όταν οι τιμές που εφαρμόζονται από επιχειρήσεις οι οποίες παρέχουν υπηρεσίες καλωδιακού δικτύου σε συγκεκριμένες περιοχές υφίστανται πιέσεις από επιχείρηση με δεσπόζουσα θέση σε εθνικό επίπεδο· βλέπε επίσης, υπόθεση COMP/M.1628 — TotalFina/Elf (EE L 143 της 29.5.2001, σ. 1), παράγραφος 188.
- (50) Η αλληλεξάρτηση των τιμών στα άκρα της αλυσίδας πρέπει να είναι επαρκώς εμφανής και ο βαθμός δυνατότητας υποκατάστασης μεταξύ των υπό εξέταση προϊόντων ή γεωγραφικών περιοχών να είναι ιδιαίτερα υψηλός.
- (51) Η Επιτροπή αναφέρθηκε, μεταξύ άλλων, στις αποφάσεις της στην ύπαρξη των ακόλουθων αγορών: διεθνείς υπηρεσίες φωνητικής τηλεφωνίας (υπόθεση IV/M.856 — BritishTelecommunications/MCI (II), EE L 336 της 8.12.1997), προηγμένες υπηρεσίες τηλεπικοινωνιών σε εταιρικούς χρήστες (υπόθεση IV/35.337, Atlas, EE L 239 της 19.9.1996, παράγραφος 5-7, υπόθεση IV/35617, Phoenix/Global/One, EE L 239 της 19.9.1996, παράγραφος 6, υπόθεση IV/34.857, BT-MCI (I), EE L 223 της 27.8.1994), τυποποιημένες υπηρεσίες επικοινωνιών χαμηλού επιπέδου πακετομεταγωγής δεδομένων, μεταπώληση χωρητικότητας διεθνούς μετάδοσης (υπόθεση IV/M.975 — Albacom/BT/ENI, παράγραφος 24) υπηρεσίες ηχοδιασκεψών (Albacom/BT/ENI, παράγραφος 17), δορυφορικές υπηρεσίες (υπόθεση IV/350518 — Iridium, EE L 16 της 18.1.1997), (βελτιωμένες) παγκόσμιες υπηρεσίες τηλεπικοινωνιών (υπόθεση IV/JV.15 — BT/AT&T, υπόθεση COMP/M.1741 — MCI WorldCom/Sprint, παράγραφος 84, υπόθεση COMP/M.2257 — France Telecom/Equant, παράγραφος 18), υπηρεσίες πληροφοριών καταλόγου (υπόθεση IV/M.2468 — SEAT Pagine Gialle/ENIRO, παράγραφος 19, υπόθεση COMP/M.1957 — VIAG Interkom/Telenor Media, παράγραφος 8), Υπηρεσίες πρόσβασης στο Ίντερνετ από τελικούς χρήστες (υπόθεση IV/M.1439 — Telia/Telenor, υπόθεση COMP/JV.46 — Blackstone/CDPQ/Kabel Nordrhein/Westfalen, παράγραφος 26, υπόθεση COMP/M.1838 — BT/Esat, παράγραφος 7), ανωτάτου επιπέδου ή καθολική διαδικτυακή συνδετικότητα (υπόθεση COMP/M.1741 — MCI WorldCom/Sprint, παράγραφος 52), απόρροιας πανευρωπαϊκές υπηρεσίες κινητής τηλεφωνίας σε διεθνώς μετακινούμενους πελάτες (υπόθεση COMP/M.1975 — Vodafone Airtouch/Mannesmann, υπόθεση COMP/M.2016 — France Telecom/Orange, παράγραφος 15), παροχή χονδρικών υπηρεσιών περι αγωγής (υπόθεση COMP/M.1863 — Vodafone/Airtel, παράγραφος 17), και αγορά για τη συνδετικότητα με το διεθνές δίκτυο σηματοδοσίας (υπόθεση COMP/2598 — TDC/CMG/Migway JV, παράγραφος 17-18).
- (52) Βλέπε επίσης συνεκδικασθείσες υποθέσεις T-125/97 και T-127/97 The Coca-Cola Company και λοιποί κατά Επιτροπής, [2000], συλλογή II-1733, παράγραφος 81 και 82.
- (53) Βλέπε. επίσης άρθρο 15 της οδηγίας-πλαίσιο.
- (54) Ανακοίνωση για την πρόσβαση, παράγραφος 45.
- (55) Βλέπε υπόθεση COMP/M.1439 — Telia/Telenor.
- (56) Βλέπε Telia/Telenor, BT/AT&T, France Télécom/Equant, ανωτέρω, βλέπε επίσης απόφαση της Επιτροπής της 20ής Μαΐου 1999, Cégétel + 4 (EE L 218, 18.8.1999), παράγραφος 22. Όσον αφορά την αναδυόμενη αγορά Παγκόσμιων υπηρεσιών επικοινωνίας δεδομένων ευρείας ζώνης — GBDS η Επιτροπή διαπίστωσε ότι οι υπηρεσίες αυτές μπορούν να υποστηρίζονται από τρεις βασικές αρχιτεκτονικές δικτύου: i) τα επίγεια καλωδιακά συστήματα, ii) τα επίγεια ασήματα συστήματα και iii) τα συστήματα δορυφορικής βάσης και ότι, όσον αφορά την ζήτηση, οι υπηρεσίες GBDS δορυφορικής βάσης μπορούν να θεωρηθούν ως χωριστή αγορά, υπόθεση COMP/M.1564 — Astrolink, παράγραφος 20-23.
- (57) Οδηγία 96/19/ΕΚ, αντιολογική σκέψη 20 (EE L 74 της 22.3.1996, σ. 13). Βλέπε επίσης, ανακοίνωση της Επιτροπής, αδεσμοποίητη πρόσβαση στον τοπικό βρόχο: ανταγωνιστική παροχή πλήρους φάσματος υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών, συμπεριλαμβανομένων ευρυζωνικών πολυμεσικών υπηρεσιών και Ίντερνετ υψηλής ταχύτητας (EE C 272 της 23.9.2000, σ. 55). Σύμφωνα με το σημείο 3.2, «ενώ οι διάφορες κατηγορίες υπηρεσιών θα πρέπει να παρακολουθούνται στενά ιδίως δεδομένης της ταχύτητας των τεχνολογικών αλλαγών, και να αξιολογούνται εκ νέου τακτικά κατά περίπτωση, οι υπηρεσίες αυτές συνήθως σήμερα δεν υποκαθίστανται μεταξύ τους και θα πρέπει κατά συνέπεια να θεωρηθεί ότι αποτελούν διαφορετικές σχετικές αγορές».
- (58) Η Επιτροπή διέκρινε διαφορετικές αγορές για υπηρεσίες που παρέχονται σε μεγάλες πολυεθνικές επιχειρήσεις δεδομένων των σημαντικών διαφορών στη ζήτηση (και την προσφορά) υπηρεσιών προς την εν λόγω ομάδα καταναλωτών σε σχέση με άλλους μικρής εκτάσεως (επιχειρήσεις) καταναλωτές, βλέπε υπόθεση IV/JV.15 — BT/AT&T, υπόθεση COMP/M.1741 — MCI WorldCom/Sprint, υπόθεση COMP/M.2257 — France Télécom/Equant.
- (59) Βλέπε ανακοίνωση για την αδεσμοποίητη πρόσβαση στον τοπικό βρόχο, σημείο 3.2. Η αγορά υπηρεσιών επικοινωνιών «υψηλής ταχύτητας» μπορούν να αναλυθούν περαιτέρω σε διαφορετικά τμήματα ανάλογα με τη φύση των προσφερόμενων υπηρεσιών (δηλαδή, υπηρεσίες Ίντερνετ, βίντεο κατ' αίτηση, κ.λπ.).
- (60) Βλέπε υπόθεση COMP/M.2574 — Pirelli/Edizione/Olivetti/Telecom Italia, παράγραφος 33. Μπορεί επίσης να υποστηριχτεί ότι και η πρόσβαση στο Ίντερνετ μέσω των υπαρχόντων κινητών τηλεφώνων δεύτερης γενιάς αποτελεί χωριστή αγορά σε σχέση με την πρόσβαση από το δημόσιο τηλεπικοινωνιακό δίκτυο. Κατά την Επιτροπή, η πρόσβαση στο Ίντερνετ μέσω κινητού τηλεφώνου δεν είναι πιθανό να αποτελέσει υποκατάστατο σε σχέση με τις υπάρχουσες μεθόδους πρόσβασης στο Ίντερνετ μέσω προσωπικού υπολογιστή λόγω της διαφοράς στο μέγεθος της οθόνης και του υλικού που μπορεί να ληφθεί από τις διάφορες πλατφόρμες· βλέπε υπόθεση COMP/M.1982 — Telia/Oracle/Drutt, παράγραφος 15, και υπόθεση COMP/JV.48 Vodafone/Vivendi/Canal+.

- (61) Υπόθεση COMP/M.2469 — Vodafone/Airtel, παράγραφος 7, υπόθεση IV/M.1430 — Vodafone/Airtouch, υπόθεση IV/M.1669, Deutsche Telecom/One2One, παράγραφος 7. Το εάν η αγορά αυτή διαχωρίζεται περαιτέρω σε αγορά φορέων του δικτύου και αγορά μεταγενέστερων υπηρεσιών θα αποφασίζεται κατά περίπτωση· βλέπε υπόθεση IV/1760, Mannesmann/Orange, παράγραφος 8-10, και υπόθεση COMP/M.2053 — Telenor/BellSouth/Sonofon, παράγραφος 9-10.
- (62) Για παράδειγμα, στην υπόθεση British Interactive Broadcasting/Open, η Επιτροπή παρατήρησε ότι για την παροχή των βασικών υπηρεσιών τηλεφωνίας σε καταναλωτές, η αντίστοιχη αγορά υποδομών περιλάμβανε όχι μόνο το παραδοσιακό δίκτυο της ΒΤ αλλά και καλωδιακά δίκτυα των αντίστοιχων φορέων, που ήταν ικανά να παρέχουν υπηρεσίες βασικής φωνητικής τηλεφωνίας, και πιθανόν σταθερά δίκτυα ασύρματης τηλεφωνίας, βλέπε υπόθεση IV/36.359 (ΕΕ L 312 της 6.12.1999), παράγραφοι 33-38. Στην υπόθεση IV/M.1113 — Nortel/Norweb, η Επιτροπή αποφάνθηκε ότι τα δίκτυα ηλεκτρικού ρεύματος που χρησιμοποιούσαν τεχνολογία Digital Power Line μπορούσαν να αποτελέσουν υποκατάστατο των υπάρχοντων παραδοσιακών τοπικών τηλεπικοινωνιακών βρόχων πρόσβασης, παράγραφος 28-29.
- (63) Αξιολογώντας τις συνθήκες ανταγωνισμού των δικτύων στην αγορά της Ιρλανδίας μετά την πλήρη ελευθέρωση, η Επιτροπή βασίστηκε επίσης στην ύπαρξη των τότε δυναμικών παρόχων εναλλακτικών υποδομών, δηλαδή της καλωδιακής τηλεόρασης και των δικτύων παροχής ηλεκτρικού ρεύματος, Telecom Eireann, απόσπ., παράγραφος 30. Η Επιτροπή άφησε ανοικτό το θέμα αν η παροχή ικανότητας μετάδοσης από υποδομή υποβρύχιου δικτύου αποτελεί χωριστή αγορά σε σχέση με τα επίγεια ή τα δορυφορικά δίκτυα, υπόθεση COMP/M.1926 — Telefonica/Tycso/JV, παράγραφος 8.
- (64) Υπόθεση COMP/M.1439 — Telia/Telenor, παράγραφος 79. Για παράδειγμα, μία αναδυόμενη πανευρωπαϊκή αγορά χονδρικής πρόσβασης (SMS) στην υποδομή κινητής τηλεφωνίας εντοπίστηκε από την Επιτροπή στην υπόθεση COMP/2598 — TDC/CMG/Migway JV, παράγραφος 28-29.
- (65) Εφαρμόζοντας τα κριτήρια αυτά, η Επιτροπή θεώρησε ότι σε ό,τι αφορά τις σταθερές υποδομές, η ζήτηση για τη μίσθωση ικανότητας μετάδοσης και την παροχή σχετικών υπηρεσιών σε άλλους φορείς παρατηρείται στο επίπεδο χονδρικής (αγορά για φορείς υπηρεσιών· βλέπε υπόθεση IV/M.683 — GTS-HERMES Inc./HIT Rail BV, παράγραφος 14, υπόθεση IV/M.1069 — WorldCom/MCI (ΕΕ L 116 της 4.5.1999, σ. 1) Unisource (ΕΕ L 318 της 20.11.1997, σ. 1), Phoenix/Global One (ΕΕ L 239 της 19.9.1996, σ. 57), υπόθεση JV.2 — Enel/FT/DT. Στην υπόθεση COMP/M.1439 — Telia/Telenor, η Επιτροπή ανέφερε διαφορετικά πρότυπα για τη ζήτηση χονδρικής και λιανικής (συνδρομητές) πρόσβασης στις υποδομές των δικτύων (παροχή ή πρόσβαση στον τοπικό βρόχο και παροχή ή πρόσβαση στις υποδομές δικτύου για τις υπεραστικές και διεθνείς επικοινωνίες), παράγραφος 75-83.
- (66) Βλέπε υποσημείωση 58.
- (67) Σήμερα οι οπτικές ίνες είναι ανταγωνιστικές μόνο για το προγενέστερο τμήμα της αγοράς μετάδοσης, ενώ οι ασύρματοι τοπικοί βρόχοι που θα αναπτυχθούν σύντομα στοχεύουν κυρίως σε επαγγελματίες και μεμονωμένα άτομα με εξειδικευμένες ανάγκες επικοινωνίας. Με εξαίρεση ορισμένες εθνικές αγορές, τα υπάρχοντα καλωδιακά τηλεοπτικά δίκτυα απαιτούν δαπανηρές αναβαθμίσεις ώστε να προσφέρουν αμφίδρομες ευρυζωνικές επικοινωνίες, και, σε σύγκριση με τις τεχνολογίες xDSL, δεν προσφέρουν εγγυημένο εύρος ζώνης δεδομένου ότι οι καταναλωτές μοιράζονται τον ίδιο καλωδιακό δίαυλο.
- (68) Βλ. επίσης υπόθεση IV/JV.11 — @Home Benelux B.V.
- (69) Για παράδειγμα, εάν κάποιος φορέας παροχής υπηρεσιών σταθερής τηλεφωνίας επιθυμεί να τερματίσει τις κλήσεις της για συνδρομητές ενός συγκεκριμένου δικτύου, καταρχήν, δεν έχει άλλη επιλογή από το να καλέσει ή να διασυνδέει με το δίκτυο στο οποίο είναι συνδρομητές οι αποδέκτες των κλήσεων. Για παράδειγμα, με βάση την αρχή της «χρέωσης του καλούντος», οι φορείς εκμετάλλευσης δικτύων κινητής τηλεφωνίας δεν έχουν κίνητρα να ανταγωνιστούν στις τιμές για την κίνηση τερματισμού στο δικό τους δίκτυο, βλέπε επίσης ΟΟΣΑ, «Competition issues in Telecommunications-Background Note for the Secretariat», DAFFE/CLP/WP2(2001)3, και την ανακοίνωση τύπου της Επιτροπής IP/02/483.
- (70) Υπόθεση 27/76 United Brands κατά Επιτροπής [1978], συλλογή 207.
- (71) Βλέπε επίσης αιτιολογική σκέψη 25 της οδηγίας-πλαίσιο.
- (72) Βλέπε άρθρο 14 παράγραφος 2 και αιτιολογική σκέψη 28 της οδηγίας-πλαίσιο.
- (73) Σημειώνεται ότι οι ΕΡΑ δεν πρέπει να έχουν διαπιστώσει κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης ώστε να χαρακτηρίσουν επιχείρηση ως διαθέτουμε ΣΙΑ.
- (74) Υπόθεση 85/76 Hoffmann-La Roche κατά Επιτροπής, [1979] συλλογή 461, παράγραφος 39. Υπογραμμίζεται εδώ ότι για τους σκοπούς της εκ των προτέρων ρύθμισης, εφόσον σε μία επιχείρηση έχουν ήδη επιβληθεί ρυθμιστικές υποχρεώσεις, το γεγονός ότι στη σχετική αγορά ενδέχεται να έχει αποκατασταθεί ο ανταγωνισμός ακριβώς ως αποτέλεσμα των υποχρεώσεων που επιβλήθησαν, δεν σημαίνει ότι η εν λόγω επιχείρηση δεν κατέχει πλέον δεσπόζουσα θέση και ότι δεν θα πρέπει πλέον να χαρακτηρίζεται ως διαθέτουμε ΣΙΑ.
- (75) Η απουσία κάθε υποκαταστάσιμης υπηρεσίας ή προϊόντος ενδέχεται να αιτιολογεί τη διαπίστωση κατάστασης οικονομικής εξάρτησης, η οποία χαρακτηρίζει την ύπαρξη δεσπόζουσας θέσης· βλέπε αποφάσεις της Επιτροπής, Decca Navigator System (ΕΕ L 43 της 15.2.1987, σ. 27) και Magill TV Guide:ITP, BBC, RTE (ΕΕ L 78 της 21.3.1989, σ. 43). Βλέπε επίσης, υπόθεση 22/78 Hugin κατά Επιτροπής [1979], συλλογή 1869, υπόθεση 226/84, British Leyland κατά Επιτροπής [1986], συλλογή 3263.
- (76) Βλέπε επίσης αιτιολογική σκέψη 15 του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 4064/89.
- (77) United Brands κατά Επιτροπής, ο.π. Όσο μεγαλύτερη είναι η διαφορά μεταξύ του μεριδίου της αγοράς της εξεταζόμενης επιχείρησης και του αντίστοιχου των ανταγωνιστών της, τόσο πιθανότερο είναι ότι η εν λόγω επιχείρηση κατέχει δεσπόζουσα θέση. Λόγου χάρι, στην υπόθεση COMP/M.1741 — MCI WorldCom/Sprint διαπιστώθηκε ότι η επιχείρηση που θα προέκυπε από τη συγχώνευση θα καταλάμβανε στην αγορά παροχής ιντερνετικής συνδετικότητας ανωτάτου επιπέδου απόλυτο συνδυασμένο μερίδιο αγοράς μεγαλύτερο από [35-45] %, αρκετές φορές μεγαλύτερο από ό,τι ο πλησιέστερος ανταγωνιστής της, παρέχοντάς της τη δυνατότητα να συμπεριφέρεται ανεξάρτητα από τους ανταγωνιστές και τους πελάτες της (βλέπε παραγράφους 114, 123, 126, 146, 155 και 196).
- (78) Υπόθεση C-62/86 AKZO κατά Επιτροπής, [1991], συλλογή I-3359, παράγραφος 60· υπόθεση T-228/97, Irish Sugar κατά Επιτροπής, [1999] συλλογή II-2969, παράγραφος 70, υπόθεση Hoffmann-La Roche v Commission, ο.π., παράγραφος 41, υπόθεση T-139/98, AAMS και λοιποί κατά Επιτροπής [2001], συλλογή II-0000, παράγραφος 51. Ωστόσο, μεγάλα μερίδια της αγοράς μπορούν να αποτελέσουν ακριβές μέτρο μόνο με την παραδοχή ότι οι ανταγωνιστές δεν είναι σε θέση να επεκτείνουν επαρκώς την παραγωγή τους ώστε να ανταποκριθούν στη μεταβαλλόμενη ζήτηση που προκύπτει από αύξηση τιμών ενός ανταγωνιστή.

- (79) Υπόθεση Hoffmann-La Roche κατά Επιτροπής, ο.π. παράγραφος 41, υπόθεση C-62/86, Akzo κατά Επιτροπής, [1991], συλλογή I-3359, παράγραφος 56 και 59. «Η κατοχή ιδιαίτερα σημαντικού μεριδίου αγοράς θέτει την επιχείρηση που κατέχει το μερίδιο αυτό για περίοδο κάποιες διάρκειας, διά του όγκου παραγωγής και προσφοράς που αντιπροσωπεύει -ενώ οι κάτοχοι αισθητά μικρότερων μεριδίων δεν είναι σε θέση να ικανοποιήσουν γρήγορα τη ζήτηση που θα επιθυμούσε ενδεχομένως να εγκαταλείψει την κατέχουσα το σημαντικότερο μερίδιο επιχείρηση —, σε θέση ισχύος που την καθιστά αναγκαστικό συμβαλλόμενο και, ήδη για τον λόγο αυτό, της εξασφαλίζει, τουλάχιστον επί σχετικά μεγάλες περιόδους, την ανεξαρτησία συμπεριφοράς που χαρακτηρίζει τη δεσπόζουσα θέση», υπόθεση AAMS και άλλοι κατά Επιτροπής, ο.π., παράγραφος 51.
- (80) Ανακοίνωση περί ορισμού της αγοράς, ο.π., στην παράγραφο 5.
- (81) Βλέπε υπόθεση COMP/M.1741 — MCI WorldCom/Sprint, παράγραφος 239-240. Ωστόσο, στις συμβάσεις που ανατίθενται σε διαγωνισμό δεν έχουν σημασία τα μερίδια της αγοράς, δεδομένου ότι ενδέχεται να μην είναι αντιπροσωπευτικά της πραγματικής θέσης των επιχειρήσεων για περαιτέρω εξέταση, βλέπε επίσης υπόθεση COMP/M.2201 — MAN/Auwärter.
- (82) Βλέπε, καθορισμός οργανισμού με σημαντική ισχύ (ΣΙΑ) για την υλοποίηση της οδηγίας για την παροχή ανοικτού δικτύου (ONP), ΓΔ XIII, 1η Μαρτίου 1999, στην ηλεκτρονική διεύθυνση <http://europa.eu.int/ISPO/infosoc/telecompolicy/en/SMPdeter.pdf>, στην παράγραφο 3.2.
- (83) Στο ίδιο, στην παράγραφο 5.2.
- (84) Όσον αφορά την αγορά διασύνδεσης σταθερών και κινητών δικτύων, στη μετρήσιμη κίνηση τερματισμού θα πρέπει να περιλαμβάνεται η ίδια κίνηση του δικτύου και η κίνηση διασύνδεσης που προέρχεται από όλα τα άλλα σταθερά και κινητά δίκτυα, εθνικά ή διεθνή.
- (85) Hoffmann-La Roche κατά Επιτροπής, ο.π. στην παράγραφο 48. Ένας από τους σημαντικότερους τύπους φραγμών εισόδου είναι το λανθάνον κόστος (μη ανακτήσιμες δαπάνες). Το λανθάνον κόστος είναι ιδιαίτερα σημαντικό στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών δεδομένου ότι απαιτούνται μεγάλες επενδύσεις, λόγω χάρη, για τη δημιουργία αποδοτικού δικτύου ηλεκτρονικών επικοινωνιών για την παροχή υπηρεσιών πρόσβασης ενώ πιθανότατα μικρό μόνο μέρος τους μπορεί να ανακτηθεί εφόσον ο νεοεισερχόμενος αποφασίσει να αποχωρήσει από την αγορά. Οι φραγμοί εισόδου επιτείνονται από περαιτέρω οικονομίες πεδίου και πυκνότητας που χαρακτηρίζουν εν γένει τα δίκτυα αυτά. Έτσι, ανέκαθεν αναμένεται ότι ένα μεγάλο δίκτυο θα έχει χαμηλότερα έξοδα από ένα μικρότερο, με αποτέλεσμα ότι ένας εισερχόμενος, για να καταλάβει μεγάλο μερίδιο της αγοράς και να είναι σε θέση να ανταγωνίζεται, θα πρέπει να τιμολογεί κάτω από τις τιμές του εγκατεστημένου φορέα, καθιστώντας έτσι δυσχερέστερη την ανάκτηση του εφάπαξ δημιουργηθέντος κόστους.
- (86) Συνεδικασθείσες υποθέσεις C-241/91 P και C-242/91 P, RTE και ITP κατά Επιτροπής, [1995] συλλογή I-743, υπόθεση C-7/97, Oscar Bronner [1998] Συλλογή I-7791, και συνεδικασθείσες υποθέσεις T-374/94, T-375/94, T-384/94 και T-388/94, European Night Services και λοιποί κατά Επιτροπής [1998] συλλογή II-3141.
- (87) Υπόθεση COMP/M.1741 — MCI WorldCom/Sprint, παράγραφος 196.
- (88) Υπόθεση αριθ. C-333/94 P, Tetra Pak κατά Επιτροπής [1996], συλλογή I-5951.
- (89) Βλέπε επίσης υπόθεση COMP/M.2146 — Tetra Laval/Sidel, παράγραφος 325-389, υπό έκδοση, T-5/02.
- (90) Βλέπε ανακοίνωση για την πρόσβαση, παράγραφος 65.
- (91) Σε περίπτωση οριζοντίων αγορών, η ανάλυση της αγοράς θα πρέπει να επικεντρώνεται στη διαπίστωση ύπαρξης στενών δεσμών σύνδεσης που επιτρέπουν σε επιχείρηση που είναι δεσπόζουσα σε μία αγορά να συμπεριφέρεται ανεξάρτητα από τους ανταγωνιστές της σε γειτονική αγορά. Ανάλογοι δεσμοί μπορούν να διαπιστωθούν αναφορικά με τον τύπο συμπεριφοράς προμηθευτών και χρηστών στις εξεταζόμενες αγορές (ορισμένοι πελάτες ή/και προμηθευτές και στις δύο αγορές, δηλαδή πελάτες που αγοράζουν τόσο λιανικές φωνητικές κλήσεις όσο και λιανική ιντερνετική πρόσβαση) ή το γεγονός ότι το εισερχόμενο προϊόν ή υπηρεσία είναι κατ' ουσίαν το ίδιο (δηλαδή παροχή υποδομής δικτύου από σταθερό φορέα εκμετάλλευσης σε πάροχο υπηρεσιών Ίντερνετ για εκκίνηση κλήσεων χονδρικής και τερματισμό κλήσεων χονδρικής). Βλέπε επίσης υπόθεση T-83/91, Tetra Pak κατά Επιτροπής, παράγραφος 120 και υπόθεση COMP/M.2416 — Tetra Laval/Sidel.
- (92) Το άρθρο 14 παράγραφος 3 της οδηγίας πλαίσιο δεν προβλέπεται να εφαρμόζεται στην περίπτωση που η ισχύς σε μια «ρυθμιζόμενη» αγορά χρησιμοποιείται σε μια αναδυόμενη, «μη ρυθμιζόμενη» αγορά. Στις περιπτώσεις αυτές η καταχρηστική συμπεριφορά στην «αναδυόμενη» αγορά θα αντιμετωπίζεται κανονικά βάσει του άρθρου 82 της συνθήκης ΕΚ.
- (93) Ανακοίνωση για την πρόσβαση, παράγραφος 79.
- (94) Συνεδικασθείσες υποθέσεις C-395/96 P και C-396/96 P, Compagnie maritime Belge και λοιποί κατά Επιτροπής [2000], συλλογή I-1365.
- (95) Στο ίδιο, παράγραφος 39.
- (96) Υπόθεση T102/96, Gencor κατά Επιτροπής [1999], συλλογή II-753.
- (97) Βλέπε συνεδικασθείσες υποθέσεις T-68/89, T-77/89 και T-78/89, SIV και λοιποί κατά Επιτροπής, [1992] συλλογή II-1403, παράγραφος 358, υπόθεση C-393/92 Almelo [1994], συλλογή I-1477, παράγραφος 43, υπόθεση C-96/94, Centro Servizi Spediroto [1995], συλλογή I-2883, παράγραφος 33, συνεδικασθείσες υποθέσεις C-140/94, 141/94, και C-142/94, DIP [1995], συλλογή I-3257, παράγραφος 62, υπόθεση C-70/95, Sodemare [1997], συλλογή I-3395, παράγραφος 46, και συνεδικασθείσες υποθέσεις C-68/94 και C-30/95 Γαλλία και λοιποί κατά Επιτροπής [1998], συλλογή I-1375, παράγραφος 221.
- (98) Υπόθεση IV/M.619, - Gencor Lonhro (EE L 11 της 14.1.1997, σ. 30)
- (99) Gencor κατά Επιτροπής, ο.π., παράγραφος 276.
- (100) Στο ίδιο, παράγραφος 277.
- (101) Compagnie Maritime Belge transports κ.ά., ο.π., παράγραφος 39, βλέπε επίσης υπόθεση T-342/99 Airtours/Commission [2002], συλλογή II-0000, παράγραφος 76.
- (102) Βλέπε ιδίως, Γαλλία και λοιποί κατά Επιτροπής, ο.π., παράγραφος 221.
- (103) Compagnie Maritime Belge, παράγραφος 39.
- (104) Στο ίδιο, παράγραφος 44.
- (105) Στο ίδιο, παράγραφος 45.
- (106) Η χρήση εδώ του όρου «συντονισμένα αποτελέσματα» δεν διαφέρει από τον όρο «παράλληλη συμπεριφορά που αντιβαίνει στον ανταγωνισμό» που χρησιμοποιείται επίσης σε αποφάσεις της Επιτροπής όπου εφαρμόζεται η έννοια της συλλογικής (ολιγοπωλιακής) δεσπόζουσας θέσης.

- (107) Βλέπε ιδίως υποθέσεις COMP/M.2498 — UPM-Kymmene/Haindl και COMP/M.2499 — Norske Skog/Parenco/Walsum, υπόθεση COMP/M.2201 — MAN/Auwärter, υπόθεση COMP/M.2097 — SCA/Metsä Tissue, υπόθεση COMP/M.1882 — Pirelli/BICC, υπόθεση COMP/M.1741 — MCI WorldCom/Sprint, υπό έκδοση, T-310/00, υπόθεση IV/M.1524 — Airtours/First Choice (ΕΕ L 93 της 13.4.2000, σ. 1), υπό έκδοση T-342/99, υπόθεση αριθ IV/M.1383 — Exxon/Mobil, υπόθεση IV/M.1313 — Danish Crown/Vestjyske Slagterier (ΕΕ L 20 της 25.1.2000, σ. 1), υπόθεση IV/M.1225 — Enso/Stora (ΕΕ L 254 της 29.9.1999, σ. 9), υπόθεση IV/M.1016 — Price Waterhouse/Coopers & Lybrand (ΕΕ L 50 της 26.2.1999, σ. 27), υπόθεση IV/M.619 — Gencor/Lonrho, ο.π., υπόθεση IV/M.308, Kali + Salz/MdK/Treuhand (ΕΕ L 186 της 21.7.1994, σ. 38) και υπόθεση IV/M.190 — Nestlé/Perrier (ΕΕ L 356 της 5.12.1992, σ. 1)
- (108) Αυτός είναι κατ' ουσίαν ο τύπος της ανάλυσης που διεξήγαγε η Επιτροπή σε προηγούμενες αποφάσεις αναφερόμενες σε συλλογική δεσπόζουσα θέση, βλέπε λόγου χάρι, υπόθεση IV/M.190 — Nestlé/Perrier (ΕΕ L 356 της 5.12.1992, σ. 1), Gencor/Lonrho, ο.π., υπόθεση IV/M.1383 — Exxon/Mobil, παράγραφος 259, υπόθεση IV/M.1524 — Airtours/First Choice (ΕΕ L 93 της 13.4.2000, σ. 1), και υπόθεση COMP/M.2499 — Norske Skog/Parenco/Walsum, παράγραφος 76· βλέπε επίσης, Airtours v Commission, ο.π., παράγραφος 62.
- (109) Βλέπε επίσης στην αιτιολογική σκέψη 26 της οδηγίας πλαίσιο: «δύο ή περισσότερες επιχειρήσεις μπορούν να απολαμβάνουν κοινής δεσπόζουσας θέσης, όχι μόνο στις περιπτώσεις που υπάρχουν διαρθρωτικοί ή άλλοι δεσμοί μεταξύ τους, αλλά και στις περιπτώσεις που η δομή της σχετικής αγοράς προσφέρεται για συντονισμένες ενέργειες, δηλαδή ενθαρρύνει την παράλληλη ή ευθυγραμμισμένη αντιανταγωνιστική συμπεριφορά στην αγορά».
- (110) Βλέπε υπόθεση COMP/M.2498 — UPM-Kymmene/Haindl και υπόθεση COMP/M.2499 — Norske Skog/Parenco/Walsum, παράγραφος 77.
- (111) Βλέπε λόγου χάρι, υπόθεση COMP/M.2097 — SCA/Metsä Tissue.
- (112) Στην υπόθεση COMP/M.2201 — MAN/Auwärter, λόγου χάρι, παρά το γεγονός ότι δύο από τα παρόντα μέρη στη γερμανική αγορά αστικών λεωφορείων, η MAN/Auwärter και η EvoBus, θα προμήθευαν το καθένα σχεδόν το μισό της εν λόγω αγοράς, η Επιτροπή συμπεραίνει ότι δεν θα υπήρχε κίνδυνος κοινής δεσπόζουσας θέσης. Η Επιτροπή διαπίστωσε, συγκεκριμένα, ότι κάθε σιωπηρή διάκριση της αγοράς μεταξύ της EvoBus και της MAN/Auwärter δεν θα ήταν πιθανή καθώς δεν θα υπήρχε βιώσιμος μηχανισμός συντονισμού. Κατά δεύτερο λόγο, η ύπαρξη σημαντικών αποκλίσεων μεταξύ της EvoBus και της MAN/Auwärter, όπως η διαφορετική διάρθρωση κόστους, θα καθιστούσαν πιθανότερο τον ανταγωνισμό μεταξύ των εταιρειών μεταξύ τη συμφωνημένη δράση τους. Παρομοίως, στην υπόθεση Alcoa/British Aluminium, η Επιτροπή διαπίστωσε ότι, παρά το γεγονός ότι δύο από τα παρόντα μέρη στην σχετική αγορά κάλυπταν ποσοστό περίπου 80 % των πωλήσεων, δεν θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι η αγορά θα έτεινε προς τη δημιουργία ολιγοπωλιακής δεσπόζουσας θέσης δεδομένου ότι i) τα μερίδια της αγοράς είναι ιδιαίτερα μεταβλητά και δεν παρουσιάζουν σταθερότητα και ii) η ζήτηση είναι αρκετά ασταθής, δυσχεραίνοντας τη δυνατότητα ανταπόκρισης ενός μέρους στις ενέργειες του άλλου, ώστε να υπάρχει σιωπηρός συντονισμός της συμπεριφοράς τους. Εξάλλου, η αγορά δεν ήταν διαφανής σε σχέση με τις τιμές και οι αγοραστές διέθεταν σημαντική εξισορροπητική δύναμη. Τα συμπεράσματα της Επιτροπής ενισχύθηκαν περαιτέρω από την απουσία αξιοπίστου μηχανισμού επιβολής αντιποίνων που θα ήταν σε θέση να αντιστοιχεί σε σιωπηρό συντονισμό και από το γεγονός ότι ο ανταγωνισμός στην αγορά δεν βασιζόταν μόνο σε τιμές, αλλά σε μεγάλο βαθμό ήταν συνάρτηση της τεχνολογικής καινοτομίας και της εξυπηρέτησης μετά την πώληση, υπόθεση COMP/M.2111 — Alcoa/British Aluminium.
- (113) Παρομοίως, στην υπόθεση COMP/M.2348 — Outokumpu/Norzink, η Επιτροπή διαπίστωσε ότι ακόμη και αν η αγορά ψευδαργύρου αποτελούνταν από λίγους συντελεστές, οι φραγμοί εισόδου ήταν υψηλοί και οι προοπτικές αύξησης της ζήτησης περιορισμένες, θα ήταν απίθανο το ενδεχόμενο εμφάνισης μιας διάρθρωσης της αγοράς που θα ευνοούσε συντονισμένο αποτέλεσμα εάν μπορούσε να αποδειχθεί ότι i) τα μέρη δεν θα μπορούσαν να κατευθύνουν τον σχηματισμό των τιμών, ii) οι παραγωγοί θα είχαν διαφορετική διάρθρωση κόστους και δεν θα υφίστατο αξιοπίστος μηχανισμός επιβολής αντιποίνων.
- (114) Βλέπε υπόθεση COMP/M.1741 — MCI WorldCom/Sprint, παράγραφος 263.
- (115) Στο ίδιο, παράγραφος 257-302.
- (116) Υπόθεση COMP/M.1838 — BT/Esat.
- (117) Στο ίδιο, παράγραφος 10 έως 14.
- (118) Υπόθεση IV/M.1430 — Vodafone/Airtouch.
- (119) Στο ίδιο, παράγραφος 28. Η πιθανότητα εμφάνισης δυοπωλίου αφορούσε μόνο τους τρεις μεγαλύτερους φορείς εκμετάλλευσης κινητών επικοινωνιών, δηλαδή αφενός την D2 και την E-Plus και αφετέρου την T-Mobil, δεδομένου ότι το μερίδιο της αγοράς της VIAG Interkom ήταν χαμηλότερο του 5%. Οι επιφυλάξεις της Επιτροπής τελικά ήρθαν αφού τα μέρη πρότειναν να εκχωρηθεί τó σύνολο της συμμετοχής της Vodafone στην E-Plus.
- (120) Υπόθεση COMP/M.2016 — France Telecom/Orange, παράγραφος 26.
- (121) Στο ίδιο, παράγραφος 39-40. Η Επιτροπή, στο έγγραφο εργασίας «Σχετικά με τα αρχικά πορίσματα της κλαδικής έρευνας στα τέλη περιαγωγής στην κινητή τηλεφωνία», αναφέρθηκε i) στην πιθανότητα ύπαρξης οικονομικών δεσμών μεταξύ φορέων εκμετάλλευσης κινητών επικοινωνιών, συγκεκριμένα μέσω των συμφωνιών διασύνδεσής τους, της συμμετοχής τους ως μέλη της ένωσης GSM, του φόρουμ WAP και UMTS, το γεγονός ότι είναι σχεδόν τυποποιημένοι οι όροι και οι προϋποθέσεις των συμφωνιών περιαγωγής, καθώς και ii) της πιθανότητας ύπαρξης υψηλών φραγμών εισόδου. Στην προκαταρκτική αξιολόγησή της, η Επιτροπή υπογράμμισε επίσης ότι το γεγονός ότι η αγορά κινητών επικοινωνιών κατευθύνεται εν γένει από την τεχνολογία δεν φαίνεται να έχει επηρεάσει τους όρους του ανταγωνισμού που ισχύουν στη διεθνή χονδρική αγορά περιαγωγής, βλέπε: http://europa.eu.int/comm/competition/antitrust/others/sector_inquiries/roaming/, σελίδες 24 και 25.
- (122) Δεσμεύσεις που έχει αναλάβει η ΕΚ στις τηλεπικοινωνίες στο πλαίσιο της ΓΣΔΕ: <http://gats-info.eu.int/gats-info/swtsovc.pl?&SECCODE=02.C>.
- (123) Σκοπός της επιτροπής επικοινωνιών στο άρθρο 22 της οδηγίας πλαίσιο είναι επίσης να εξασφαλίζει την αποτελεσματική συνεργασία μεταξύ της Επιτροπής και των κρατών μελών.
- (124) Τα επιμέρους άρθρα είναι τα εξής: άρθρα 15 και 16 της οδηγίας-πλαίσιο (το τελευταίο αναφέρεται στα άρθρα 16-19 της οδηγίας για την καθολική υπηρεσία και στα άρθρα 7 και 8 της οδηγίας για την πρόσβαση), άρθρα 5 και 8 της οδηγίας για την πρόσβαση (το τελευταίο παραπέμπει στις υποχρεώσεις που προβλέπονται στα άρθρα 9-13 της οδηγίας για την πρόσβαση) και άρθρο 16 της οδηγίας για την καθολική υπηρεσία (που παραπέμπει στα άρθρα 17-19 της οδηγίας για την καθολική υπηρεσία). Επιπλέον, το άρθρο 6 της οδηγίας για την πρόσβαση, μολονότι δεν αναφέρεται ρητά στο άρθρο 7 της οδηγίας-πλαίσιο, περιλαμβάνει το ίδιο παραπομπή στο άρθρο 7 της οδηγίας-πλαίσιο και άρα καλύπτεται από τις διαδικασίες του άρθρου αυτού.
- (125) Αιτιολογική σκέψη 38 της οδηγίας-πλαίσιο.
- (126) Όπως προβλέπεται στο άρθρο 3 της απόφασης 1999/468/ΕΚ του Συμβουλίου για τον καθορισμό των όρων άσκησης των εκτελεστικών αρμοδιοτήτων που ανατίθενται στην Επιτροπή, η Επιτροπή λαμβάνει ιδιαίτερα υπόψη της τη γνώμη της συμβουλευτικής επιτροπής, δεν δεσμεύεται όμως από αυτή.